

١٤

محمد افندیه الله

حصار

منصوری زاده حفیده سنک

وقفیدر

جواهرنامه في احكام القران
هو بيان القران

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلوة و
السلام على سيد الخلق والنبيين محمد
وآله وصحبه اجمعين اما الله حمد ادب
حمده صلوات كثر دكمزدن صكره بر

عزيز علم قراءته هوس ايتمش ايله اولسه
بن فقير عبد الكريم ابن اخي مصطفى يكيه
كوزل بابادمكلكله مشهوردم كوروب
جاندن محبت ايتدي وفقيردن قواعد
قرآن كورمكه طلب ايتدي وايتدي دلرز
سزدن كه بر رساله تأليف ايدسز واول
رساله ده لطف ايدسز علم قراءته متعلق

بعض احكام بيان ادسنر بش ايله

اولسه فقير دخى دلدمكه لله بعون الله
بر تركى رساله تاليف ادم علماء قرانك
كتب عربيه سندن استخراج ادب
استاددن اشدلدك اوزره واول
رسالده نون ساكنه نك وتنوينك حروف
عربيده ادغام واظهار واقلاب واخفاس

حكمن بيان ادم وميم ساكنه نك
اخفاس واظهار وادغام حكمن بيان
ادم ولام تعريفك ادغام حكمن بيان ادم
وغنه بيان ادم وورشك حركت همزه
قبلها ساكنه نقل حالن بيان ادم وحمزه
نك همزه اچون سكت وتحقيق حالن بيان
ادم وحركت همزه قبلها ساكنه نقل

حالن بیان ادم وابو عمرك ادغام کبیرن
وادغام کبیرك وجه تسمیه سن
بیان ادم واهل ذانك ادغام کبیرده
اختلافن بیان ادم وقرانك اختلاف
واتفاق اوزرنه ادغام صغیر بیان ادم
ووجه تسمیه سن بیان ادم واختلاف
قلّا اوزرنه مدات وعدد مد واسامی مد

وادغام اوزرنه درلر بیان ادم

وهر مدك وجه تسمیه سن بیان
ادم وورشك همزهٔ ثابتده وهمزهٔ
متغیرده مدّ حالن بیان ادم وهمزهٔ
ثابته وهمزهٔ متغیره بیان ادم واواخر
کلم اوزرنه وقف بیان ادم ووقف نیه
درلر انی بیان ادم واشمام وروم
بیان ادم اشمام وروم نیه درلر انی

بیانن ادم وحرکت بناء لازمه وحرکة اعراب
منتقله بیانن ادم وحرکت عارضیه
وهاء کنایت وهاء تانیث بیانن ادم
وبونلرک وقفنده اشمام وروم داخل
اولور وقفنده داخل اولمزن بیانن ادم
ومخارج حروف بیانن ادم تاکه هرحرف
بلنه وحق اعطا اولنه شول نسنه دنکه

مستحق اوله تاکه بر حرفک صوت بر
حرفه دخی خلط اولنمیه مثلا ضاد ظا
وظا ضاده دوقنمیه هر حرف رعایت اولنه
حق نسنه کما هی اعطا اولنه اگر بو بله
رعایت اولنمیه خلط صوت اوله
لحن اوله وکر فی الصلوة اوله مانع جواز
صلوة اوله بیت الضاد لا تاتی بها کالظاء

فیبطل المعنی بلا مراء الا شول یرده
دکلکه آنده مشایخ قرادن روایت
اوله یعنی بعض قراضادله اوقویه وبعض
قراظاءله اوقویه اول مجلده خلط اولنسه
لحن اولمیه لکن معیب اوله مثلا سوره
تکویرده وما هو علی الغیب بظنین نافع
وابن عامر وعاصم وحمزه رحمهم الله ضادله

اوقودلر ابن کثیر وابو عمرو وکسائی رحمهم
الله ظائله اوقودلر وبین القرا بر حرف
قاچ صفتله متصفدر صفت مشهوره دن
ان بیان ادم واول صفتلرک لقبلرن
ومعنیلرن بیان ادم تاکه اول حرفک
حقیقتن بلنه که انده قوتدن وضعفدن
نه واردر نجن قاری بو عملده وزنه حرف

وحروف قلقله نك وجه تسمیه سن بیان ایدرم صح

مخرجدن خروج ایندرسه وحقن اعطا
اینسه شول نسنه دن که مستحق اولن
اکا صاحب مخرج اوله لاحن اولمیه یعنی
مخطی اولمیه وحروف زواید وحروف
ابدال بیان ادم وحروف علت ووجه
تسمیه سن بیان ادم تا که اسرار قراءه
قرآن قاریه کشف اوله وعلم قراءتدن فی الجمله

مخطوظ اوله اما امیددر که بو رساله
ترک دردیب هر کیشی قلانینه اوقمیا
استاددن دکلیه زیره چوق
دقایق سبلبیب دررم ومتم علم قراءته
قیاسک مدخلی بقدرتنه کیم ناظم ذکر
ایندی • وما للقیاس فی القراءة مدخل
فدونک ما فیه الرضی متکفلا • بس قرآنک

علمندن عملی افضلدر اگرچه علم
مطلوبدر لکن مراد عملدر بس
قاری گرکدر که قراءة قرآنده مشایخ
قرا قولی اوزرنه اوله قلانیه اوقومیه
و بو رساله یه جواهرنامه نام وردم
زیره هر سز که سویلدم اصلله سویلدم
امیددر که بو جواهر نادانلره صونمیلر

که هر نسنه نك قدرین بلورسز که اهلی
بلور بس جوهر قدرین بلمکه جوهری
گرکدر و امیددر بو رساله مزه
هر که نظر ایدر نظر کمالیله در حال خللن
تمام ایده تا که بو رساله مز کمال بوله
و بن فقیره خیر دعا ایده باب
احکام النون الساکنة والتنوین

والميم الساكنة واللام التعريف

اى دوست بلكل كه حروف عربيه

يكرم طقز حرفدر ا ب ت ث

ج الى آخرها قراندن اخذ اولنمشدر

اما لام ولام الف ايكسى بردر ادغام حكمنده

ان شاء الله محلنده بيان اولنور بس

يكرم طقز حروف عربيه ده نون ساكنه

نك وتنوينك دردر حكم واردر يرملو

حرفلرنده ادغام اولنور ايكنجى حكم حروف

حلق قتنده اظهار اولنور اوچنجى حكم

با قتنده ميمه قلب اولنور دردنجى

حكم حروف فم قتنده اخفا اولنور

بو مذكور دردت حكم ان شاء الله

حقيقتيله بيان ادلم اى دوست بلكل

اوّل حكم صح

که نون ساکنه نك وتنوینك اول
حکم اولدرکه چون نون ساکنه وتنوین
یرملون حرفلرنه اغرسه ادغام اولورلر
وحروف یرملون انشبو حرفلردرکه
ذکر اولندی ی ر م ل و ن امّا بو
مذکوره التی حرفك ایکی حرفنده
نون ساکنه وتنوین غنه سز ادغام اولورلر

دورت حرفنده غنه ایله ادغام اولورلر
یعنی نون ساکنه وتنوین یرملون
حرفلرندن لامه ورایه اغرسه
بالاتفاق ادغام (بلا غنه) اولورلر سبعه طریقنجه
مشهوردر بودر امّا قالوندن ویعقوبدن
اظهارده روایت اولندی نحو بیّن قنندم
عند اللام والرا اظهار غنه جایزدر

خياط تحقيق روايت اندي كتاب
جامعنده عند اللام والرا اظهار غنه
نافع وابن كثير وعاصمدن بنلردن
بونك غيري ذكر اولنمدي وعشردن
حلواني نون ساكنه وتنوين عند اللام
والرا غنه ايله ادغام ادر عمري
خلافله دروا اما فرادن في المشهور غنه

ممنوع

ممنوع علة من اللام والراء ولذلك
قال الناظم ؛ وكلهم التنوين والنون ادغموا
بلا غنة في اللام والرا ليجملا ؛ والضمير
في ليجملا للام والراء او للتنوين والنون
يعني كل قرا نون ساكنه وتنوين
في اللام والرا غنه سز ادغام ايدلر
لام ورا كوزل اولمق اچون يا تنوين و

نون كزل الملق اچون وناء مراد لفظ
اوله) اولمق اچون بس مثال نون ساكنه
يعنى لفظ كوزل صح
وتنوين مع اللام والرا من ربهم لئن
لم يهدنى من لا يبسيلكم لغفور
رحيم امة لعنت وكيل لا تدركه
الابصار وما انتبه ذلك باب
اولنده كه عهد انذك بودركه ذكر انذك

فافهم اما حفص قيامت سورسنده
حقك من راق قولنده من اوزرنه سكت
الور قيل النطق بالراء لكن سكتة لطيفه
ايدر يعنى قطع نفس ايتمز بس بو سكته
نك حكم وصل حكم كبيدر وقف حكمى كبى
دكلدر يعنى قارى سكت ايدركن
وصل حكم كبى ايده يعنى قطع نفس ايتميه

تاكه وقف حكمنى كبى اولميه اكر ايدرسك

نيچون نون ساكنه فى اللام والرا ادغام

الور ايدرم قرب مخرج اچون او اتحاده

وجه الوجوب كثرة دورهما عندهما

ووجه حذف الغنة مبالغة فى التخفيف

واتباع الصفة الموصوف النائب احدهما

مناب الآخر واليه اشار الجمله اى دوست

بلكل

بلكل كه قچن نون ساكنه وتنوين

حروف ينمويه اغرسه قرا بالاتفاق

غنه بله ادغام ادرلر الا خلف خلفكدر

يعنى خلف نون ساكنه وتنوين

حروف ينمودن عند الواو واليا غنه سز

ادغام ادرننه كم ناظم ذكر ايتدى

وكل بينمو ادغموا مع غنة

وفي الواو والياء دونها خلف تلا

قوله وكل بينمو ادغموا اى كل القراء

ادغموا النون الساكنة والتنوين في حروف

ينمو وهي اربعة الياء والنون والميم

والواو ولم يذهبوا غنتهما معها لان حروف

ينمو ليست في القرب اليهما كقرب

اللام والراء نسنيخ ايتدى بونك حقيقت

في الواو والياء اخفادر ادغام دكلدر

واكا ادغام كه درلر مجازادر في

الواو واليا ادغام في الحقيقه اخفادر

شول كمسنه مذهب اوزرنه كه غنه

بابي في ادرانكچون كه ظهور غنه ادغام

محضله منع اولنور آكاه اولكه ادغام

في الواو واليا تشديد يسيردن لابددر

وهو قول الاكابر اكابر ايتدلر اخفا
شول نسنه دركه غنه انكله باقى
قلور واما نون وميم قننده خفيف
ادغام ادغام محضدر انكچون كه مدغمله
مدغم فيه دن هر برسنده غنه وار در پس
نچن بلرك اكيسندن برسى ادغامله كتسه
اخراسى غنه بله باقى قلور خلف نون ساكنه

وتنوين واوده وياده غنه سز ادغام
ايلدى نته كم لام ورا قننده غنه سز
ادغام ايلدى پس اول خلف قرائت
اوزرنه ادغام محضدر وقوله دونها اى
دون الغنة وفى اللغة حذف الغنة
وابقاؤها جائز عند الحروف الستة
يعنى حروف يرملون قننده كه الف حرفدر

غنه نك حذف و ابقاسى لغتده جائز
در بس مثال نون ساكنه و تنوين مع
حروف ينمو ان يمسسك الله ان نباء
المرسلين لمن ما فى السموات من ورقة
لقوم يؤمنون خضرا نخرج حرج منه
حمولة وفرشا وما اشبه ذلك اكر
ايدرسك نون ساكنه و تنوين

واوده و ياده نيجون غنه يله ادغام
اولور ايدرم فهرا اشباع بلوربو اكسيله
يعنى اغزكك اولور غنه يله وحروف
مدله دمكدر وكر ايدرسك
نيجون نون ساكنه ميمده غنه يله
ادغام اولور ايدرم اكسنك غنه
سندن اونوكه غنه نون اچون

وميم اچوندر حتى كرمز ميمن ادغام

متقاربيندر اول اكنجسنه منقلب

اولور مهما امكن اى دوست بلكلكه

فچن نون ساكنه واوله وياءله كلمه

واحده ده واقع اوله جميع قرا بالاتفاق

نون ساكنه عند الواو والياء اظهار ادرلر

ننه كم ناظم ذكر اتدى

وعندهما للكل اظهر بكلمة ۞ ۞ ۞

مخافة اشباه المضاعف اثقلا ۞ وعندهما

ضميرى راجعدر واوه وياية قوله وعندهما

للكل اظهر بكلمة يعنى كل قرا ايچون

كلمه واحده ده نون ساكنه اظهار ايت

عند الواو والياء فچن نون ساكنه واوك

وياءنك ما قبل كلسه صنوان قنوان

بنیانٍ دنیا کبی انکچونکه نونِ ساکنه
سن بومد کوره کلمه لرده ادغام
انشیدلک مضاعفه مشابه اولوردی
ثقیل الدغ جالده . بو استثناء سوسی
کبددر یعنی سوسی دیّا همزه سن
یایه بدل ایتمدی ری لفظنه مشابه
اولمسندن خوف ادوبن زیرا معناسی

ری امتلا دزمایله وایدلر انجلین
دوبت الوانهم وجلودهم ریّا ای امتلاث
وحسنت وریّا همزه ایله رواء دندر و
رواء شول نسنه دکه اول انسانک
صورتنده ظاهر اولور حال حسنه دن
دخی لباسنده وهیئتنده ظاهر اولور
پس ترک همزه ایله اک معنیه احتمال

اولنر ابو عمرو بنك اجون ابدال ترك
ايلدي اما شيخ ابو طيب رؤيا ادغامن
تحقيق ذكر ايندي لكن اظهاري احسندر
انكچونكه تبدل عارضدر واول حرف
مدلين اولور پس ادغام رؤيا قبيحدر قوله
اثقلا حال من فاعل اشباه وهو الذي
فيه الكلام يعني ناظمك اثقلا قول

حالدر فاعل اشباهدن وفاعل
شولدركه كلام انده در اشباه
مصدر انشبه در اكرام اكرمه مصدري
اولدغي كبي واشباه مضافدر مفعوله كه
اول مضاف عنهدر يعني ادغام صنوان
قنوان بنيان دنيا مضاف عنه مشابه المسندن
خوف ايدن ثقيل اولدوغي حالده مدغم

مضاعف بس مضاعف مفعولدر مضاعف
المشدد مصدردر اكا عجبت من اكرام زيد
كبي يعني من اكرام عمرو له فاعل
محذوفدر كه اول عمرودر ومضاعف
شول نسنه دركه جميع تصرفاتنده
انك حروف اصولنك برى مكرردر
اوله جنان منازدر يانكبي وما اشبه ذلك

اكر ايدرسك نيچون من يشاده ومن
والده مضاعفه مشابه المن ايدرم
مضاعفه مشابه المق كلمهٔ واحده ده
اولور كلمتين ده اولمز بس من يشا
ومن والد كلمتين در صنوان قنوان
بنيان دنيا كلمهٔ واحده در اى دوست
بلكل كه نون ساكنه لامله ورائله يميله

کلمهٔ واحده ده واقع اولمز قرآن عزیزده
بوندن اوتوردرکه یرملون حرفلرنده
واوله یادن غیرله نون ساکنه ذکر اولنمه
اما تنوین نون ساکنه کبی واوله و
یاء له کلمهٔ واحده ده واقع اولمز
انیچون که تنوین کلمهٔ واحدنك نه
اولنه داخل اولور نه وسطنه فرق بو ایکیسنك

ارتسنده اولدرکه تنوین وصلده
وتلفظده ثابت اولور وقفده وکتابتده
ساقط اولور واما نون ساکنه وصلده
ووقفده وتلفظده وکتابتده ثابت
اولور **فصل** ای دوست بلکل که نون
ساکنه نك وتنوینك ایکی حکم
اولدرکه فتح نون ساکنه وتنوین

حروف حلقه اوغرسه اظهار اولور
سبعه طریقنجه بالاتفاق و حروف
حلق اشبو حرفلردر که ذکر اولنور ء ه
قدن
ح خ ع غ بو مذکوره التی حرفه هر کاه
نون ساکنه و تنوین اوغرسه اظهار
اولور اگر کسه کلمهٔ واحده ده اولسون
اگر کسه کلمتینده اولسون اما عشره

طریقنجه حروف حلقك بعضنده یعنی
خا ایله غینده غنه ایله اخفا قلیندی حروف
فم کبی نته کیم ناظم ذکر ایتدی
وعند حروف الحلق للكل اظهرا
الا هاج حكم عم خاليه غفلا
قوله الا استفتاح کلام و معناء استفتاح
نصرت خواستن و باز دن خواستن آنج

برنو مشکل شده باشد از قرآن وهاج
حرك وبعث معناسنه در هیج دندر
وعم ضد خص در وخالیه ماضیه دمکدر
غفلا جمع غافلدر یعنی شول نسنه که
انك ذکری کچدی بو بابده من حکم النون
الساکنة والتنوین الذی عمهما ولم یترك
منهما شیئا حرك غفلا وبعثهم علی النظر

فی ذلك والبحث فیه وهاج حکم جمله
فعلیه وعم خالیه مثلها وهی فی موضع
الصفة لحکم وغفلا مفعول هاج در. یا
مفعول عم در ومراد غفلادن حروف
حلقك بعضیدر یعنی خا ایله غیندر عنه
ایله اخفا ایدنلردر عشره دن ابوجعفر عمری
کبی زیره بونلر نون ساکنه وتنوینی خا وغین

قتنده غنه ايله اخفا اندلر نون ساكنه
نك وتنوينك خود اظهار حكم جمله
حروف حلقك اوزرنه شاملدر انكچونكه
نون ساكنه وتنوين قمبدر اندن
ناظم حروف حلق بيان اندي بو وايل هذه
الكلمات من الا الى آخر البيت وحرف حلق
بدي حرفدر اما بونده آلت حرف ذكر

ثلثة و[illegible] عند اهل التجويد وحالة [illegible]
النون تخفى عند حروف الشفة غير الميم وهي [illegible]
الفم وكذلك تخفى عند الحروف التي في صفتها الحلق
لانها اقصى الفم قليلا تخفى عند [illegible]
عند التاء والثاء [illegible]

اولندی وبری باقی قلدی يعنی الف
ذكر اولنمدی انكچونكه الف اول كلمه
كلمن وبعده ساكن كلمز اصلا لانها لا يكون
الا ساكنه بس مثال نون ساكنه وتنوين
مع حروف الستة من الحلق من اساور
عنها وانحران عصيت من خزي من غل
عذاب اليم فريقا هدى صبغا حرجا جليم

عليمٌ عليماً خبيراً من ماءٍ غيرِ آسنٍ وما اشبه
ذلك اما نون ساكنه قبل الهمزه كلمهٔ واحده
ده قرآن عن بزده يأتون كلمسندن غيربلمز
اگر ایدرسك نون ساكنه وتنوين
حروف حلقيه اوغرايجق نيچون اظهار
اولور ایدرم حروف حلقك مخرج نون
مخرجندن بعيد دورنده كما او كنجه ديدك واما

ورش قبل الهمزه ساكن اولسه حركت همزه
ما قبل ساكنه نقل ايدر حمزه نقل
ايدر وهم سكت ان شاء الله بنلرك بنده
وجوهن تحقيقنيله على الترتيب بو
اداده بيان ايدلركه محل اقتضا ايندي
فصل اى دوست بلكل كه هر ساكن
صحيح كه قبل الهمزه اولسه يعنى ساكن

صحيح كلمهٔ اولینك آخری اولسه همزه
كلمهٔ ثانیه‌نك اولی اولسه ورش حركت
همزه‌یی ما قبل ساكن صحیحه نقل ایدر دخی
همزه‌یی حذف ایدر زیره همزه‌نك ساكنله
بقاسی اثقلدر متحركله بقاسندنسه
وهمزه قنغی حركتله كركسه حركت
لنسون نته كم ناظم ذكر ایتدی

وحرك لورش كل ساكن آخر
صحيح بشكل الهمز واحذفه مسهلا
قوله بشكل الهمز ای حرك ذلك
الساكن الآخر بحركة الهمز الذی بعده ای
حركة كانت وقوله واحذفه یعنی
الهمز بعد نقل حركته لان بقاءه ساكنا
اثقل منه متحركا وقوله مسهلا حال ای راكبا

للطريق الاسهل يعني ورش حركت همزه
نقل ايدر ماقبل ساكن صحيحه راكب اولدغي
حالده طريق اسهله والساكن الواقع
قبل الهمزة ياتي على ثلثة اضرب بش
ضرب اول تنوين اولمقدر مثال قرآن عزيز
ولانبي الا ومن شيء اذا كانوا وكفوا احد
وما اشبه ذلك وضرب ثاني حروف معجم

اولمقدر مثال قرآن عزيزده من
آمن ومن استبرق واذكر اسمعيل
وقالت اوليهم وقد افلح وما اشبه
ذلك وضرب ثالث لام تعريف اولمقدر
مثال قرآن عزيزده الاولى الارض الاخرة
الازفة الاذن الان وما اشبه ذلك
قالون ورشه موافقت ايدي حركت همزه

لانها منفصلة عما بعدها فهي فيهما كلمة مستقلة
كما انه دخل حرف جر لمعنى كما ثبت لذلك الاحرف
كتبت وان اتصلت خطا والتعريف مع مدخوله كلمة واحدة
لانه بمنزلة جزء لفظا وان لم يثبت له صورة في الخط

لامه نقل اتمك لكده الآن كلمسنده
كه سورهٔ يونسده ايكی موضعده كلور
الآن وقد كنتم الآن وقد عصيت بو كلمه
نك ثقل اچون همزه نيله ولام ساكن
الدوغی اچون اما ورش في شيء وشيئا حركت
همزه ما قبلنه نقل اتمز انچون كه ساكن
بوندن آخر كلمه ده كلدی حفك عادا الاولی

قولنده نافع وابو عمرو حالت وصلده
حركت همزه ما قبلنده غی لامه نقل
ادرلر دخی تنوين لام متحركده ادغام
ادرلر بناءً على قاعدة ادغام التنوين
في اللام كما مر في الاول ليس
عادا الولی اقودلر قچن ابو عمرو عادا اولی زنی
وقف اتسه وهمزه وصلله ابتدا اتسه

اوچ وجهله ابتدا ادر وجه اول
همزهٔ وصلك اثباتيله وبعدها
لامك ضمّسيله ابتدا ادر مثال الولى
ووجه ثانى همزهٔ وصلك حذفيله ولامك
ضمّه سيله ابتدا ادر استغناءً عنها
بتلك الحركة يعنى حركة لاميله همزهٔ
وصلدن استغنا ادوب مثال لولى

ووجه ثالث همزهٔ وصلك اثباتيله و
لامك اسكانيله وبعد اللام همزهٔ
فاء الفعلك تحقيقيله ابتدا ادر مثال
الاولى قالوندن دخى اوچ وجهله ابتدا
ادر وجه اول همزهٔ وصلك اثباتيله
ولامك ضمّسيله وبعد اللام همزهٔ
اسكانيله ابتدا ادر مثال الؤلى ووجه

ثانی همزهٔ وصلك حذفیله ولامك
ضمه سیله وبعد اللام همزهٔ ساكنه
نك اثباتیله ابتدا ادر مثال لؤلی صاحب
تیسیر قتنده احسن وجوه بو وجه در
وجه ثالث ابو عمرو كبی كلمهٔ اصلنه
رد ادن یعنی الاولی ورش اكر وجهله
ابتدا ادر وورشك اكر وجه دخی ابو عمرو ك

اكه اولك وجه كبی در یعنی الولی
لو بلی ای دوست بلكل كه جمیع قرآن
عزیزده هر كلمه كه انده لام تعریف
اولسه ولام تعریفك اول همزهٔ
وصل اولسه ولام تعریفدن صكره
همزهٔ قطع اولسه الاحسان الانسان
الاشیاء الاسماء الان الارض

الآخرة كبی وما اشبهه ذلك ورش
حركة همزهٔ قطع وصلده ما قبلنده
لامه نقل ادرنجن ابتدا ایتسه همزهٔ
وصلله ابتدا ادر وهمزهٔ وصلسز ابتدا
ادر یعنی ال وجهله ابتدا ادر وجه
اول لامك الفنك بقاسیله ابتدا ادر
یعنی همزهٔ وصلله ابتدا ادر طرو حركت

اچون یعنی عروض حركت اچون
كما یبتدی بها فی صورة عدم النقل لاجل
سكون اللام فاللام بعد النقل
الیها كانها تعتد ساكنة لان حركة
النقل عارضة فیبقی همزة الوصل علی
حالها لا تسقط الا فی الدرج وهذا
هو الوجه المختار لغة وقراءة ووجه ثانی

لامك الفنك حذفله ابتدا ادر قياس
دخى بودر وهو ان لا يحتاج الى همزة
الوصل لانها انما اجتلبت لاجل سكون
اللام وقد زال سكونها بحركة النقل العارضة
فاستغنى عنها فعلى الوجه الاول لينسان
الحسان الشيا السما الرض لاخرة الان
وعلى الثاني لينسان لحسان لشيا لسما

لرض لاخرة همزه نانك حذفله ومدله
لان همزه نانك حذفله ومدله من الارض
من الاخرة من الان كلمه لرمن لرض
من لاخرة من لان اوقونلدى بتحريك النون
وملرض وملاخرة وملان اوقونلدى نونك
وهمزه نانك حذفله أي دوشن بكلكه
ورش الم احسب الناس كه عنكبوت اولدر

همزه احسب حركتن الف لام ميمدن
ميم ساكنه يه نقل ادر وقحن قبل الهمزه
واو السه يا يا اولسه اما حرف مد لين
اولمسه ورش حركة همزه ما قبلندغي
واوه و يايه نقل ادر ابني آدم ذواتي اكل
خلوا الى تعالوا اتل لو انهم وما انسبه
ذلك اما ساكن قبل الهمزه حرف مد لين

ال

السه نقل اتمز قالوا آمنا في انفسهم
كبي لان حرف المد لما فيه من المد بمنزلة
المتحرك فلم ينقل اليه كما لم ينقل الى
المتحرك وابو شامه ده ابدر حرف مد
لينه غير الالف نقل جايز اولور فا صوبيك
وانبغي قرة كبي نص الزمخشري عليهما في
المفصل وفي كتاب سيبويه من ذلك امثلة

كثيرة ولو كانت الالف تقبل الحركة
لجاز النقل اليها وقيل لا تنقل الى الواو
والياء حركة همزة مضمومة ولا مكسورة
لثقل ذلك والغرض من النقل تخفيف
اللفظ بتسهيل الهمزة والنقل في ذلك
اثقل من عدم النقل فترك الهمزة بحاله
ای دوست بلکل که ورش ميم جمع واوه صله

اتسه ما بعدنده حركه همزه نقل ب
ما قبل ايتمز حرف منقولين الذين يجون مثال
قرآن عنزده عليهم ءانذرتهم ام لم
تنذرهم وما اشبه ذلك ای دوست
بلکل که الحاقة سورسنده خفك كتابيه
انی ظننت قولنده اختلاف واردر بس
بعض كمسه همزه اني حركتي كتابيه

هاسنه نقل ایندی علی اصل ورش فی نقل
ذلك انکچون که اشبوها وقفی که وصلده
ثابت الدسه صارت کانها الاصلیه
فجاز النقل الیها وبعض کمسه نقل ایتمز
بو صحیحدر عبتنده انکچون که هاء کتابیه
هاء سکته در وهاء سکته نك
حکم سکوندر تحرك دکل الا مکر که ضرورت

شعرده فتح ازرنه اوله وهاء سکته وقف
ایچون ثابت اولور خاصة لبیان الحرکة
یعنی مابعدنه وصل اولسه بیت وقفله
وصل اولور وشول کیبی بیت وقفله وصل اولور
پس اول مایوقف علیه مشابسنده در
پس نقل حسن اولمز نحاة قتنده وجه بنده
عدم نقلدر وقال مکی اخذ قوم بنقل

الحركة في هنا وتركه احسن واقوى

قصص سورەسندە حفصك فارسله معى

ردأ قولنى نافع وابوجعفر همزەسز دالك

فتحەسیله اوقودیلر یعنی ردًا بانى فقط

دالك اسكانيله وهمزيله اوقوديلر اما

حمزەنك وقف انسه نافعه موافقت

ايدر يعنى حركت همزۀ ماقبل دال ساكنه

نقل ايدر وقيل هو من اردى على كذا اى زاد

فلا همزة فيه اى ارسله معى زيادة **فصل**

اى دوست بيلكل كه ورش شول كلمه لردەكه

حركت همزۀ ماقبل ساكنه نقل ايدر همزه

اول ساكنك اوزرنه من رواية خلف

فى الوصل قبل النطق بالهمز ساكت اولور

اما سكتۀ لطيفه ايدر يعنى قطع نفس ايتمز

نقل

وأما في الوقف حمزة دون خلف وارد

نه كم ناظم ذكر الذي ۝ وعن حمزة في الوقف خلف عنده

روى خلف في الوصل سكتا مقللا ۝

قوله وعن حمزة في الوقف يعني حكي عن حمزة

في الوقف على الكلمة التي نقل حركة همزها

لورش مثل قراءة ورش ومثل قراءة الجماعة

وهذا مطرد فيما نقل إليه ورش وفيما

لم ينقل إليه ولكنه داخل في الضابط

المذكور في البيت الأولى نحو يوده إليك

فإن وردنا وصل الهاء بياء وقوله و

عنده أي وعند الساكن المذكور قبل الهمز

وهو كل ساكن آخر صحيح روى خلف عن سليم

عن حمزة أنه كان يسكت عليه

قبل النطق بالهمز سكتا مقللا أي قليلا

لطيفا يعنى حمزه دن نقل حكايت اولندى
وقفده شول كلمه نك اوزرنه كه همزه
سنك حركت نقل اولنور ورش اچون وسكت
مطرددر خلف اچون شول يرده كه ورش
حركت نقل ايدر اكا حتى حقك الم احسب
الناس قولندن ميمده وشول يرده
كه ورش حركت نقل ايتمز اكا يؤده اليك

كبى ورش بونده هاء بايه وصل ايدر
حمزه هانك اسكانيله اوقور ساكن
اوزرنه ساكت اولور انكچون كه ساكن
آخر صحيحدر خلف ميم جمعده قبل
الهمزه ساكت اولور منهم اميون كبى
وشبهه ورش بونده نقل ايتمز انكچون
كه ساكن آخر صحيحدر اما ساكن قبل الهمزه

صله اذا دركن خلف ساكت الفرنا يكنهوم

حرف مد السه سکتدن مستغنی
اولر حرف مدک مدله تسلیم ایتدی
خلفک غیرنک روایتنده بین المد
والسکت جمع احسندر بعد تطویله
مثال قرآن عظیمده قالوا آمنا فی
انفسهم یا ایها وما اشبه ذلک واما
ساکن قبل الهمزه میم جمع السه علیهم اربعین

کبی

کبی پس شیخ نشر شرحنده ایتدی بنک
مثلنک تحقیقنده خلاف یقدر عندنا
شارح ابو شامه ایتدی ابو بکر بن مهران
حمزه مذهب اوزرنه همزه بوندن تخفیف
اوچ مذهب ذکر ایتدی مذهب اول که
احسندر حرکت همزه میمه نقل اولنمقدر
مطلقا گرکسه همزه مفتوح اولسون

کرکسه مکسور اولسون کرکسه مضموم
السون مثال علیهم استغفرت ذلکم
اصری منهم امیون وما اشبه ذلک مذهب
ثانی میم مضموم اولمقلقدر مطلقا
اگرچه همزه مفتوح یا مکسور دخی
اولرسه میم غیر حرکت اصلیه سیله
تحریک ایتمکدن خوف ادوبن مذهب

ثالث بوکه ضمده وکسرده نقل ولز فتحده
اولمز تا لفظ تثنیه مشابه المسون
اچون اما قبل الهمزه همزه السه واکسی
متفقتان السه یا مختلفتان السه
همزه ثانیه تسهیل ولنه اقتضا
ادرسه انک ازرنه انچون که همزه کلمه
موقوف علیها در مثال علیهم انذرتهم

قل أئنكم وما أنبئه ذلك حالك وقفده
بنلرده اولی نقل اولنر وثانی تسهیل
اولنر وأما حق تعالینك قل أؤنبئكم
قولنده اوچ همزه واردر ابو بكر بن
مهران بونده اوچ وجه تصحیح ایندی
وجه اول اوچ همزه تخفیف اولنر حركة
همزهٔ اولی قل لامنه نقل اولنر همزهٔ ثانیه

ويكون تخفيف الثالثة حتما على الخلاف في
[illegible] همزة الاستفهام
[illegible]

وهمزهٔ ثالثه بين الهمزة والواو تسهیل
اولنر انچونكه بو اك همزه مضمومه در
متحركدن صكره اما تسهیل ثالثده
خلاف یقدر انچونكه همزه متطرفه
در اگر ضمیر اعتبار اولنمسه همزهٔ ثانیه
زاید سببیله متوسطه در بونك تخفیفنده
خلاف واردر همزهٔ اولی مبتداء در

نقل حرکتیندن خلاف واردر و وجه
ثانی همزهٔ ثالثه تخفیف اولور فقط و وجه
ثالث همزهٔ ثانیه و همزهٔ ثالثه تخفیف
اولور فقط زیادات جعبریده ایدر کی
قل أؤنبئکم اوچ همزه واردر بس
همزهٔ اولیده نقل و سکت در قبلها
و بو اکیسنک ترکیدر یعنی تحقیق اوچ اوچ

اچنده طقوز اولدی و همزهٔ ثانیه ده
تحقیق و کالواو و واو محض در اوچ اوچ
اچنده طقوز اولدی همزهٔ ثالثه ده کالواو
و کالیاء و یاء محض در اوچ اوچ اچنده
طقوز اولدی بس حمزه ایچون جمله یکرمی
یدی وجه اولدی و بو یکرمی یدی وجه علی
التفصیل بیان ادلورم ای دوست بالکل

كه فی قل أؤنبئكم حمزه نك خالك وقفنده
بكر مريدی وجه واردر مثلا همزهٔ
اولیده اوچ وجه واردر تحقیق نقل و
سكت وهمزهٔ ثانیه ده اوچ وجه واردر
تحقیق تسهیل واو محض وهمزهٔ ثالثه
ده اوچ وجه واردر كالواو كالیاء یاء محض
بس همزهٔ اولینك تحقیقله وهمزهٔ

ثانیه نك تحقیقیله همزهٔ ثالثده حمزه اوچ
وجه اوقور كالواو كالیاء یاء محض وهمزهٔ
اولینك تحقیقیله وهمزهٔ ثانیه نك تسهیلیله
همزهٔ ثالثده اوچ وجه اوقور كالواو
كالیاء یاء محض وهمزهٔ اولینك تحقیقیله
وهمزهٔ ثانیه نك واو محضله همزهٔ ثالثه
ده اوچ وجه اوقور كالواو كالیاء یاء محض

بو جمله طقوز اولدی وهمزه اولینك نقلیله
وهمزه ثانیه نك تحقیقله همزه ثالثده
اوج وجه اوقور كالواو كالیا ویاء محض وهمزه
اولینك نقلله وهمزه ثانیه نك تسهیلیله
همزه ثالثده اوج وجه اوقور كالواو كالیا
ویاء محض وهمزه اولینك نقلله وهمزه
ثانیه نك واو محضله همزه ثالثده اوج

وجه اوقور كالواو كالیا ویاء محض بو جمله
دخی طقوز اولدی وهمزه اولینك سكتله
وهمزه ثانیه نك تحقیقله همزه ثالثده
اوج وجه اوقور كالواو كالیا ویاء محض
وهمزه اولینك سكتله وهمزه ثانیه
نك تسهیلیله همزه ثالثده اوج وجه
اوقور كالواو كالیا ویاء محض وهمزه اولینك

سكتله و همزه ثانیه نك واو محضله همزه
ثالثده اوج وجه اوقور كالواو والیا و یاء محض
بو جمله دن طرف اولدی بس حمزه اچون
فی قل اؤنبئكم بكرم بیدی وجه اصلله بیان
اولدی طرف وجه همزه اولی نك تخفیفله و
طرف وجه نقلله و طرف وجه سكتله والله
اعلم ای دوست بلكل كه خلف اچون الك وجه

واردر احدهماسی سكوتدر هر ساكن فنده
بالشرط المقدم و بی فی شیء و شیئا نقل حركت اتمز
كما مر ثانیسی تخصیص سكوتدر بی لام التعریف
و شیء و شیئا هذا طریق ابی الفتح ابو الحسن سكت
بی فی شیء و شیئا عن حمزة و كذا لام التعریف وابو
الفتح عن خلف دون خلاد و روی ابو الفتح
عن خلف السكت فی الوصل الساكن الصحیح وابن

ورش فی شیء و شیئا

غلبون عدم السكت بس حمزه نك سكوت
فی لام التعريف وشئ وشيأ خلف دن خلاف
سنردر نته كم ناظم ذكر انديی • وبسكت
في شيء وشيأ وبعضهم • لدى اللام للتعريف عن
حمزة تلا • قوله وبعضهم اي وبعض اهل الادا
تلا بالسكوت لخلف عند لام التعريف كالارض
والآخرة وعند سكون شيء وشيأ وقوله وبسكت

اي وبسكت خلف ايضا على الساكن قبل الهمز
في ها بين الكلمتين وهو الياء ومما كلمة واحدة
وانما غاير بينهما باعتبار لفظ النصب وغيره
لا لاختلاف ذلك في خط المصحف فالمنصوب بالف
دون المرفوع والمجرور وهذه عبارة المصنفين
من القراء فسلك سبيلهم في ذلك وانما
فعلوا ذلك مبالغة في البيان لئلا يتوهم

من الاقتصار على لفظ احدهما عدم
جريان الحكم في الآخر ومثله قوله
جزء وجزءا يعني خلف في شيء وشيئا
حالة وصلده قبل الهمزه ساكن اوزرنه
ساكت اولوركه اول يادن وشيء وشيئا
كلمهٔ واحده ده مغايرت بو اكسنك
ارتسنده لفظ نصب اعتباريله وغيرس

اعتباريله دردر بونك اختلافي اچون خط
مصحفده در پس منصوب الفيله در مرفوع
ومجرور دكل اولكى عبارت مصنفيندر قرادن
پس ناظم بونده مصنفڭ سبيلينه سلوك
ايدى ومصنفين بوني بيله ايدكلري
بياننده مبالغه اجل اچوندر تا توهم اولنمسون
اچون اقتصاردن لفظ احدهما اوزرنه

عدم جریان حکم آخرده ومثله قوله جزء و
جزاء حاصل کلام خلف بين الکلمتين
ساکن اولور کلمه واحده ده اولمز الا شيء
وشيئا کلمسنده اولور کثرة دورهما
صاحب مستنير حکایت ایتدی بو سکته
حمزه دن کلمه واحده ده مطلقا قرائت
خلاد دن في شيء وشيئا حالت وصلده ثم

سکت ایدر وهم تحقیق بو ایکیسنک یعنی
خلفک وخلادک وجوهی من آمن
مثلنده والارض مثلنده حقیقتنی
بیان ایدلوم ای دوست بلکه کلمه من آمن
مثلنده خلف ایچون حالت وقفده اوچ
وجه واردر یعنی سکت وتحقیق ونقل
وحالت وصلده ایکی وجه واردر یعنی سکت

وتحقيق والارض مثلثده خلفه اچون
حالت وقفده اكى وجه واردر يعنى
سكت ونقل وحالت وصلده بر وجه
واردر يعنى سكت خلاده اچون من آمن
مثلثده حالت وقفده اكى وجه
واردر يعنى تحقيق ونقل وحالت وصلده
بر وجه واردر يعنى تحقيق والارض

مثلثده خلاده اچون حالت وقفده
اوچ وجه واردر يعنى سكت و
نقل وتحقيق وحالت وصلده اكى وجه
واردر يعنى سكت وتحقيق بس حمزه اچون
جمله اون آلتى وجه اولدى سكز وجه
خلفدن روايت اولندى وسكز وجه
خلاددن روايت اولندى فهم ايتكه بيان

اندك ونحن شیء وشیئا اوزرنه حمزه اچون
وقف ایتسك تخفیف همزه بیله وقف ایدرسن
پس سكت ساقط اولور ای دوست
بیلكل كه سكتك ایكی نوعی اوزرنه در
بر نوع حمزه اچون ساكن اوزرنه سكتندر
قنده اولسه بو سكته نك حكم وصل
حكمیدر غرض بو سكتله استعانتدر

همزه دروح

همزه نك اخراج اوزرنه وتحقیق قبلها
بالاستراحة بونك اچون ناسدن كثیرك
لسانی سبقت ایدن نقله وسكت مطرددر
خلف اچون شول یرده كه ورش حركت نقل
ایدر اكا وشول یرده كه حركت نقل اتمز
اكا نته كم بیان ایتدك وبر نوع ایكی سوره
ارسنده سكتدر ورش وابو عمرو

وابن عامر اچون تحکمه تحکم الوقف
یطهر آثره فی حامیة الهیکم التکاثر
پس حمزه تنوین اوزرنه ساکت اولور ورش
وابو عمرو وابن عامر هما اوزرنه ساکت
اولورلر مراد حمزه نك سکته سندن
بونده آخر سورنك اعرابنك ظهوردر
وهمزه قطعك ثبوتندر فصل

والله اعلم

ای دوست بلکل که نون ساکنه نك
وتنوینك اوچنجی حکم الدرکه تجن
نون ساکنه وتنوین بایه اغرسه جمیع
قرا بالاتفاق نون ساکنه وتنوین بافتده
میمه قلب ایدرلر دخی غنیله اخفا ایدرلر
کرکسه نون ساکنه کلمهٔ واحده ده
اولسون انبئهم کبی کرکسه

کلمتینده اولسون ان بورك کبی وما انتبه

امّا

ذلك ننون باءله کلمۀ واحده

ده واقع اولمزالا کلمتینده واقع اولور

سمیع بصیر کبی و اما قاری حین تلفظ

افلابده شفتین بربرینك اسننه قف

بصمیه تاکه غنه کامله بولنب ادغامه

مشابه اولمیه که تلحن اولنمیه اکر

ایدرسك نون ساکنه بافتنده مبهمه

نیچون قلب اولنور ایدرسم نطقك خفت

اچون بو اکسله یعنی میمله باءله زیره

نون باءله ثقیلدر و هم میم بامخرجندن

در و میمده غنه واردر نون غنه سی

کبی بس میم متوسط اولدی نونله

با ارتسنده فصل ای دوشنف

بلكل كه نون ساكنه نك وتنوينك
دردنجى حكم اولدركه قچن نون
ساكنه وتنوين حروف يرملوندن
وحروف حلقدن غير وبادن غير حروف
عربيه نك باقى حروفنه اوغرسه
جميع قرا بالاتفاق غنه بله اخفا ايدرلر
كركسه كلمه واحده ده السون

كركسه كلمتينده اولسون
واول حرفلر اشبونلردركه ذكر اولنر
ت ث ج د ذ ز س ش ص ض ط ظ
ف ق ك بو مذكوره اون بش حروفه
هر قنده كه نون ساكنه وتنوين اوغرسه
غنه بله اخفا اولنور نته كم ناظم ذكر
ايتدى ۞ وقبلهما ميما لدى الباء واخفيا ۞

علی غنة عند البوا فی لیکملا

ناظمک وقبلهما میما لذی الباء قول

یعنی نون ساکنه وتنوین میمه قلب اولنور

عند البادر مکدر کما مر من قبل

قوله لیکملا بوجوهما وهی لام العاقبة

ای لتئول عاقبتهما الی کمال احکامهما

یعنی نون ساکنه وتنوین وجوهله

[illegible]

تمام اولدی لام لیکملا لام عاقبتدر یعنی

نون ساکنه نک وتنوینک عاقبتلری

رجوع ایتسون ایچون کمال احکاملرنه

انکچون ایتنبو وجوه که نون ساکنه ایچون

وتنوین ایچوندر اول ادغامدر حروف

یرملونده که التی حرفدر غیر الفه وقلب

در عند البا واخفادر بواقیده که اون بش

فاظهار در حروفده حلقیده که التی حرفدر

حرفدر بس تمام اولدی بونلرك ذكر ایشبو
وجهدن اما مثال نون ساكنه وتنوین
مع حروف البواقی من تكون انثیین
انجینا من دابة من ذا الذی انزل فانبتنا
لمن شاء من صلح بمن ضل من طلعها
فینظر انفسهم من قال عنك جنات
تجری بجهالة ثم خلقا جدیدا قنوان

ذا نبئة خیر ذلك بعض زخرف القول
ثقالا سقناه غدقا نسبا طین نفقة صغیرة
مسجدا ضرارا حلالا طیبا لبعض ظهیرا
كلا فضلنا دینا قیما اجر كریم وما
انتبه ذلك واما حفص سوره كهفده
عوجا الفی وزنه ساكت اولور تنوین اذنه
دكل لكن سكته لطیفه ایدر اندن

اوكلنیه فی عوجا قیما صح

قیمادیر اگر ایدرسك اخفا ایله ادغام
ارتسنده فرق ندر ایدرم ادغام تشدید
الور و غیر سیله الور مراد بندن مدغم
فنه در اما اخفا حرفك نفسنده الور
عنك كبی صاحب مفصل مفصلده نون
ساكنه فصلنك آخرنده انندی
ابو عثمان انندی نون ساكنه نك حروف

تمله بیان لحندن و لحن خطا معناسنه
كلور بونده ندركه مخطی ایچون لاحن
دنلور زیرا كلامده صوابدن عدول
ایدر فصل ای دوست بلكل كه تجرید میم
بابه اوغرسه ماقبل دخی متحرك اولسه
اخفا اولر شونكله كه حركت میم
سلب ایده سن مثال قران عنده باعلم

بالشاكرين ويحكم به فاحكم بينهم وما
اشتبه ذلك قول اخفاى ادغامله تعبير
ايدلر اما بونده جايزدر كلدى انكچونكه
ميمده زياده صفت وار در يعنى ميمده
غنه لو صفت واردر اول صفت باده
يقدر پس زياده اقلده ادغام اولمز
صاحب تيسير ايتدى فلينك امتناع اچون

بونده اخفاى ادغامله تعبير ايتمك يقدر
پس ايله اولسه ميم اخفا اولور شكله
كه حركت سلب اولنه اما ميمك ما
قبل متحرك اولسه ددكمز اخترازا دوبن
ما قبل ساكن اولندن منال قول انغزيد
ابرهيم بنيه الشهر الحرام بالشهر
الحرام وما اشتبه ذلك وقيل في ذلك

خلاف اى دوست بلكل كه غنه بر صوتدر
كه خيشومدن كلر بو صوته غنه درلر
ونون خفيه درلر وخفيفه درلر و
بو نون خفيفه مخصوصدر نون خفيفه
اچون وميم ساكنه يچون وغنه اك
قسمه منقسمدر بر قسم كامله در
ادغامده استعمال اولنور وبر قسم

ناقصه در اخفاده واقلابده استعمال
اولنور بو اجلدندركه فاذى حين
تلفظ اقلابده شفتين بر برينك اوستنه
قت بصمدغ تاكه غنهٔ كامله
بولنب ادغامه مشابه اولمسون اچون
اى دوست بلكل كه ميم جمع بابنه
اوغرسه اخفا اولر احسن بودر

ناقصه

شول كمسه مذهب اوزره كه
واوه صله ايتمز مثال وما هم
بمؤمنين وشبهه امّا ميم جمع
واوه وفايه اوغرسه اظهار اولور
واخفا اولور لكن الاخفاء احسن عندي
مثال بنورهم وتركهم في ظلمات
اوغرسه
وما اشبه ذلك وامّا ميم جمع مثلنه

فافهم

ادغام لازمدر مثلين اجل اجون قرادن
شول كمسه قتنده كه واوه صله
ايتمز مثال انتم منه وشبهه فصل
اى دوست بلكل كه لام تعريف
يعنى لام ساكنه لامه اوغرسه ادغام
جائزدر مثال قل ربه زدنى علما وشبهه
وامّا لام تعريفك ادغامنده بر وجه

لازمدر مثلين اجل اجون مثال قل لست
وشبهه امّا لام تعريف دائما اوغرسه ادغام

دخی وردر اول وجهده ادغام جایزدر
ان شاء الله ادغام صغیر بابنده
کلسرد دکورسز ای دوست
بو جواهرجان بو بینه بندا تکم جواهر
جاندر ثقلن دفع ایدرکه تخفیف لفظ
قاندر باب ذکر بیان مذهب
ابی عمرو فی الادغام الکبیر ای دوست

بلکل که مذهب قرّاده ال قسمه منقسمدر
بر قسم کبیردر و بری قسم صغیردر
قسم صغیر شولدر که اختلاف ولندی
انك ادغامنده حروف سواکندن و ادغام
صغیر منقاربنده اولور ان شاء الله
باب ثالثده کلسرد دکورسن و ادغام
صغیر طرفندر حرفدر جمع ایدنانی شونك

ذل ثرب دفنث قولك كل مصنفین ادغام
صغیر علم قرائتده ذكر ایتدلر اما ادغام
كبیر مصنفیندن بر جماعت حذف ایتدلر
صاحب عنوان و مكی و مهدوی كبی
و مصنفیندن بعض كیمسه ادغام
كبیر ترتیب سورا وزنه دوشدی و ادغام
كبیر مشدده و منفا بینده اول حروف

متحركدن اكر ایدرسك مشایخ قرا
ارسنده ابو عمرو ادغاماتی اجره
ادغام كبیرله نیچون اول ذكر ایتدك ایدرم
ابو عمرو قطبدر انكچونكه مدار ادغام
كبیردرنده كیم قطب مدار عالمدر
یعنی عالم قطبك اوزرنه دوران ایدر
ادغام كبیر دخی ابو عمرو اوزرنه دوران ایدر

وابو عمره منسوبدر قراء سبعه ارنسنه
ابو عمرو ادغام کبیرله شهرت بولدی
نته کیم ناظم ذکر ایتدی
ودونك الادغام الكبير وقطبه
ابو عمرو البصري فيه تحفلا
دونك بونده الفاظ اغرادندر خذ
معناسنه در الادغام مفعول بهدر و

وقطب هر نسنه نك ملاكيدر يعني مدارك
شولدركه شئ انكله دوزر وقطب سيد
قومدر يعني مدار قومدر يعني قوم انك
اوزرينه دوران ايدر وقطبه دن اول
حال اچوندر يا استيناف اچوندر وقطبه
مبتدادر خبر ابو عمرودر اندن ناظم
استيناف ايتدي جمله اخرايله پس

اندی فیه تحفلا فیه ضمیر راجعدر ابو
عمره تحفلا اجتمع معناسنه در
یعنی ادغام ابو عمرده جمع اولدی
وجا نزد زکه ابو عمر عطف بیان
اوله خبر فیه تحفلا اوله وفیه ضمیر
ادغامه راجع اوله وفاعل تحفلا ضمیر عایددر
ابو عمر واوزرنه یعنی ابو عمر و تحفل

قال الجوهری تحفل المجلس وتحفل اللبن فی الضرع
وتحفل الوادی اذا امتلأ بالماء ع صح

اندی امر ادغامده حروفک جمعندن
و نقلندن و احتجاجندن یعنی دلائلندن
و قراءتندن نه کم ابدلر اختلفت
لکذا او بکذا او فی کذا و یا فیه ضمیر
بصره راجع اوله یعنی ابو عمر ادغام
کبیر بصریده جمع اندی ای دوست بلکل
که اظهاری و ادغامی بو اکسی زبیدیدن غیرودر

که اول ابو عمرودن نوایت اندی
طریق دوریدن و سوسیدن اما شیخ
شاطبی ادغام کبیر طریق سوسیدن
اوقر اگر ایدرسک بو ادغام کبیرله
نیچون تسمیه اولندی ایدرم تاثیر
اچون اسکان متحرکده قبل ادغامه وشمول
اچون مثلینک و متقاربینک نوعنه

یا قواعد ادغام بونکله استغنی
بولدیغیچون و قواعد ادغام اسکاندر
و متحرکدر مثلینده ادخالدر و متقاربنه
قلبدر ای دوست بلکل که ابو عمرو
و منفرددر حروف متحرکه ادغام
اتمکلکده که لفظده متماثل و مخرجده
متقارب اوله و بوالک ضرب اوزرنه

دربر ضرب كلمهٔ واحده ده متصلدر
وبر ضرب كلمتيندن منفصلدر بس
فقير بنلرى سكا بيان ايتسون شونك
اوزرينه كه آخذ اولنديغى قرائت وتلاوت
اوزرينه ان شاء الله تعالى جل وعلا اى
دوست الله سنى وبزى علمله منفعت
لندرسون بلكل كه مثلين كلمهٔ واحده
ده واقع اولور وكلمتيندن واقع اولور ومراد
مثليندن ايكى حرف بر مثل اولمقدر
بس ابو عمرو مثلين كلمهٔ واحده دن
ايكى كلمه ده ادغام ايدر آنك برسى فاذا
قضيتم مناسككم بقره سورسنده
در وبرسى وما سلككم فى سقر
مدثر سورسنده در باقيسن اظهار ايدر

ثنه کم ناظم ذکر ایتدی ::

ففی کلمة عنه مناسککم وما

سلککم وباقی الباب لیس معوّلا

مناسککم کلمه سنن اشبو بیتده

ادغامسز اوقومق کرك انکچونکه

اکر ادغامله اوقونجق اولرسك میم مضموم

اولمق لازم کلور واوه صله اولمق لازم

کلور ولیست قراءة ابی عمرو ولا غیره اما

سلککم کلمه سنن بیتده ادغامله

اوقومق کرك که تلفظ استقامت بوله

بونکله قوله وباقی الباب لیس معولا یعنی

مناسککم وما سلککم دن

باقی کلمهٔ واحده ده مثلین السه ادغامنه

اعتماد یوقدر مثال قرآن عزیزده جباهم

بشركم اتحاجوننا اتعدانني وما
اشبه ذلك يزيددن بونلرك ادغامنده
روايت كلمشدر لكن اعتماد اولنمه
هشام حقنده اتعدانني قولنده تثنيه نونن
نون ثانيه ده ادغام ايندي نون واحدله
اوقودي اصل اوزرنه ان وليي الله اعرافده
اخر نفرده كلن بونك ادغامي ضعيفدر

انكچون كه حرف مدغم مشدددر و بونك
مثل ادغام اولمز مس سقر كبي اما
ادغام يا عيننا اقويدر مثلينك ماقبلي
متحرك ايچون بشركم ادغامي ضعيفدر
حرف مدغمك ماقبلنك سكوني ايچون
كه اول حرف صحيحدر

فصل

اي دوست بلكل كه مثلين كلمه‌سندن

قرآن عزیزده اون ایکی حرفدن لاحق
اولور زیرا باقی حروفك اون حرفندن
کلمتینده مثلین لاحق اولمز
والف ادغام اولمز ایچونکه دایما
ساکندر اما مثلین قرآن عزیزده
فی کلمتین اشبو حرفلردن لاحق اولور
که ذکر اولنور ب ت ث ج د س ع

غ ف ق ك ل م ن و ه ی واما
باقی اون حرفدنکه کلمتینده مثلین لاحق
اولمز انلر اشبو حرفلردرکه ذکر اولنور
ج خ د ذ ز ش ص ض ط ظ قرآن
عزیزده بربرینك یاننده ایکی کلمه یقدر
که انك اولکیسنك آخری جیم اوله
وایکنجیسنك اول جیم اوله وقس الباقی

بی علی هذا **ای دوست** بلکل که همزتان
متفقتان یعنی همزتان مفتوحتین
ومکسورتین ومضمومتین کلمتینده
اولسه علماء قراءت تعبیر اتدیلر قراءه
ابی عمرودن اسقاط همزه حالت وصلده
اما علماء قراءدن بعضیلر اول همزه
اسقاط اتدیلر انکچونکه کلمنک آخر محل

تغییردر غالبا واما بعض کمسه ایکنجی
همزه نک اسقاطن نقل ایلدی انکچونکه
نقل بونکله حاصل اولور شولکه بانی
نحاة ابی عمرودن نقل ایلدی اول تخفیف
اولدر متفقده ومختلفده ابو علی
ایتدی اهل تخفیف همزتانک اکسندن
برسن تخفیف ادن شولکه اول همزه

تخفیف ایدرلر ایکنجی همزه‌یی تحقیق
ایدرلر و شونلر که اول همزه‌یی تحقیق
ایدرلر ایکنجی همزه‌یی تخفیف ایدرلر خلیل
فتنه‌ده مختار بو قولدر زیره بحر همزه
تان کلمهٔ واحده‌ده اولسه تخفیف
ثانی‌یی وزننه واقع اولور آدم گبی و شبههر
بس ایکلین بحر همزتان کلمتینده واقع

اولسه خلیل ایندی ابو عمرو بو قولله
کردم حفک یا ویلتی ءالد قولنده عبدی
شرحنده ایبدی مذهب ابی عمرو همزه
تاندن تخفیف اولیدن و مذهب خلیلده
تخفیف ثانیدر **ای دوست** بلکل که
جاء امرنا گبیده اکر همزه ساقطه
همزتیندن همزه اولی اولسه مد

بونده منفصل اولور واكر همزهٔ ساقطه
همزهٔ ثانیه اولورسه مد بونده متصل
قبیلندن اولور ابو عمرو اچون بونده
قصر دخی جایزدر یعنی الف جا اوزره
قصر جایزدر بعدها لعدم الهمزة
لفظا لكن مد اوجهدر بعدها لوجود
الهمزة لفظا فافهم مكی كتاب تبصره ده

ثقلندن

تحقیق تصریح ایتدی كه همزهٔ ساقطه
همزهٔ اولیدر دیچن قاری ابو عمرو اچون
جاء اوزره وقف ایتسه جای همزه ایله
وقف ایدر ومد ایدر انكچون شكه حذف وصلده
اولور همزتانك ثقلندن اوتری ودخی
ایكنجی كلمه ابتدا ایلسه همزه ایله ابتدا
ایدر یا فی همزتین متفقتین بونك اوزره

قياس ايله وجه اسقاط شول نسنه در
كه قرائن نقل ايلدى مذهب ابى عمرو
دنكه اول مثلينده ادغام در ممكن
اولمدى همزتانك ثقل ايچون غير مدغمكن
فكيف بر مشددا مدغما پس ابو عمرونده
اسقاطه عدول ايتدى و اكتفا ايتدى ثانيسيله
دليل ادوبن اولنك اوزرنه لاتفاقهما

في الحركة اى دوست بلكل كه
همزتان متفقتان فتحله قرآن عزيزده جمله
يكرمى طقوز موضعده كلور اول و
ايكنجيسى نسا سورسنده كلور السفهاء
اموالكم او جاء احد آخر عبس سورسنده
كلور اذا شاء انشره و همزتان متفقتان
كسرله قرآن عزيزده جمله اون بش

موضعده کلور اول بقره سورسنده
کلور هؤلاء ان کنتم آخر زخرف
سورسنده کلور فی السماء اله وهمزتان
متفقتان ضمله قرآن عزیزده بر موضعده
کلور یعنی احقاف سورسنده اولیاء
اولئك لا غیر ای دوست بلکل که همزتان
مختلفتان فی کلمتین قرآن عزیزده بش

ضرب اوزرینه دربش ضرب اول همزه
اولی مفتوح وهمزهٔ ثانیه مکسور
اولمقدر نفی الی کبی وشبهه ابو عمرو
بو ضربده همزهٔ اولی تحقیق وهمزهٔ ثانیه
تسهیل ایدر بین بین یعنی بین الهمزة والیاء
شبه الیا وکالیا بکا دیدلر اگر
ایدرسك نیچون بکا بین بین دیدلر ایدرم همزه

ضعفله قوّة ارتسنده اولدیغیچون
یا حیله متنت اورتسنده اولدیغیچون
والغرض من جعلها بین بین تخفیفها بتقریبها
من الساکن وملاحظتها وضرب ثانی همزهٔ
اولی مفتوح وهمزهٔ ثانیه مضموم اولمقدر
وهو جاء امة فی قد افلح فقط ابو عمرو
بوضربده همزهٔ اولی تحقیق وهمزهٔ ثانیه

تسهیل

تسهیل ایدر بین بین یعنی بین الهمزة والواو
وضرب ثالث همزهٔ اولی مضموم وهمزهٔ
ثانیه مفتوح اولمقدر نشاء اصبنا کبی
وشبهه ابو عمرو بوضربده همزهٔ اولی
تحقیق ایدر وهمزهٔ ثانیه تسهیلنده
خالص واوه بدل ایدر لعلة الجواز نحو نشاء
وصبنا وضرب رابع همزهٔ اولی مکسور

وهمزهٔ ثانیه مفتوح اولمقدر والسماء
اَوِئْتنا کبی وشبهه ابو عمرو بوضربده
همزهٔ اولی تحقیق ایدر وهمزهٔ ثانیه
تسهیلنده خالص یایه بدل ایدر لعلة
الجوار نحو والسماء یؤبینا و بوآک ضربده
واو و یاء فتحله حرکت لندرر وضرب خامس
همزهٔ اولی مضموم وهمزهٔ ثانیه مکسور

اولمقدر یشاء الی کبی وشبهه ابو عمرو
بوضربده همزهٔ اولی تحقیق ایدر وهمزهٔ
ثانیهٔ ایکی وجه اوزرنه تسهیل ایدر
وجه اول ابو عمرو همزهٔ ثانیه واوه
بدل ایدر ماقبلنک حرکتی اوزرنه وقف او
کسرله حرکت لندرر و وجه ثانی ابو عمرو
ایدر
همزهٔ ثانیه بین الهمزه والیاء تسهیل

حركت اوزرنه يعني نفس همزه نك حركتنه
نظر ادوب بو ايكي وجهك اول مذهب
قرادر آنك الذي يعني مختار اولدر كجنسي
مذهب نحويندر اقيس اولدر لان
الياء ام الكسرة فحركتها كسرة
فكانت الياء اولى بها من الواو وبو ضربده
جايزدر همزه ثانيه بين الهمزه

والواو تسهيل ايتمك اما بو غير مستعملدر
انك ايجون كه اثقلدر ما قبلنك حركت
ضم المستنددن و في القسمة العقلية
همزتان مختلفتان آلتي ضرب كلور يعني
ضرب سادس همزه اولى مكسور و همزه
ثانيه مضموم اولمقدر في الماء امم كبي
لكن بو ضرب غير موجود في القرآن العزيز

ای دوست بیلکل که همزتان متفقتاندن
ومختلفتاندن همزهٔ ثانیه ابو عمرو
تسهیل ایتدیکی لاجتماع الهمزتین
فی الوصل اما فتحن کلمهٔ اولینک
اوزرنه وقف ایتسه همزتان فصل اولور
بس کلمهٔ ثانیه همزه سنک تخفیفله
ابتدا ادا انکچون که موجب تخفیف اجتماع

همزتیندر بس موجب تخفیفک
زوالی اچون تحقیق همزیله ابتدا ایدر
واکر قاری همزه نک تسهیلیله
ابتدا ایتمک استسه ممکن دکلدر
مسهله نک سکونه قربی اچون ای
دوست بیلکل که مثلین کلمنیده
اولسه ابو عمرو اول ثانیه ده ادغام

ادن جمیع قرّاء عزیزده کرکسه مثلینک

ماقبلی ساکن اولسون کرکسه متحرّک

اولسون بنه کم ناظم ذکر ایتدی ؛

وما كان من مثلين في كلمتيهما •

فلا بدّ من ادغام ما كان اوّلا •

یعنی التقاء مثلین بولنسه کلمتینده

لازم کلور بوندن احدهما سنی

آخر کلمه اولمق و آخر اوّل کلمه

اولمق بعدها پس لابدّدر ادغام اوّل

ثانیه ده و شرط مثلین بونده

ایکسی متحرّک اولمقدر اگر اوّل

ساکن اولسه جمیع قرّا بالاتفاق

ادغام ایدرلر و اگر ثانیسی ساکن

اولسه پس جمیع قرّا بالاتفاق ادغام

امثلی مثال اول اذ ذهب قد دخلوا
وما اشبه ذلك ومثال ثانی الی الصلوة
اتخذتها کمثل العنکبوت اتخذت
ومثلینك اول حرفی مدا ولسه ادغام
اولمز مثال قالوا انی عزیزده آمنوا و
هم لجمعا ولعبادی یقول وما اشبه
ذلك اکر ایدرسك مثلینك اول حرفی

اولجاق نیچون ادغام اولمز ایدرم
مد جمالی کلمه دن کیتمسون دیو ادغام
اولمز قوا یونده مد اچون ادغامك ترکی
اوزرینه جمع اولدیلر واکر ایدرسك
مثلینده کلمینده تخصیص
ادغام اولمغه سبب ندر ایدرم
خفت در انکچون که غرض ادغامدن

كلمتينده تخفيف دركلمهٔ واحدنك
خفيفندن غنه سز وردر حروف
قليل الدغندن اوترى اما كلمتين
درجده تخفيف الور حروفنك
كثرتندن اوترو اشبو متحركن چقدر
وبو ادغام كبيردر مخصوصدر ابوعمره
واما مثال مثلين متحركين قرآن عظيمده

لذهب بسمعهم الشوكة تكون ثالث ثلثة
لا ابرح حتى فاستغفر ربه الناس
سكارى يشفع عنده يبتغ غير الاسلام
دينا مثلين غيرن اچون قرآن عظيمده بوندن
غير يغفر ذنوب تعرف في وجوههم الفرو
قال نسبحك كثيرا اجعل لكم يعلم ما يستحيون
نساءكم هو والملائكة انه هو من

من خزی یومئذ وما اشبه ذلك اما فی
شهر رمضان خلاف واردر ما قبل مثلینك
حرف ساكن صحیح الدغیچون ادغامندن
عسر واردر بونك ادغام ما قبلنك حركتیله
اولور نجو هدی بونده حركت مختلسیله
اوقور راء اولی ساكن اولمق جائزدر كلدر
انكیچون كه قبل الراها ساكندر وبس مؤدی

الور وصلده ساكنینك اورتسن جمع
اتمك لكه بو خود حرف مد ولیندن غیریده
لغات عربدن بر شیده موجود دكلدر
ابجلیندر انا نحن نزلنا الذكر امن لا یهدی
ویخصمون وما اشبه ذلك ای دوست
بلكل كه سوره لقمانده حفك
فلا یحزنك كفره قولنده یحزنك كافی

كاف كفره قننده بعض قرّا اظهار
ماقبل نون ساكنه ادغيجون بس
نون عند الكاف اخفا اولورننه كم ناظم
ذكر اندی • وقد اظهروا في الكاف يجزنك كفره
اذ النون تخفى قبلها لتجملا ⁘ والضمير
في اظهروا يعود الى بعض المصنفين
اما بعض كمسه مصنفيندن فلا يجزنك

كفره كافنده ادغام اندی اصل اوزنه
يوتديوبن وضمير قبلها راجعدر يجزنك كافنه
قوله لتجملا تعليل لاخفاء النون او للاظهار
والضمير في لتجملا للكلمة اى لتجمل الكلمة
ببقائها على صورتها يعنى كلمه كوزل اولمغيچون
بقانسله صورتنه اوزرنه او للكاف اى لتجمل
الكاف باظهارها اگر ايدرسك يجزنك

کافنه وجه اظهار ندر ایدرم ادغام
مودیدر نوندن غنه کیمک لکا وغنه
نونک جمالدر ننه کم مد کلمه جمالدر بکا
اشارتدر ناظمک اذ النون تخفی قبلها
لتجملا قولی یا ایدرم نون ساکندر ادغام
اولجاق التقاء ساکنین علی غیر حده الور و
یا ایدرم اخفا قیلدر ادغام و نون

اخفا الور قبل الکاف ننه کم باب اولدی
احکام نون ساکنه وتنوین ذکرنده
بیان اولندی واذا کان الاخفاء
کالادغام فکان الکاف الاولی
مدغم فیها فتکون کالحرف المشدد
فی مس سقر ونحوه وذلک ممتنع الادغام
فکذا هذا یعنی ننه کم الک ادغامک ارتش

جمع اولمش انجلس اخفا ايله ادغام ازنشى
دخى جمع اولمز اى دوست بلكل كه مثلينك
اول متشدد اولسه يا منون اولسه و يا تاء
مخبر اولسه يعنى تاء متكلم اولسه و يا تاء
خطاب اولسه ادغام اولمز مثال مشدد
احل لكم مثال منون واسع عليم مثال
تاء مخبر كنت ترابا مثال تاء خطاب

افانت تكره وما اشتبه ذلك اكر ايدرسك
مشدد ادغام اولمدوغنه سبب نه در
ايدرم مشدد ثقيلدر ادغام تخفيف اچوندر
فحن بر لفظده ثقل بولنسه ترك اولى در و
كر ايدرسك منون ادغام اولمدوغنه
سببى نه در ايدرم تنوين مثلينك اورتسن
فصل ادر حرف حكمنده در فاصل

لأنه نون لفظا وان لم
يثبت له صورة في الخط ع

صايلور وكر ايدرسك تاء خطاب و تاء

مجبر ادغام اولمدقلرنه سببنه رد ايدرم

اكسنك اظهار سببله حرف واحد اوزرنه

الدقلريچون و ادغام مخففدر حرف واحده

يا ايدرم حرف واحدك ماقبل ساكندر

ادغام ادجك اولرسك الك ساكنك ارتسي

جمع اولر و يا ايدرم حرف واحدك ماقبل

نون ساكنه دراخفا اولور غنه يله

انكچون ادغام اولمز زيره غنه نونك

جمالدر نته كم ولا يحزنك كفره مسئله

سنده ذكر ايتدك اي دوست بلكل

كه مثليننك اول معتل اولسه ادغام مند

اهل ادا اختلاف ايتديلر ابن مجاهد

مذهب و ابن مجاهدك اصحاب

مذهبی اظهاردر ابوبکرده اچون
مذهب وغیریسی مذهبی ادغامدر مثال
قرآن عظیمده ومن یبتغ غیر الاسلام
یخل لکم وجه ابیکم وان یک کاذبا
لا غیرهن فی القرآن اصل یبتغ یبتغی
در یا ایله پس یا جزم اچون حذف
اولندی یبتغ اولدی واصل یک یکون

در پس نون ساکن اولندی جزم اچون
واو حذف اولندی التقاء ساکنین
اچون اندن نون حذف اولندی تخفیفا
بو کلمه‌دن الک حرف حذف اولندی
پس یک اولدی واصل یخل یخلودر واوله
پس واو حذف اولندی جوابا للامر زیره
ما قبل یخل اقتلوا یوسف او اطرحوه ارضا

در اگر ایدرسك ابن مجاهد
واصحاب مثلینك اول معتل اولجاق
نیچون اظهار ادرلر ایدرم اصل
کلمه یه نظر ادوبن اظهار ادرلر
زیره اصلده مثلان نفدد اما ابو
بکرك وغیریسنك ادغامنه سبب
مثلین وتخفیفدر یعنی کلمه ده حالة

موجوده نظر ادوبن ادغام ادرلر اگسنك
دخی قول حسندر دینه کیم ناظم ذکر ایتدی
وعندهم الوجهان في كل موضع
تسمى لاجل الحذف فيه معللا
ناظمك وعندهم قولندن مراد اهل ادا
در و وجهان قولندن مراد اظهار و
ادغامدر هر برده که انده مثلان

ملاقی اولور حذف سببله کلمه
اولنک آخرندن که واقع اولور امر
اچون که اقتضا اولنور اول حذف ان
اولورکه محذف بر حرف اولور اك
حذف اولور تسمی فعل ماضیدر موضعی
صفت واقع اولدی وموضعه تسمیه
نسبت اولدی مجازا شول اجلدن

اوزری موضعده معتلّه لقب لنمقلق
اقتضا ایدن نسنه بولندی اکر ناظم
یسمی دیدی یانک ضمه سبیله حسن
اولوردی وهو حقیقة الکلام بهر حال
معتلا مفعول بهدر علی الوجهین وهر
کلمه نک حروف اصولنک بری حرف
علتدن بر حرف اولسه اول کلمه‌یه معتل

تسميه اولنور بس اگر كلمه نك اوزرنه
ظارا اولسه شول نسنه كه اول حرف
علت تغير ادر كلمه ده حذفدن وقلبدن
اشبو كلمه يه معتل ايدلر اى دومش
بلكه يا قوم من ينصرني من الله
ويا قوم مالى ادعوكم الى النجاة بنلرك
ادغامنده خلاف بيقدرشه كم ناظم

ويا قوم مالى ثم يا قوم من بلا
خلاف على الادغام لاشك ارسلا قوله
ارسلا اى اطلقا على الادغام بلا خلاف
يعنى يا قوم من ويا قوم مالى اطلاق اولندلر
ادغام اوزرنه خلاف سز بونده شك يقدر
انكچون كه بو ايكسنده ادغام منع ادر نسنه
يقدر واگر منوهم توهم ايدليسه بو باب

مُعتلدندر انکچونکه اصل قوم قومی
در یائله اندن یا حذف اولندی منونمك
وهم آنك اوزرنه رد اولندی شونکله که
لغتده فصیحه یا قومدر یانك حذفله ولغه
فصیحه نك صاحب یاء بر حالله اثبات
ایلمکدر بس یا عدم کبی اولدی حذف ملتزم
اولدیغی حیثیتندن وانکچون یاء محذوفه

نا قومدن اصل کلمه‌دن دکلدر بل مضاف
الیه ضمیردر خلافا فتحه بیننغ دغی یاء محذوفه‌نك
وشبهه ای دوست بلکلکه فی آل لوط
لام آل ادغامنده اهل اداء اختلاف ایتدیلر
ابن مجاهد وعامه بغداد بن اظهار
ایتدیلر فلنجرو فیجون وآل لوط مجرده وتملده
وقرده کلور انلردن غیریلر ادغام ایتدیلر

شارح ابو شامه افندی قلیل الحروف
دیدکلرینک نه معنیسی نه ایدوکن بیلمزم بن
اکر بونی قصد ایدرلرسه که خطده الف
حرفدر خطه اعتبار یوقدر اعتبار لفظه
در آل لفظده اوچ حرفدر قال کبی نته کم
قال لهم ادغام الور آل لوط ادغام الور
انکچون که قال مثلیدر و قال وزن اوزرینه

دیرس بو تعلیل اصلندن منع الور و قایل
اوزرینه رد الورسه که ناظم ذکر ایتدی
واظهار قوم آل لوط لکونه • قلیل حروف
رده من نبتلا • ناظمک واظهار قوم
قولندن مراد ابن مجاهد و عامه
بغدادیین در و اظهار قوم مبتدادر
خبر رده من نبتلادر قوله من نبتلا ای

من صاد تبتلا في العلم اي من رسخت فيه
قدمه يعني شونلركه لام آل اظهار
ايدلر قلت حروفن علت ادوبن آنلرك
علتن رد شول كمسه كه انك علمده
رسوخ اولدی مرادی بوندن صاحب تيسير
وغيريدر يا تبتلا مات معنا سنه اوله
يعني رد ايدی لام آل اظهارني شول

كمسه كه مشايخدن اولدی يعني
بو رد قديمدر دمكدر و يا تبتلا خاف
معنا سنه اوله يعني لام آل اظهارني
رد ايدی شول كمسه كه في للك كيدا كاف
للك ادغامله خوف ايدی بنه كم ناظم
ذكر ايدی بادغام للك كيدا ولوحج مظهر
باعلال ثانيه اذا صح لا عتلاله صاحب

تیسیر ایتدی تحقیق جمع الدللر کیدا

ادغامنك اوزرینه سوره یوسفدن حال

بوکه للت حروف بوننده اقل دنا آلدن

انکچون که لك الك حرف اوزرینه در

بس دلالت ایتدی بو ادغامك صحت اوزرینه

آلده و آیدنلدی بوردن مستقیم دکلدر

انکچون لك الك کلمه دربری لامدر که حرف جردر

وبری

وبری کافدر که لامله محلا مجروردر

بس کاف قایم مقام اسم مظهردر

واسم مظهر یوسفدر نته کم لیوسف

فی الارض ادغام اولوردی انکچون که کاف

لك یوسفدن کنایتدر قوله ولوجح

مظهر باعلال ثانیه اذا صح لا اعتلا

یعنی اکر جحتنا لنسه مظهر آلك اکنجی

حرفنك اعلا لکه قچن صحیح اولسه اظهادر
انکچون نقل جهتندن مرتفع اولدی
اول کمسه دیمکدر وقوله ولو حج مظهر
ای لو احتج من اختار الاظهار حج احتج
معناسنه استعمال اولنور مثلا
فتا وافترا وکسب واکتسب معروفدر
بودرکه حج حجتده غلبه معناسنه در

کقوله

کقوله علیه السلام فحج آدم موسی معناسی
موسی آدم حجتنده غالب اولدی دیمکدر
اکر بیلدک دخی بو معنی اوزرنه
حمل اولنه ناظمک لا اعتلا قولی
اچون فائده باقی قلمز پس شول کمسه
که حجتده غالب اولدی معتلدر
یعنی مرتفعدر ناظم بر حجة سابغه

عَیْنِ مَسْقُوصَنه ذِکْر اِتْمَکْ دِلَدِی اَیْنُدْ

اوُزَرِنه شُولْ کِمْسَنه اِچُونْ کِه اِظْهَارْ

اِخْتِیَارْ اِتْدِی فِی آلَ لُوطْ وَاوُلْ بِرْ جَمَاعَتْ

کِه تَحْقِیقْ اَنْلَه کِحَدِی مُتَقَدِّمِینْدَنْ

بِرْ جَمَاعَتْ اِبْنُ اَبِی هَاشِمْ وَابْنُ

مِهْرَانْ وَصَاحِبْ تَیْسِیرْ کِبِی یَعْنِی اوُلْ جَمَاعَتْ

بَدُرْسُنِی حَرْفْ ثَانِی حُرُوفْ آلْدَنْ بِرْ کَرَّه

تَغْیِیرِ الْمُشَدَّدْ بَعْدَه بِرْ کَرَّه دَخِی

تَغْیِیرِ الْمُشَدَّدْ اِدْغَامْ دَخِی تَغْیِیرِ اٰخَرْدُرْ پَسْ

بُونْدَنْ عُدُولْ اِدِلْدِی خَوْفًا دُوبْرْ

اِظْهَارْ اِدِلْدِکْ نَظَرْنَدَه تَغْیِیرَاتْ کَثِیرَه جَمْعْ

اوُلْمَقْدَنْ بِرْ کَلِمَنَکْ اوُزَرِنَه کِمْ قَلِیلَهْ

الْحُرُوفْدُرْ پَسْ بُو نَقْلِه بِرْ جَه آلْ لُوطِ وَاِنْ

یَکْ کَاذِبًا مِثْلِ الوُرْ اَبُو عَمْرُو دَانِی

اَندی تیسیر دن غیریده آل لوطِ اظهارِن

طریقِ یزیدبن بلمزم بن ناظم اندن

اِعلالِ ثانیه بیانِ اندی بس ابتدی

فَابداله مِن همزةٍ هاءٍ اصلُها

مذهب سیبویه

وَقد قال بعضُ الناس من واوٍ ابدلا

مذهب کسائی

یعنی ابدالِ ثانی حروفِ آل ده الف دُر کِه

همزه دن بدلدر ناشبو کلمنك اصل

ها دُر یعنی اصل آل اهل دُر بس ها

همزه یه بدل اولندی ثنیه کم ابدلندی

آن وقت بی هر وقت بس همزهٔ ساکنه

نك قلب الفه واجب اولدی قیاس مطرد

معروف اوزرنه قوله وقد قال بعض الناس

من واوٍ ابدلا یعنی بعض ناس ابتدی حرف

ثانی حرف آل ده واودن بدلدر بو صحیح

جمع اولندی همزه مفتوحه دن

صکره بس همزه ساکنه

جاريدر قياس اوزره بس اصل آل اولدر
نته كم اصل قال قولدر وقتی كه
واو متحرك ما قبلی مفتوح اولدیسه
الفه قلب اولندی فی اللفظين على
قياس معروف فی علم التصريف بس
اول مستقدر آل يؤلدن آل الرجل اليه
ديرسن يعنی رجوع اتسه نسبه يادينه

ويا مذهبنه يعنی آل قال يا بندن السه
بس آل اچون حكم قال ويردن بس بو
تقديرجه ادغام اولنور شيخ شاطبی
بو قول ثانی ذكر اتمدی اظهار ايچون
حجت ادوبن انكچون كه بو قول اظهارده
مناسب دكلدر **اى دوست**
بلكه اهل ادا اختلاف اتدلر واو

هو ادغامنده ایچون ها قبل الواو مضموم
اولسه و واو مثلنده ملاقی اولسه هو
والملائكة هو وانبئنا العلم هو ومن
یأمر بالعدل كبی ابن مجاهد اظهار ایتدی
غیریس ادغام ایتدی قیاس دخی بودر انكچونكه
ابن مجاهد وغیریسی یانینده یاده ادغام
اوزرینه جمع اولدیلر مثال ان یأتی یوم

ونودی یاموسی بوندن ده دخی یاینك ماقبلی
مكسوردر اكسنك اوزرینه سندن ادغامده
فرق یوقدر شول یرده كه مدی جوع ایدر فارت
ماقدره في الواو موجود مثله في الباء
وجه ادغام ظاهردر و وجه اظهار
اعتماد على المد في الواو فاظهار الواو في
نحو هو ومن یأمر اما فصلك اولندهدر

ادیکه ایکی مثلیننك اول حرفی مدا اولسه
یعنی یا ساکن ما قبلی مکسور اولسه ومثلنه
ملاقی اولسه یا واو ساکن ما قبلی مضموم
اولسه ومثلنه ملاقی اولسه ادغام
اولمز تا مد گیتمسون دیو زیره که مد جمال
کلمه‌دن بوشول وقتده که واوك ویانك
مدی مد اصل اولا اما مد عارض اولسه

ادغام اولور ان یاتی یوم ونودی یا موسی
هو ومن یامر کبی واما واوك ما قبلی مضموم
اولسه دیدکمز اخرانا دیو بن ما قبلی
ساکن اولندن ابو عمرو قراءتنده که قرآن
عزنده اوچ موضعده کلور وهو ولیهم
بما فهو ولنهم الیوم وهو واقع بهم لا
غیرهم هو دخی بو مذکورده اوچ موضعده

ادغامك منع اولنه در وبعض قرا ابتدى
بو خلاف سر اظهار اولنمشد نفعجه
اظهار دیدر سببی کلمه سکون هائیله
تحقیق خفت بولدی پس تخفیف ادغامه
احتیاج اولنمدی صاحب تیسیر افندی هاء
هو قبل الواو ساکن اولسه ادغامنده
خلاف یقلدر اما فهی یومئذ واهیه

ایله کرکله بونك

اکثرلرکله کلمه تخفیف
اولندی یا سکان الفا
فهم

حکم وهو ولیّهم فهو ولیّهم وهو
واقع بهم حکمی کبی اوله واما واو هونك
ما قبلی مضموم اولب ومثلنه ملاقی اولمق
قرآن عظیمده اون اوچ موضعده کلور
پس بونلرك ادغام ظاهردر ای دوست
بلکه کله طلاق سورسنده خفك
واللائی یئسن من المحیض قولنده ابو عمرو

مذهب اوزرنه واللائی همزسن یاء
ساکنه یه بدل ایتمك لکن ادغام جایز
دکلدر انکچون که بدل غارضدر نته کم ناظم
ذکر ایتدی • وقبل یسن الیاء فی اللائی عارضا •
سکونا او اصلا فهو یظهر مسهلا • قوله
مسهلا حال ای راکبا للطریق الاسهل
یعنی ابو عمرو یاء اظهار ایدر طریق

من قوله واللائی یئسن
من المحیض بلا خلاف ح

اسهل راکب اولدیغی حالده واعلال
اولندی بو شکله که یاء غارضدر
سکون یوقندن یا اصل یوقندن
ناظمك سکونا او اصلا قولی منصوبان
علی التمییز حرکته همزه اصلا ما
قبلندغی واوه نقل اولنمیا کانه ناظم
تعلیلین دیلدی واکر مجموع علته واحده

قلمق دلسیدی سکوناً واصلاً دردی
یعنی یائك سکون عارضدر واصل
عارضدر وکلا التعلیلین غیر مستقیم
اما سکون عارض غیر صالحدر انکچونکه
ادغام منع ایتمزنه کم فاصبر لحکم
ربك ومن لم یتب فاولئك کبیده منع
ایتمز واما الیاء فی نفسها عارض اولسه

واصل همزه السه بس ابله کرك که
جاری اوله بوندن وجهان متقدمان
فی ینبغ ونحوه اصله نظر ادوبن دخی
ابتدا شول تنبیه نظر ادوبن که ~~اوله~~ لفظا ازنه
درالآن یعنی مثلین ناظمك عارض واصلا
قولنده نظر واردر زیره که اصل همزه
در وکن ناظم لفظا موضع اصلا دسیدی

ابين اولودي آندن صواب اثمك لكدر
بو كلمه ايچون مدخل يقدر بو بابده نفي
ولا اثباتًا انكچون كه يا نته كم ناظم
نعم اندي ساكنه دن و باب الادغام الكبير
مختص بادغام المتحرك و بوني ذكر اندي
بر موضعده ناظمك وما اول المثلين فيه مسكن
فلا بد من ادغامه متمثلا ۰ قول بنك

قتنده ادغام واجب اولورا ولنك سكون
ايچون و قبله حرف مد الدغيچون بس
التقاء ساكنين على حدهما اولور بونده
شارح ابو شامه ايتدي سبب اظهار عدم
التقاء مثليندر ابو عمرو بو كلمه تمنع
تك تليينله بين بين اوقودغي سببله و
فا تغيير ايتدكلر ابو عمرودن بو كلمه ياء مخلصه

الكسرله وهمزهٔ مسهله يله محققه
كبي ابو بكر بن مهران ايتدي واللائي
بيننده ادغام اولنمز انكچون كه ياء خالصله
دكلدر اكر ياء خالصه اوليدي مثلنده
ادغام اولردي كوفيون و ابن عامر و
اللائي اوقودلر همزه يله بعدها ياء
ساكنه يله قاضي وداعي وزن اوزره

اصل

اصل كلمه بودر ابو عمرو وبزي واللائي
اوقودلر ياء ساكنه يله همزه سز بش
كاتنه بو اكسي همزه حذف ايدلر دخي
باقي قلدي ياء ساكنه آكاه اولكه
قرا توجيه ايتمزلر بو قراءته بونكله بدنسني
قرا ايدرلر ياحذف اولندي طرفده واقع الدغ
اجون بنيه كم حذف اولندي قاضي دن

ونحوه اندن همزه دن یاء ساکنه بدل
اولندی اشبو قراءة بو وجه اوزرینه ضعیفه
دردلانّ فیها جمعا بین ساکنین ورش
واللائی همزه سن بین بین تسهیل ادر
یعنی همزه یله یاء مکسوره ارسنده
وهذا قیاس تخفیفها لانها همزة مکسورة مکسوره
بعد الف واشبو قراءة مرویدر ابو عمرو د

وبزیدن بو وجه قویدر لا کلام فیه
بو وجه ذکر ایتدی بر جماعت ائمه مصنفندن
صاحب روضه کبی ایتدی ایتدی ابو عمرو
ورش وبزی نقلین همزه یله اوقودیلر من
غیر یاء بعدها ابن مجاهد ایتدی
نافع وابن کثیر واللاء اوقودیلر همزه یله
یاسز ابو عمرو بکا شبیه اوقودی

یعنی همزهٔ تلیین ایتدی ابو عبید ایتدی
نافع وابو عمرو واللای اوقودلر یانك
کسرتیله همزه سن بو روایت اوزره
واللای نکسن ادغام ابو عمرو اچون
واجبدر انکچون که ادغام کبیر جهتندن
در مکی اسکانن اوزره تصریح ایتدی
صاحب تیسیر دخی ابو عمرو وبزی اچون

اسکاندن غیری سن ذکر ایتمدی قالون
وقنبل واللاء اوقودلر همزه ایله من
غیر یاء بعدها انچون بو ایکیسی وقف ایتسهلر
همزه نك سکوننله وقف ایدرلر وانچون
ورش وقف ایتسه همزهٔ یاء ساکنه
قلور یعنی یاء ساکنه ایله وقف ایدر
وانچون حمزه وقف ایتسه همزهٔ بین

بين فلوز اصل اوزرینه عاصم وکسائی وابن

عامر همزه ایله وبعدها یاء ساکنه ایله

وقف ایدرلرسه کم وصلده اوقودلر و

همزه سوزنا اوقودلر اکه حالده بله تمکین

الف اچون اشباع ایدرلر اما ورش

نیم مد ایدر ونیم قصر انکچون که ورشک

مذهبنده بو ایکی وجه جایزدر ابو عمرو وبزی

الّا که همزه یله اوقودلر

قرائتنده مددن وقصردن اولان

ورش قرائتنده یکی مشدددر واما عشره دن

ابو جعفر واللائی قرائتنده ابو عمرو وبزی

موافقت ایتدی شول سببله که یاء ساکنه

ایله اوقورلر یعقوب قالونه وقنبله موافقت

ایتدی سهل کوفیونه وابن عامره موافقت

ای دوست جان دلدن جواهر مثلین

چون سکا عطا ایتدک پس جواهر متقاربین
عطا ایدلوم تاکه غناء تام بولسن وخواجه
دوغالر اولسن **باب ادغام الحرفین المتقاربین**
فی کلمة وفی کلمتین ای دوست بیلکل که
ادغام متقاربین ادغام مثلین لن جمله
ادغام کبیردندر پس ادغام کبیرک ضربی ایکی
در بر ضرب ادغام مثلیندر و بر ضرب ادغام

متقاربیندر بونلردن هر بری
کلمة واحده ده اولور و کلمتینده پس
ادغام مثلین باب سابقده کچدی مثلینده
احتیاج اولنمز حرف اسکان ادب
مثلینده ادغام ایتمکدن زیاده بو باب
مقصوددر بر حرفک ادغام اوزرینه که بر
حرفده قریب اولر اکا مخرجده و متقاربینده

احتیاج اولنمز تسکین حرف مدغمه
وحرف مدغمك لفظ مدغم فیه قلبنه
بس لسانك مرتفع اولور لفظ ثانیله
اکسندن مشددا واول اچون اثر باقی
قلمز الا مکر که حرف اطباق اوله یاذا
غنه اوله بس ادغام اثر اطباق واثر غنه
باقی قلور تفصیل اوزره بونده معروفدر

ومتقاربین مثلین کبدر تقربا بس
ادغام جائز اولدی اکسنده وهذ
متقاربینده کلدر بو ای دوست اسمع
وبزی الك جهانده علمله منتفع لندرسون
بلکل که ابو عمرو کلمهٔ واحده ده قاف
کافده ادغام ایدرلرنه کم ناظم ذکر ایتدی
وان کلمة حرفان فیها تقاربا

فادغامه للقاف في الكاف محتلا • فادغا
مبتدادر خبر محتلادر ضمير راجعدر ابو
عمروه يعني ادغام ابي عمرو قافچون
كافده مكشوف ومنظوردر ابي عمروه
يعني مشهور وظاهردر وجايز اولوركه
خبر ناظمك للقاف في الكاف قولی اوله
نته كم ايدرسن اكرامي لزيد يعني اكرام زيده

اخص اولدي دون غيره بس آنجلين بونده
دخي يعني ادغام ابي عمرو حرفين متقاربينده
كلمهٔ واحده ده كاندن قاف
ايچون كافده لا غير يعني ابو عمرو هر
حرفين متقاربيندن كه كلمهٔ واحده
ده ملاقي اوله بربرينه ادغام ايتمز
قاف وكافدن غير شرطيله كه كلسه دو

بوال شرطك ذكرينن آتيده مثال
متجاورات وتیدبرون والمتطهرین
وتیذکر والمصدقین ابو عمرو بونلرده
حرفین متقاربین ادغام ایتمز اگرچه تاجمده
ودالده وطیده وذالده وصادده ادغام
اولور شونك اوزنه که گلسه در فی هذا الباب
وغیره اندن ناظم شرطین ذکر ایدی بیتا ایدی

وهذا اذا ما قبله متحرك ۝ مبین وبعد
وبعد الکاف میم تخللا ۝ ما زاید دربنك
مثل حق تعالینك قولنده واذا ما انزلت
سورة اشبو ادغام کاینده در چون مستفق
السه قبل القاف حرف متحرك وبعد الکاف
میم واقع اولسه وانما اشترطا لیکونا
علی منهاج ما ادغم من المثلین فی کلمة

وهو مناسبكم وما سلككم
تخللا خص معناسنه درنته كم درسن
تخلل المطر اذا خص ولم يكن عاما يعني تخن
يغمور بريره مخصوص اولسه عام اولمسه
يعني ابو عمرو مخصوص اولدى قافلك كافده
ادغاميله شرط مذكوره اوزره وعام اولمدى
جميع شول نسنبيه كه قاف كافده ملا فى الوز

انده وآبد نلدى ضمير تخللك ميم اچوندر
من تخللت القوم اذا دخلت بين خللهم
وخلالهم يعني ميم تخلل اندى شول حروفه
كه ميمك ما قبل وما بعددر يعني كافله
واو مستقدر ارنسنه ميم متخللدر
كبرزقكم واتقكمو وخلقكمو
وميثاقكم اطهر ونرزقك انجلا ناظمك

بیننك شطر اولتدن مراد شول نسنه در
که ایك شرط انك بولندی نحو یكدن
ومیمدن وشطر ثانی نسنه دن مراد شول
نسنه در که ایك شرطدن بری انك بلنمد
ومعنای انجلا ای انکشف یعنی امر ظاهر
اولدی بیش مدغم وغیر مدغمله یعنی ابو
عمرو قاف کافده ادرجی یرزقکم واثقکم

دخلكا

وخلقکم قافك ما قبل متحرك اولوب
وکافك ما بعدندن میم اولدیغیچون
وما اشبه ذلك وابو عمرو میثاقکم
اظهار ایلدی قافك ما قبل ساکن اولدیغیچون
ونرزقك کلمسن اظهار ایلدی کافك ما
بعدنده میم المدغم اچون وما اشبه
ذلك وتحقیق روایت اولندی شونك ادغام

که ما قبلی انك ساكن در وروايت اولنديغي
ترك ادغام متحركدر ايجلندر اما حق
تعالى نك مرسلات سورسنده الم
نخلقكم قولنده فراجمع الدلر فاقدي
كافده ادغام اوزرنه اي دوست بلكل كه
خفك نحو بر سورسنده طلقكن قولنده
اهل ادا اختلاف ايتدلر ابن مجاهد

وابن مجاهدك عامه اصحاب اظهار
ايتدلر اما يزيدي ابو عمرودن روايت
ايتدي طلقكن ادغامني وايتدلدي محمد
ابو عمرو وادغام ايتدي ايچون كه لازم
در اصل اوزرنه وادغام طلقكن
احقدر شوندنكه تقدم ايتدي اينك
ذكر في يرزقكم ونحوه يعني طلقكن اولي در

وايتدلكي ابو عمرودن روايت اولنديغي صح

وادغامه اندن انچون که ادغامله
تخفیف دیلنور وقتی که کلمه اثقل
السنه اشد مناسبت اولور ادغام ایچون
شوندنکه اول دوندر ثقلده اندن
وتحقیق الک شرطدن برسی فی طلفکن
بولندی که اول قافک ما قبل متحرک
اولمقدر وشرط ثانی بولنمدی که اول

کافک ما بعدنده میم اولمقدر لکن
میمک یرنه دردی شول نسنه که اول
میمدن اثقلدر که اول نوندر انچون
که نون محرکه مشدده دردالله در
تانیث اوزرنه میم ساکنه خفیفه
دردالله در تذکیر اوزرنه پس بو وجه
بونده اخفدر ادغامه ابن مجاهد

وابن مجاهدك عامهٔ اصحاب اظهار ایتدكلرینه
سبب اوچ حرف مشددیر بری اردنجه
كلدكدركه اول لام وكاف ونوندر
شونلردركه قرادن بي ظلفكن ادغام
ایندی واشدی ادغام اخفدر شول نسنه
اچوندركه انك ذكر تقدم ایندی والله اعلم
فصل ایكی دوست بلكل كه حرفین متقاربین

كلمه‌سنده اولسه ابو عمرو ادغام
ایدر كلمه‌سنده اون الث حرف غیر
دكل اول حرفلر اشبو نلردركه ذكر اولنر
ح ق ك ج ش ض س د ت ذ ث
ر ل ن م ب اما بو مذكوره اون الث
حرفك ادغام اولمسی شول وقتدركه
كلمه‌سنك اول منون ومشدد ومعتل

وتاء خطاب اولميه ننه كم ناظم ذكر
اندى ؞ اذا لم ينون او يكن تاء مخاطب ؞
وما لبس مجزوما ولا منثقلا ؞ يعنى حروف
مدغم بو مذكوره درت صفاتك
برسله موصوف اولميه بس منون
ومعتل وتاء خطاب اوزنه كلام باب
مثلينده كچدى كچن بونلرك ادغامى

ممتنع اولديسه مثلينده بس متقاربينده
امتناع اولى در مثال منون نصبر لقد
ومثال تاء خطاب خلقت طينا ومثال
مشدد الحق كمن ومثال مجزوم ولم
يؤت سعة ومااشبه ذلك اما
مجزوم متقاربينده ادغام اولمن
خلافسز اكرچه باب مثلينده بونده

الك وجه دخی واردر انكچون كه اجتماع
مثلين اثقلدر اجتماع متقاربيندن نسنه
كلسردر خلاف حق تعالی نك ولتأت
طايفة وآت ذی القربی قولنده انكچون
كه طا وذال اقربدر ثنايه سيندن وسينانی
فی جئت شيئا فريا واما تاء متكلم كنديه
متقاربدر فقط قرآن عزيزده واقع اولمز

ای دوست مذكوره اون التی حروفك
ادغاملرينه شروع ايدلم بس اولا ابتدا
ايدلوم ح ای دوست بلكل كه ابو عمرو
حاء عيننده ادغام ايدر خففك فمن زحزح
عن النار قولنده فقط طول كلمه
اچون وتكرار حا اچون مشهوردر
ودر واتت جمهوردر بوندن غيريسن

اظهار ادر مثال والمسبح عيسى وما
ذبح على ولا يصلح عمل وما اشبه ذلك
اكر ابدرسك حا عيندن نيجون ادغام الور
ايدرهم اكسى بر مخرجدن الدغندن اوترو
ادغام اولور ان شاء الله بونلرك
مخرجن مخارج حروف ذكرنده كورسن
وروايت اولندى ترك ادغام حا عيندن

ودر روايت اولندى ادغام حا عيندن حيث
التقتا مطلقا ق ايدى دوست بلكل كه
ابو عمرو قاف كافده ادغام ادر نجه
قافك ما قبل متحرك اولسه مثال فراز
عزنده خالق كل شي وخلق كل
وما اشبه ذلك ك اى دوست بلكل
كه ابو عمرو كاف قافده ادغام ادر

یقین كافك ما قبلی متحرك اولسه
مثال قرآن عظیمده ربك فكبرا ولك
قصورا وما اشبه ذلك اما فافك
وكافك ما قبلی متحرك اولسه دیدكمز
اخر زادوبن ما قبلی ساكن اولندن
مثال قرآن عظیمده فوق كل ذی علم
الیك قال وما اشبه ذلك اكر ایدرسك

فافك وكافك ما قبلی ساكن اولجق ایچون
اظهار اولر ایدرم اكه وجهدن اوتری
اظهار اولور وجه اول الك ساكنك ارتنجی
جمع اولور اندن اوتر واظهار اولور وجه
ثانی كلمه سكونیله تخفیف اولوربس
ادغامه احتیاج قلمز زیره ادغام دخی
تخفیف اچوندر ج ای دوست بلكل كه

ابو عمرو جیمی شیننده ادغام ایدر حقک
اخرج شطأه قولنده لا غیر و ابو عمرو
جیمی تاده ادغام ایدر حقک ذی المعارج تعرج
قولنده لا غیر بو ایکیسنده اظهار دخی حکا
اولندی اگر ایدرسک جیم شیننده نیچون
ادغام اولور ایدرم ایکیسنک مخرجنده
وصفنده اشتراکندن اوتری زیره شیند

نفسی جیمه کیدر جیمده وگر ایدرسنک
جیم تاده ادغام المسنه سبب ندر
ایدرم ایکیسنک شدتده اشتراکلرندن
ان شاء الله بیلورسک مخارجن وصفلرینی
حقیقتله مخارج حروف ذکرنده کورسن
ش ای دوست بیلگلکه ابو عمرو شینی
سینده ادغام ایدر حقک ذی العرش سبیلا

قولنده لاغیرض ای دوست بلکل که
ابو عمرو ضاد شیننك ادغام ایدر
حفك لبعض شأنهم قولنده لاغیر امّا
نحو بن قنده شینك سیننده وضادك
شیننده ادغام جایز دکلدر الا مکر
که اکسنك مثلنده اوله اکسنك مثل
دخی قرآن عزیزده کلمز وامّا ابو عمرو

اکسنك ادغامله اوقورس ای دوست
بلکل که ابو عمرو سیننك زاده ادغام
ایدر حفك واذا النفوس زوجت قولنده
لاغیر وابو عمرو سیننك شیننده ادغام
ایدر حفك واشتعل الرأس شیبا قولنده
لاغیر حین ادغامنده همز الفه قلب
اولنز امّا ادغام سیننك شیننده اختلافله

درا ابو عمرو و یزیدی ادغام ایدی
بونلردن غیری اظهار ایتدی شول دلیلکه
که صفتده سین صفت شیندن اقوی
دربس اقوی اضعفده ادغام اولنمز
دای دوست بلکل که ابو عمرو دال بیش
حرفده ادغام ایدر تجز دالك ما قبلی متحرك
اولسه اول حرفلر اشبونلردر که ذکر

اولنر ت ذ س ش ص ای دوست
بلکل که ابو عمرو دال تیده ادغام ایدر
حقك المساجد تلك قولنده لا غیر
وابو عمرو دال ذالده ادغام ایدر حقك
والف لا ید ذلك قولنده لا غیر وابو
عمرو دال سینده ادر حقك عدد
سنین قولنده لا غیر وابو عمرو دال

شینده ادغام ادر حفك شهد شاهد

قولنده كه یوسف سورسنده واحفاق

سورسنده كلور لاغیر وابوعمرو دال

صاد اجنده ادغام ادر حفك نفقد

صواع الملك قولنده ویی مقعد صدق

قولنده لاغیر ای دوست بلكل كه دال

مكسور وما قبل ساكن اولسه یا دال

مضموم اولسه وما قبل ساكن اولسه

ابوعمرو دال اول وقت طقوز حرفده

ادغام ادر اول حرفلر اشبونلردر كه

ذكر اولنور ت ذ ث ظ ز س ص ج ض

ای دوست بلكل كه ابوعمرو دال ابندع

ادغام ادر حفك من الصيد تناله قولنده

وتكاد تميز قولنده لاغیر وابوعمرو

دال ذالده ادغام ادر هر قنده كلرسه
قرآن عظيمده من بعد ذلك والمرفود
ذلك كبي وما اشبه ذلك وابو عمرو
دال ثده ادغام ادر حقك يريد ثواب
الدنيا قولنده ولمن يريد ثم قولنده لا غير
وابو عمرو دال ظيده ادغام ادر حقك
يريد ظلما قولنده كه عمرانده وغافرده

كلور ومن بعد ظلمه قولنده كه مائده
سورسنده كلور لا غير وابو عمرو
دال زاده ادغام حقك يريد زينة
قولنده ويكاد زيتها قولنده لا غير وابو
عمرو دال سينده ادغام ادر حقك
في الاصفاد سرابيلهم وكيد ساحر
ويكاد سنا برقه قولنده لا غير وابو

عمرو دال صاد اچنده ادغام ادر حفك
في المهد صبيا ومن بعد صلوة العشاء
قولنده لا غير وابو عمرو دال جيمده
ادغام ادر حفك داود جالوت ودار
الخلد جزاء قولنده لا غير اما ابن مجاهد
في دار الخلد جزاء اظهار ادر ساكن
بونده حرف مدلين المدغي اچون

وابو عمرو دال ضاد اچنده ادغام
ادر حفك من بعد ضراء قولنده بو نسنده
وفصلتده كلور ومن بعد ضعف قوة
قولنده رومده كلور لا غير اي دوست
بلكل كه دال مفتوح وما قبل ساكن
السه ابو عمرو اول وقت دال هج
بر حجتده ادغام ائمة الاثنينده ادغام

ایمنز الا بنده ادغام ایدر اکسی بر مخرجدن
اولدیغیچون حقک ماکاد تزیغ قلوب
وبعد توکیدها قولنده لا تغیرن
ای دوست بلکل که ابو عمرو ثاء اون
حرفده ادغام ایدر مادام که تا اسم
مخاطب اولمیه اول حرفلر اشبونلردر
که ذکر اولنور ط ذ ث ظ ض ش ج س

ص ذ ای دوست بلکل که ابو عمرو تاء
طیده ادغام ایدر مثال قرآن عینیده
واقم الصلوة طرفی النهار والصالحات
طوبی لهم وما اشبه ذلک آما ولتات
طائفة ادغام خلفلده در ابن مجاهد
اظهار ایدر انکچونکه معتلدر با فی قرا ادغام
ایدرلر قوة کسره ایچون اکر ایدرسک

طا ندر
بیچون تا طیده ادغام اولور ابدرم تا مخرجندر
بس اول استثناء تاکیددر دا اللّه انیچون
که اوچ مخرج واحددندر وابو عمرو تاء
ذالده ادغام ایدر مثال فوالن عزیزده و
الآخرة ذلك والذاریات ذروا وما اشبه
ذلك اما وآت ذی القربی سبحانده کلور
وفات ذی القربی رومده کلور بنلرده ابن

مجاهد تاء اظهار ایدر غیریس ادغام
ایدر وجه خلاف فی آت ولنات شول نسنه
درکه اول تتقدم اتدی فی ببتغ انیچون که
بنلر کل مجز ومدندر ولم یوت سعة
اظهارندن خلاف یقدر وهو مثلهما
وابو عمرو تاء ثبك ادغام ایدر مثال فوان
عزیزده بالبینات ثم والنبوة ثم والفتنة

ثم وما اشبه ذلك اما وآتوا الزكوة

ثم بقره سورسنده كلور وحملوا التورية

ثم جمعه سورسنده كلور بونلرك ادغامنده

خلف واديدر ابن مجاهد اظهار ايدر

خفض فتحه ايچون وما قبلنا الف

الدغيچون ادغام بونلرده قياسدر قرب

مخرج ايچون وابو عمرو تاء طيده ادغام

ايدر حقك الملائكة ظالمي قولنده كه نساده

ونحلده كلور لاغير وابو عمرو تاء ضاد

ايچنده ادغام ايدر حقك والعاديات ضبحا

قولنده لاغير وابو عمرو تاء شينده ادغام

حقك الساعة شئ عظيم قولنده و

بااربعة شهداء قولنده كه ايكي موضعده

كلور ايكسي دخي نور سورسنده كلور اما

لقد جئت شيئا سورهٔ مريمده كلور بنك
ادغام خلفله در ابو الفتح ادغام ادر
قوة كسره اچون ادغامه بر وجه دخى
ثقلت كسره در تا ده انچون كه تا ضمير
تانيث در با فى قرا اظهار ادرلر انچون كه
منقوص العين در يعنى جئت دن عين
حذف اولندى ما قبل اجتماع ساكنين

الدغيچون زيره جئت اصلده جيئت در بس
بو تقديرجه يا حرف علت متحرك ما قبل
مفتوح الفه قلب اولندى جاءت اولدى
بس اجتماع ساكنين اچون يادن مقلوب
الف حذف اولدى جئت اولدى و يادن
عوض جيمه كسره ويرلدى جئت اولدى
اظهاره بر وجه دخى اولدر كه تا حرف

خطابدر اخفا المسون اچون واما تا مفتوح
اولسه اظهارنده هيچ خلاف يقدر انكچون
كه تاء خطاب مثلينده ادغام
اولمز بس متقاربنده ادغام اولمامسى
اولديغى فافهم وتاء جئت مفتوح اولمق
الى موضعده كلور اكسى دخى سوره كهفده
كلور لقد جئت شيئا امرا ولقد جئت

شيئا نكرا وابو عمرو تاء جيمده ادغام
ادر مثال قران عزيزده الصالحات جناح
وتصليه جحيم ومائة جلدة وما اشبه
ذلك وابو عمرو تاء سينده ادغام
ادر مثال قران عزيزده بالساعة سعيرا
والصالحات سندخلهم وما اشبه
ذلك وابو عمرو تاء صاد اچنده ادغام

ادرحقك والصافات صفا فالمغيرات

صبحا قولنده لاغير وابوعمرو تاء زاده

ادغام ادرحقك والزاجرات زجرا وبالاخرة

زينا والى الجنة زمرا قولنده لاغير ذ

اى دوست بيلكل كه ابوعمرو ذال سيننده

ادغام ادرحقك فاتخذ سبيله قولنده

كه اك موضعده كلور اكسى دخى سوره

كهفده كلور وابوعمرو ذال صاد اچنده

ادغام ادرحقك ما اتخذ صاحبة

قولنده لاغير ث اى دوست بيلكل

كه ابوعمرو ثاء بش حرفده ادغام ادر

اول حرفلرڭ اشبونلردر كه ذكرا ولنر

ذ ت س ش ض اى دوست بيلكل كه ابو

عمرو ثاء ذالده ادغام ادرحقك والحرث

ذلك قولنده لاغير وابو عمرو ثاء تنبده

ادغام ادر حقك حيث تؤمرون

وهذا الحديث تعجبون قولنده لاغير

وابو عمرو ثاء سنبنده ادغام ادر

مثال قرآن عزيزده وورث سليمان

ومن حيث سكنتم وبهذا الحديث

سنسنده رجهم وما اشبه ذلك

وابو عمرو ثاء شينده ادغام ادر

حقك حيث شئتما وحيث شئتم قولنده

حيث وقعا وثلث شعب قولنده

لاغير وابو عمرو ثاء ضاد اچنده

ادغام ادر حقك حديث ضيف ابرهيم

قولنده لاغير ن اي دوست بلكل

كه ابو عمرو راء لامده ادغام ادر

فتحه را مفتوح اولسه و ما قبل متحرك

اولسه مثال قران عزیزده سخرلنا

ولیغفرلكم وما اشبه ذلك اما خلیل

وسیبویه رانك لامده ادغامنه انكار

ایدلر انكچون كه را حرف مكرردر كانّه

الی حرف بر حرفده ادغام اتمك كبیدر

صاحب مفصل دخی رانك لامده ادغامن

لحندردی و اما كوفیون و بعض بصریلر

رانك لامده ادغامن جائز كوردیلر سماعا

بعضلر بو ادغام شاذدر قیاسدندر دیلر

انكچون كه تكریر اطباق و استعلا كبیدر

و بونلر صفتده بكزرین كبیدر حرف آخر

دگلدر اما امام عظیم الشان ابو عمرو

رائی لامده ادغام اتدی ای دوست

بلكلكه را مكسوره وما قبل ساكن اولسه
يا را مضموم وما قبل ساكن اولسه ابو عمرو
راء لامده ادغام ايدر مثال قرائن عزيزده
كتاب الفجار لفي واليك المصير لا يكلف
الله وما اشبه ذلك اما را مفتوح
وما قبل ساكن اولسه ابو عمرو اول وقت
راء لامده ادغام ايتمز مثال قرائن عزيزده

والحمير لتركبوها وان الفجار لفي وما اشبه
ذلك اكر ايدرسك را مفتوح وما
قبل ساكن اولجاق نيچون ادغام اولمز
ايدرم خفت كلمه اچون آخرنك انفتاحله
وما قبلنك سكونله زيرا ادغامدن مراد
خفتدر نته كم ذكر ايدبدرز بس ادغام
اجتناب قلمدي انيچون كه خفت بولندي

ای دوستْ بلکل که ادغام اماله
منع ایتمز یعنی رالامده ادغام المسئله
ان کتاب الابرار لفی ومع الابرار لفی ومع
الابرار ربنا کبدره الفك امالیس منع اولنمز
شول سببدنکه ادغام عارضدر وعارض
موجب منع اماله اولمز نته کم ناظم ذکر
ایدی ولا یمنع الادغام اذ هو عارض

اماله کالابرار والنار اثقلا قوله
اثقلا ای ثقیلا وهو حال من الادغام
یعنی ادغام اماله منع ایلمز ثقیل
الدغ حالده ومراد ثقلندن تشدید
حاصلدر ادغامله الادغام فاعلدر
مفعولی اماله در هو ضمیر راجعدر ادغامه
ای دوست بو محلده بر سؤال وار در سؤال

بو که موجب اماله خود بونلرده رانك کسره
سیدر کسره خود ادغام ایله زائل اولدی
پس نیچون اماله منع اولنمز **جواب**
بلی موجب اماله رانك کسرسیدر کسره
دخی ادغام ایله زائل اولدی اما ادغام عارضدر
وعارض اصولی تغییر ایلمز پس کسره کانه
موجوددر بو شول وقف کبیدر که حرکت

انده حذف اولور یعنی نته کیم وقفده
اماله منع اولنمز ادغامده دخی اماله
منع اولنمز انکچونکه وقفده سکون
عارضدر ادغامده عارض الدغی کبی
مثال الناس والنار وما اشبه ذلك وصلده
بو کلمه لرك آخرلری مکسوردر اما فتح
وقف ایتسك سکونیله وقف ایدرسن کسره

زائل اولور وسكون وقفده الفك اماله سن
منع ايلمز انكچون كه عارضدر زبره
اماله سبقت ايتمشدر وقفه سكوندن
انجلين ادغامده دخى ل اى دوست
بلكل كه ابو عمرو لام راده ادغام ايدر حين
لامك ما قبل متحرك اولسه مثال قرآن
عظيمده فعل ربك وشبهه اما نحاة

بصره قتنده لامك راده ادغام ضعيفدر
اى دوست بلكل كه لام مكسور وما قبل
ساكن اولسه يا لام مضموم وما قبل ساكن
اولسه ابو عمرو لامى راده ادغام ايدر مثالك
قرآن عظيمده الى سبيل ربك يقول ربنا
وما اشبه ذلك اى دوست بلكل كه
لام مفتوح وما قبل ساكن اولسه ابو عمرو

اول وقت لام زاده ادغام ایتمز مثال قوله

عزیز ده فیقول ربّ وشبهه اکر ابدرسک

لام مفتوح وما قبل ساکن اولجاق

نیچون ادغام اولمز ایدرز حصول خفت

ایچون فتحله وسکونله ثنه کم بولندن اوکدن

مسئله زاده کچدی اما قال ربّ وقال

ربنا وقال ربکم قال رجل وقال رجلان

کلمه لرنده لام زاده ادغام اولنا اکرچه لام

مفتوح وما قبل ساکن ایسه دخی که اول

الف در قوت مدّ الف ایچون ولکثرة

دوره فی القرآن اهل ادا ارتسنده خلاف

یوقدر بونک ادغامنده خلاف فتحه فیقول

ربّ ورسول ربهم وما اشبه ذلک ن

ای دوست بلکل که ابو عمرو نون لامده

اِدْغَامْ اِدَرْ يَجِينْ مَا قَبْلِ مُتَحَرِّكْ اُولْسَه
مِثَالْ قُرْاٰنِ عَظِيمْدَه وَاِذْ تَاَذَّنَ رَبُّكَ
وَخَزَائِنُ رَحْمَةِ وَمَا اَشْبَهَ ذٰلِكَ اَمَّا نُونْدَه
مَا قَبْلِ سَاكِنْ اُولْسَه اَبُو عَمْرُو اَوَّلْ قَفْ
نُونْ لَامْدَه وَرَادَه اِدْغَامْ اِتْمَزْ مُطْلَقَا
اَبُو عَمْرُودَنْ غَيْرِ دَخِى اِدْغَامْ اِتْمَزْ فَتْحَه كِيمَه
كَرْكَسَه حَرَكَتْ لَنْسُونْ مِثَالْ قُرْاٰنِ عَزِيزْدَه

زين للناس لن نؤمن لك وما اشبه ذلك ابو عمرودن زاده
ادغام مراد دكلدر ماقبل متحرك اولسه مثال قران عزيزده صح

مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَكَانَ لَكُمْ وَبِاِذْنِ رَبِّهِمْ وَمَا اَشْبَهَ
ذٰلِكَ وَاَمَّا حَقَّكَ نَحْنُ لَهُ وَنَحْنُ لَكَ قَوْلِنْدَه
اَبُو عَمْرُو نُونِ لَامْدَه اِدْغَامْ اِدَرْ لُزُومْ
ضَمَّه نُونِه وَنَحْنُ لَهُ وَنَحْنُ لَكَ قُرْاٰنِ عَزِيزْدَه
اُونْ مَوْضِعْدَه كَلُورْ بُنْلَرَكْ اِدْغَامِنْدَه
خِلَافْ يُقْدُرْ اَهْلِ اَدَا اُرْتَسِنْدَه
اَيْ دُوسْتْ بِلْكِلْ كِه حُكْمِ مِيمْ

باب اولده تنوين ذكر اندكردن صكره بيان

ايديلورز فافهم ب اى دوست بلكل كه

ابو عمرو باء ميمده ادغام ايدر خفك

يعذب من يشاء قرآن عزيزده بش موضعده

كلور بقره سورسنده كلندن غيريره

انلك با س ساكندر انك ادغام ابو عمرو

قلنده ادغام صغير جهتندندر انكچونكه

قولنده ويعذب من يشاء صح

ادغام كبير منحركدر اى دوست بلكل كه

ابو عمرو يعذب من يشادن غيريده

باء ميمده ادغام اتمز مثلا ضرب

مثل بضرب مثلى وسنكتب ما قالوا

كذب موسى وما اشبه ذلك اگر

ايدرسك ابو عمرو فى اركب معنا باء

ميمده ادغام ايدرمى سنك يعذب

من يشا دن غيريده ادغام ايمز دِ دكلدر
أيدوم باء اركب ساكندر بزم سزمز . ما
متحرك المقدده در أي دوست بلكل كه
ابو عمرو حروف متحركدن جمعا ادغام ايندى
ابن مجاهد وابن مجاهدك اصحاب مذهب
اذنه بيك الى يوز بنمش اوچ حرفدر
وبعض روايتده اوچ يوز بش حرفدر اما شول

حرفلر كه اهل ادا ارتسنده ادغام
اولندى اختلاف اوزرينه جمعا اوتوز الى
حرفدر أي دوست بلكل كه جميع حروف
مدغمده سنك اچون اشمام وروم
واردر ذكر كسه حروف مدغم مثلينده السون
كركسه متقاربنده السون حاصل
كلام مثلينده ومتقاربنده حروف

مدغمك حركتنه اشارت اولور اشماملە

ور روملە درت صورتدن غيريدە يعني

تجنّا بيدە ادغام اولسە نصيب برحمتنا

كبي يا با ميمدە ادغام اولسە يعذب

من يشا كبي و يا ميم ميمدە ادغام اولسە

يعلم ما كبي و يا ميم بدە ادغام اولسە

يا علم بالشاكرين كبي بو مذكورە درت صورتدە

حرف مدغمك حركتنه روملە و اشماملە

اشارت اولنمز انكچون كه اشارت بلدره

متعذردر شفتينك انطباق اجلچون

زيرا اشارت شفلە اولور ضمّ و با خود حروف

شفهدندر و اشارت نطقك غيريدر

حرفلە بس متعذر اولور اكثرينك فعلە

ادغامدە معاً انكچون كه وصلدر و وقفدە

متعذر اولمز انکچون که اشمام وقفده
ضم شفتیندن سکون حرفدن صکره
بس اکسی معا واقع اولمز اما روم وصلده
متعذر دکلدر انکچون روم اثباتن بعض
حرکتدر ای دوست بلکل که اشمام
حروف مضمومده واقع اولور روم حروف
مضمومده و مکسورده واقع اولور اشمام

و روم حروف مفتوحده واقع اولمز
ادغام صحیح روم ایله منع اولنر اشمام ایله اولمز
ای دوست بلکل که روم بونده اخفادن
عبارتدر و بعض حرکتیله نطقدن
عبارتدر بس بو تقدیرجه روم مذهب آخردر
اظهاردر و ادغامک غیریدر و بو ایکی مذهب
ابوعمرودن حکایت اولنمشدر اشمام مذهب

وروم دن یعنی زیدی ابو عمرودن حکایت
ایدی یحیی ابو عمرو حرف اول حرفیندن
مثلنده یا متقاربنده ادغام ایتسه
اشارت ایدر حرکتنه دلالت ایتسون
ایچون اوزرنه کر کسه حرف مدغمك
ما قبل ساکن السون کر کسه متحرك
السون وکر کسه حرف مدغم مخفوض

السوم وکر کسه مرفوع السون اشارت دخی
روم ایله واشمام ایله اولور بو ایکی مذهب
کلسردر جمیع قرا ایچون باب وقفده اشمام
ذکر ایدرلر تامنا مسئله سنده کورسن
اگر ایدرسك اشمامك ورومك حروف
مدغمده دخولنك وجهی ندر ایدرم اشمام
وروم احکام وقفدندر وحرف مدغم ساکن

اولور ادغام ایچون بس حرف مدغمك اسكان

مشابه اولور وقفه بس احكام وقف جاری

اولور حرف مدغمده ذكر ایتدكمز دردن

صوڭندن غیری ای دوست بو سوزناك

عندلیب كوزكه بو كلستانك حقیقتیده سر

نهان عیان كشف ایدب عاشقانه خوش

نغمه سرا زاد ایدر باب ذكر الاظهار والادغام

للحروف السواكن ای دوست بیلكل كه

مصنفندن بعض كمسنه بو ادغامه صغیر

تسمیه ایتدی حروف سواكن ایچون الدغندن

اوتوروبا انكچون كه بعضه مخصوص اولور

خلافنجه ادغام كبیرك وادغام صغیر

اوچ قسم اوزرنه در قسم اول كلمه دن

بر حرفك ادغامدر كلماتدن حروف متعدده

قسمنده هر قنده واقع اولسه بو كلمه‌دن اذ
وقد وتاء تانیث وهل وبل تفصیلنده
قسم ثانی بر حرفك بر حرفده ادغامیدر كلمهٔ
واحده‌دن یا كلمتیندن یا هر قنده واقع
اولسه وبو شول نسنه‌دركه تعبیر اولنه
اندن مخرجلری برنه قریب حرفلر یا كبی
قد وفا كبی بیده لام كبی ذالده وذال كبی

ثیده

ثیده وذالده اورثتموها ویلهث ذلك كبی
~~وفا اشبه ذلك~~ وذال كبی ثیده وذالده یرید
ثواب وكهیعص ذكر كبی ونون كبی واوده
ومیمده یس والقرآن ن والقلم طسم
كبی قسم ثالث احكام نون ساكنه وتنوین
ده درخصوص اوزرنه تنه كم باب اولده
ذكر اندك ای دوست بلكل كه ادغام صغیر

ذال كبی لامده یا كیمده یا خود حرفنده اوله تا كبی ...

ان شاء الله ... قسم اول ...

شول نسنه دركه قرا اختلاف ايتدلر انده
حروف سواكندن وادغام صغير متقاربينده
اولور فقط واول طقوز حرفدر يعنى ذ ل ث
ر ب د ف ن ت جمع ايدر بو مذكوره
طقوز حرف سنك ذل ثرب دفنت قولك
نته كم باب ادغام كبير اولنده ذكر ايتدك
وكل مصنفين ادغام صغير علم قرائتده ذكر

بس قفسنى دخى مصنفين ذكر اوزرنه ادغام
صغير بيان ايتسون اى دوست بلكل كه قرا
اختلاف ايتدلر ذال اذ ادغامنده آلتى
حرفك قفسنده اول حرفلرا شبونلردر
كه ذكر اولنر ج ز س ص ث د نافع وابن
كثير وعاصم ذال اذ بو بلكلوره آلتى حرف
قفسنده اظهار ايتدلر مثال قرآن عزيزده اذ

جعلنا اذ زين اذ سمعتموه اذ صرفنا
اذ تبرا اذ دخلوا وما اشبه ذلك
ابن ذكوان ذال اذ وحده دالده ادغام ادر
باقي بش حرفنده اظهار ادر خلف
ذال اذي تنده ودالده ادغام ادر باقي درت
حرفنده ادغامها ادر خلاد وكسائي
ذال اذ وحده جيم فننده اظهار ادرلر باقي

بش

بش حرفده ادغام ادرلر باقي قراء يعني
ابو عمرو وهشام ذال اذ مذكوره التي
حرفده ادغام ادرلر وجميع بو بابده اص[illegible]
اظهار ادر وجه ادغام تخفيف در قرب
مخارجدر وابدنلدي ثمنده حرف كبي كلمه
داله قربده اي دوست بلكل تا قراء اختلاف
اندلر دال قد ادغامنده سكز حرفك فننده

اول حرفلر اشبونلردر ذكر اولنور
ج س ش ص ذ ز ض ظ قالون وابن كثير
ن دعصم دال قد بو مذكوره سكز حرفلر
قتنده اظهار ادرلر مثال قرآن عزيزده لقد
جاءكم قد سمع الله قد شغفها لقد صرفنا
لقد ذرأنا لقد زينا قد ضل فقد ظلم وما
اشبه ذلك ورش دال قد ضاد وظا قتنده

ادغام ادر باقى التى حرف قتنده اظهار
ادر ابن ذكوان دال قد ضاد وظا وزا وذال
قتنده ادغام ادر باقى دورت حرف قتنده
اظهار ادر وابن ذكوان اچون خلاف واردر
دال قد ادغامنده عند الناس ابن ذكواندن
بونده اظهار وادغام روايت اولندى صاحب
تيسير ايتدى نقاش روايت ايتدى اخفشدن

دال قد اظهارن ذا قنده وذال قد زا قنده
قوان عنبرده كلمه الاحقفك ولقد نتيا
قوليده كلور ففط بونده دخی ابن ذكوان
اجون خلاف وار در هشام ذال قد ظا قنده
اظهار ادر ص سورسنده خفك لقد
ظلمك قولنده ففط بوندن عنبريده ذال قد
ظا قنده ادغام ادر باقی قرا يعنی ابو عمرو

وحمزه وكسائی دال قد مذكوره سكز
حرفك قنده اظهار ادرلر أی دوشن
بلكلكه ثاء تانيث ساكنه متصله
افعاله فنوق كلمده كركسه واقع اولسون
قوا اختلاف انلر اظهارنده وادغامنده
الن حرفك قنده اول حرفلر اشبونلردر
كه ذكر اولنر ج س ص ز ظ ث قالون و

ابن كثير وعاصم تاء ثانيث بو مذكوره الث
حرفك فتنده اظهار ايدرلر مثال قرآن
عزيزده نضجت جلودهم فكانت سرابا
حصرت صدورهم خبت زدناهم كانت
ظالمة كذبت ثمود اما تاء ثانيث جيم
فتنده ايكي موضعده كلور برى نضجت
جلودهم نسا سورسنده كلور وبرى

وجبت جنوبها حج سورسنده كلور لا غير
واما تاء ثانيث سبين فتنده جميع قرآن عزيزده
اون اك موضعده كلور اول انبتت سبع
سنابل بقره سورسنده كلور ايكنجي
افلت سحابا اعراف سورسنده كلور
اجنجي فقد مضت سنة الاولين انفال
سورسنده كلور دردنجي انزلت سورة بش

موضعده کلور اوچ توبه سورسنده کلور

ایکسی قتال سورسنده کلور طقزنجی و

جاءت سیارة یوسف سورسنده کلور

اونبجی خلت سنت حجر سورسنده کلور

اون برنجی وجاءت سکرة الموت فاف

سورسنده کلور اون ایکنجی فکانت سرابا

نبا سورسنده کلور لاغیر واما تاء تانیث

صادقنده اکی موضعده کلور بر حصرت

صدورهم نسا سورسنده کلور وبری

لهدمت صوامع حج سورسنده کلور لا

غیر واما تاء تانیث زاقنده بر موضعده

کلور خبت زدناهم اسرا سورسنده کلور

لاغیر واما تاء تانیث ظاقنده اوچ

موضعده کلور حرمت ظهورها الا ما

حملت ظهورهما ایکسی دخی ادغامده
گلور وكانت ظالمة انبيا سورسنده
گلور لاغير واما تاء تانيث ثا قتنده الث
موضعده گلور اول رحبت ثم توبه سورسنده
گلور ایکنجی بعدت ثمود هود سورسنده
گلور اوچنجی كذبت ثمود درت موضعده
گلور اول شعرا سورسنده گلور ایکنجی

قمر

قمر سورسنده گلور اوچنجی الحاقه سوره
سنده گلور دردنجی شمس سورسنده
گلور لاغير **ای دوست** بلكه كله ورش
تاء تانيث ظا قتنده ادغام ايدر فقط
باقی بش حرف قتنده اظهار ايدر ابن
عامر تاء تانيث جيم وسين وزا
قتنده اظهار ايدر باقی اوچ حرف قتنده

ادغام ایدر هشام و ابن ذکوان اختلاف
اتدلر ادغام تاء تأنیثده عند الصاد
فی لهدمت صوامع هشام اظهار ایدر
ابن ذکوان ادغام ایدی و هشام تاء
تأنیث صادقتنده ادغام ایدی حقك
حصرت صدورهم قولنده ابن ذکوان اچون
حقك وجبت جنوبها (قولنده) خلاف وار در اما

اظهار اولدر و اما حقك نضجت جلودهم
قولن ابن ذکوان اظهار ایدر اصل و زرنه
مشهور بودر ابن ذکواندن و اکثر ائمه بنده
اوزرنه در تیسیرده بونك غیر ذکر اولنمدی
تیسیردن غیریده ادغام ذکر اولندی ابن
ذکوان و هشام اچون معا ابو الفتح کتابنده
هشامدن ادغام ذکر ایدی بونده یعنی

في نضجت جلودهم ابن ذكوان دن اظهار
ذكر اندی عند الجيم حيث وقع باقى
قرا يعنى ابو عمرو وحمزه وكسائى تاء تانيث
مذكوره آلتى حرفك قتنده ادغام اندیلر
حمزه حقك والصافات صفا والزاجرات
زجرا فالتاليات ذكرا والذاريات ذروا
قولنده تاء تانيث صاد وزا وذال قتنده

ادغام

ادغام اندى اما بيت طائفه بونك تاء
تاء تانيث دكلدر ابو عمروه موافقت ايتمز
ادغام كبيردن بر شيء اوزرنه حمزه دن غيري في
المشهور حمزه ده دخی بو مذكوره درت يرده
موافقت ايدر اى دوست بلكل كه قرا اختلاف
ايديلر لام هل وبل ادغامنده واظهارنده
سكز حرفك قتنده اول حرفلر اشبونلردر

كه ذكر اولنور ث س ز ط ض ظ ن
اى دوست بلكل كه لام هل تا قتنده سكز
موضعده كلور هل تنقمون مائده سورسنده
كلور وهل تستطيع ربك مائده سورسنده
كلور كسائى مذهب اوزره هل تستوى
الظلمات رعد سورسنده كلور على مذهب
من قرا بالتاء هل تربصون توبه سورسنده

كلور هل تجزون نمل سورسنده كلور هل
نعلم وهل تحس اكيسده مريم سورسنده
كلور هل ترى ملك سورسنده كلور
فهل ترى لهم الحاقه سورسنده كلور وليس
في القران غيرهن اى دوست بلكل
كه لام هل ثا قتنده بر موضعده كلور هل
ثوب الكفار تطفيف سورسنده كلور و

لیس فی القرآن غیرها ای دوست بلکل که

لام بل سین قتنده اکی موضعده گلور اکسنده

یوسف سورسنده در بل سولت لکم انفسکم

امرا فصبر جمیل ولیس فی القرآن غیرهما

ای دوست بلکل که لام بل زا قتنده اکی

موضعده گلور بری بل زین رعد سورسنده

گلور و بری بل زعمتم کهف سورسنده

گلور ولیس فی القرآن غیرهما ای دوست

بلکل که لام بل طا قتنده بر موضعده گلور

بل طبع الله نسا سورسنده گلور ولیس

فی القرآن غیرها ای دوست بلکل

که لام بل ضاد قتنده بر موضعده گلور

بل ضلوا احقاف سورسنده گلور ولیس

فی القرآن غیرها ای دوست بلکل که لام

بلا ظا قتنده بر موضعده كلور بل ظننتم

فتح سوره سنده كلور وليس في القرآن غيرها

أي دوست بلكل كه لام بل نون قتنده الا

موضعده كلور بل تتبع بقره سوره سنده

ولقمان سوره سنده كلور بل نظنكم

هود سوره سنده كلور بل نقذف انبيا سوره سنده

كلور بل نحن حجر سوره سنده كلور وواقعه

سوره سنده وقلم سوره سنده كلور وليس

في القرآن غيرهن أي دوست

بلكل كه كسائي هل وبل لامني مذكوره

سكز حرفك قتنده ادغام ادر حمزه

ادغام صح

هل وبل لامن تنيده وثبده وسينده ادر

باقي بش حرف قتنده اظهار ادر اما

خلاد اجون خلاف وار در بنا سوره سنده

حفص بل طبع الله قولنده هشام ضاد نون
قتنده اظهار ايدی مطففا و رعد سورسنده
حفص هل تستوی الظلمات قولنده اظهار
ايدی باقی الته حرف قتنده ادغام ايدی
نافع و ابن كثير و ابو عمرو و ابن عامر و حفص
هل تستوی اوقودلر تا ايله حمزه و كسائی
و ابو بكر يا ايله اوقودلر يعنی هل يستوی

الظلمات ابو عمرو هل لامن ثاده ادغام ايدر
الا ايكی موضعده انلرك بری هل تری من فطور ملك
سورسنده كلور و بری فهل تری لهم
الحاقه سورسنده كلور باقيلر اظهار ايد
ادر و باقی يدی حرف قتنده هل و بل لامن
اظهار ايدی باقی قرا هل و بل لامن مذكوره
سكز حرفك قتنده اظهار ايدلر ای دوست

باب اولده لام تعریف فصلنده عهد
ایندك ایدیكه لامك ادغام جایزنك بروجه
دخی واردر محللنده دیورردی بو اول عهد
بودر كه ذكر ایتدك یعنی لام تعریفك
مذكوره سكز حرفك قتنده ادغامی
جایزدر اما صاحب مفصل مفصلده
لامك نونده ادغامن قبیح لفظله ذكر ایتدی

شول جهتدنكه لامك قرنداشی یعنی
را نونده ادغام اولمز واما لامك ادغامی
مذكوره سكز حرفك نوندن غیریسنده
وسطدر یعنی نه قبیح ونه حسندر صاحب
مفصل مذكوره سكز حرفی اون ایكی مشددر
تیسیرده وشاطبیده كلندن غیریده
درت حرف دخی زیاده ایتمشدر اولدرت

حرف اشبونلردن ذكر اولنور ب
دخل ذ مثال با قل بل ملة ابرهيم
اما فقيرك خاطرنه برنسنه دوزان
ادر صاحب تيسيرك و ناظمك لام هل
وبل دذكلرندن اكر لام قل اصح روايت
اولسيدى لام هل وبل دذكلرى كبى لام
قل دخى درلردى بش بندن معلوم اولديكه

فصل

لام هل وبل دذكلرى استخراج ادر قل
لامن فافهم اى دوست بلكل كه
ابو عمرو وخلاد وكسائى بائ مجزومه
في الفا ادغام ايدرلر بش مواضعده
اوج مواضعده اندن بامجزومدن خلافسز
عند النحويين اول اوج مواضعدن برى
او يغلب فسوف نسا سورسنده كلور

ویری وان تعجب فعجب رعد سورسنده کلور
ویری من لم یتب فاولئك حجرات سورسنده
کلور وموضعان آخرانده یا مجزومدر عند
الکوفیین دون البصریین واول الی موضعده
یرینس لذهب فمن تبعك اسرا سورسنده کلور
ویریسی فاذهب فان لك طه سورسنده
کلوریس اختصار اجل ایچون جملسنه جزم

تسمیه اولندی اما من لم یتب فاولئك
حجرات سورسنده خلاد بوزنده مخیردر
دیلرسه ادغام ایله اوقور دیلرسه اظهار ایله
اوقور یا یی فی قراءة مجزومة فاقتضی اظهار
ایتدیلر واما یا متحرك اولسه فی الفاء ادغام
اولمز الا فی روایة شاذة عن ابی عمرو
فی الادغام الکبیر انکچونکه ادغام کبیر

ادغام متحرکدر مثال قرآن عزیزده
لا ریب فیه ولله المشرق والمغرب فاینما
من المغرب فبهت أی دوست بلکه ابو
الحارث کسائیدن لام مجزومه یفعلدن
فی ذال ذلك ادغام ایدر مثال من یفعل
ذلك ومن یفعل ذلك قرآن عزیزده آلتی
موضعده کلور اول بقره سورسنده کلور

ایکنجی آل عمران سورسنده کلور اوچنجی
ودردنجی نسا سورسنده کلور بشنجی
منافقین سورسنده کلور آلتنجی فرقان
سورسنده کلور لاغیربا فی قرا لام یفعل
ذال ذلك فنده اظهار ایدرلر اما لام یفعل
متحرك السه ادغام اولنمز مثال قرآن عزیزده
فما جزاء من یفعل ذلك منکم أی دوست

بلکه کسائی فاء مجزومه‌یی البا ادغام
ایدر حفص ان نشأ نخسف بهم قولنده
سبا سوره‌سنده کلور بو ادغام ضعیفدر
کسائی بونکله منفرددر اما فا منجرا
لسه فی البا ادغام اولمز بل نقذف بالحق
کبی **ای دوست** بلکه نافع وابن کثیر وعاصم
ثاء تا قتنده اظهار ایدرلر حفص لبثت

ولبثتم قولنده یعنی فی المفرد والجمع کرکسه
مفرد تاسی فتحله اولسون کرکسه ضمله
اولسون مثال قرآن عظیمده کم لبثت قال
لبثت بافی قرا ثاء تا قتنده ادغام ایدرلر
ای دوست بلکه نافع وابن کثیر
وعاصم دال ثا قتنده اظهار ایدرلر حفص
ومن یرد ثواب الدنیا قولنده قتنده کلورسه

باقی قرا ادغام ایدرلر أي دوست بلجكل كه
ابو عمرو وحمزه وكسائی ذال تا فتنده
ادغام ایدرلر الك كلمه ده انك بری اتی
عذت غافرده و دخانده كلور بری فنبذتها
طه سورسنده كلور هشام و ابو عمرو
وحمزه وكسائی حفك اورثتموها قولنده تا
تا فتنده ادرلر كثره حروف اچون یا انكچون

كه ثا تادن انقصد دبس انفض فی الارتید
ادغام اولورا نكچون كه تا شدیده در ثا رخوه
درکن ادغام اولنسه اعتدال اولورس
اشبو حجتدر ادغامه باقی قرا ذال وثاء
تا فتنده اظهار ایدرلر شول دلیله كه تا
منفصلدر و ذال متحركدر تقدیرا انلر كه
ذال عند النا ادغام ایدلر دلیللری بوكم ذال

مجهوره در و رخوه در نا شدیده در و مهموسه
در پس بر بر بنه قلب اولنسه اعتدال بولورلر و
خفك اورتشموها قول قرآن عزیزده الك
موضعده کلور یعنی آغرافده و زخرفده کلور
ای دوست بیلکل که ابو عمرو و ابن کثیر و قالون
و حفص و حمزه نون یس والقرآن قننده
و نون نون والقلم قننده اظهار ادرلر

بابی فی قرا ادغام ادرلر اما ورش نون یس
والقلم خاصةً الك وجهله اوقور یعنی
هم ادغامله و هم اظهارله اوقور وجه
ادغام بونده فیا نسدر هر نون ساکنه
اوزنه که قبل الواو واقع اولور کلمه واحده
دن غیریده بنه کم یاب اولده ذکر اندك
و وجه اظهار فواتح سورده و غیرسنده

حروف هجانك حق وقف اولمق لفظلر اوزره
لفظ مبين الدغی حالده انچون كه حروف
هجا الفاظ مقطعه در منتظمه ومركبه
دكلدر ای دوست بلكل كه نافع وابن كثير
وعاصم دال صادك كهيعص دن ذال ذكرفنده
اظهار ادرلر باقی قرا ادغام ادرلر ص
والقرآندن دال صادك اظهارنده هيچ

خلاف يوقدر طسم كه شعرا وقصص اولدر
حمزه نون طس ميم فنده اظهار ادر باقی
قرا ادغام ادرلر نمل اولنده نون طس اظهارنده
خلاف يوقدر ای دوست بلكل كه ابن
كثير وحفص حقك اتخذت واتخذتم قولنده
ذال عند التا اظهار ادرلر يعنی بو كلمه
لرك مفردنده وجمعنده لئن اتخذت الها

غيرى لاتخذت عليه اجرا ثم اخذتها واخذتم
على ذلكم اصرى كبي باقى قرا مذكوره كلمه
لرك مفردنده وجمعنده ذال عند الثا
ادغام ادرلر اي دوست بلكل كه ورش
وابن كثير وهشام حفك يلهث ذلك قولنده
ثا يلهث في ذال ذلك اظهار ادرلر ويلهث
قالن عنده الك موضعده كلور اكنجى

دخى اعراف سورسنده كلور اونكه
يلهث ثاپنك اظهارنده هيچ خلاف
يقدر اكنجي يلهث ثاپنك ادغامنده
قالوندن خلاف واردر باقي قرا يعني
ابو عمرو وابن ذكوان وعاصم وحمزه
وكسايي ثاء يلهث ثاني في ذال
ذلك ادغام ادرلر اي دوست بلكل كه

قچن را مجزوم اولسه یعنی ذات جزم
اولسه لامده ادغام ایلور مثال قرآن
عزیزده واصبر لحکم ربك وان اشکر
لی واغفر لنا وما اشبه ذلك بو ادغام
ابو عمرودن سوسی نکدر یعنی سوسی رای
مجزومه لامده ادغام ایدر اما نیچونکه
رای متحرکه لامده ادغام ایلور بس رای ساکنه

ادغام اولمق اولی در دوری خلافنجه
یعنی دوری رای ساکنه لامده ادغام ایدر
رای متحرکه ادغام ایتمز نته کیم بای متحرکه
وفای متحرکه ولام متحرکه ادغام ایتمز صاحب
تیسیر بو تفصیل ذکر ایتمدی همان بو ادغام
ابو عمرولك نفسندن ذکر ایتدی وابتدی
اهل عراق ارسنده خلاف واردر بنده

اى دوست بلكل كه ورش وابن عامر وخلف
هود سورسنده خفف اركب معنا قولنده
باء اركب ميم معنا قننده اظهار ايتدلر خلف
سن قالون وبزى وخلاد اظهار ايتدلر بخلاف
عنهم باقى قرا ادغام ايتدلر بقره سورسنك
آخرنده خفف يعذب من يشاء قولنده
ورش باء يعذب ميم من قننده اظهار ايتدى

ابن كثيردن خلاف واردر باقى قرا باء
يعذب ميم من قننده ادغام ايتدلر ابن
عامر وعاصم باء يعذب مضموم ايتدلر
يعنى بانك ضمه سيله اوقودلر باقى قرا بانك
سكونله اوقودلر والله اعلم اى دوست
كه اختلافدن اتفاقه كلكه عالم وحدتدر
جان وجانانه عشقنه كلكه عالم وصلتدر

باب اتفاقهم في ادغام اذ وقد وتاء
التانيث وهل وبل اي دوست بلكل
كه قرا بالاتفاق ذال اذ مثلنده ادغام
ایدلر مثال قرآن عزيزده اذ ذهب و
ظبيده ادغام ايدلر انكچونكم ظا مخرجندندر
مثال قرآن عزيزده اذ ظلمتم اي دوست
بلكل كه قرا بالاتفاق ذال قد مثلنده ادغام

ایدلر مثال قرآن عزيزده قد دخلوا ونبده
ادغام ایدلر انكچونكه تا مخرجندندر ۔
مثال قرآن عزيزده قد تعلمون وقرآن عزيزده
ذال اذ تا فتنندم ودال قد طا قتنده
واقع اولمسه مشدد والا البته ادغام
واجب اولوردي مخرجده موافقت اچون
اي دوست بلكل كه قرا بالاتفاق تاء

تا بیث مثلنده ادغام ایدلر و دالده وطبده
ادغام ایدلر انگچون که تا دال و طا مخرجندندر
مثال قرآن عظیمده فما ربحت تجارتهم
فلما اثقلت دعوا الله وقالت طائفة
وما اشبه ذلك ای دوست بلگل که
لام هل و بل ادغام مثلنده واجبدر
فهل لنا بل لا یکرمون کبی وما اشبه ذلك

لام هل و بل ادغام راده دخی واجبدر
شدت قرجون بین اللام والرا هل
رأیتم بل ران کبی وما اشبه ذلك
لام قل مثلنده ادغام اولور قل لئن کبی
و لام قل راده ادغام اولور قل رب زدنی
علما کبی وما اشبه ذلك اگر ایدرسك
لام هل فی النا ادغام اولور هل نری کبی

لام قل في التا نجون ادغام اولمن
قل تعالوا كبي ابدرم قل فعلدہ غین
الفعلنك حذفله اعلال اولنمشدر بس
جمع اولنمز لامنك حذف ادغامله
الى ذلك من غير ضروره
اما هل وبل بنلرا كه كلمه دربنلرك
اكسندن برنسنه حذف اولمدى

بس بو اكسنك لام في التا ادغام
اولور واما حفص تطفيف سورسنده
حقك بل ران قولنده لام بل وزرنه سكت
اولور قبل النطق بالراء لكن سكته لطيفه
ايدر اى دوست بلكه هر مثلينك
اول ساكن اولسه لابدر اكنجسنه ادغام
انمكلكه لغة يوندن وقراءة يوندن

اللام والراء وبعد الراء من التاء
قلبت ابدرم تشديد قرب احوين اثنين
الى ابدرسان يحقيق ... الادغام

کرکسه مثلین کلمهٔ واحده ده السون
یدرککم الموت کبی کرکسه کلمتنده
السون ولا تسرف فی القتل کبی نته کم
ناظم ذکر ایتدی • وما اول المثلین فیه مسکن
فلا بد من ادغامه متمثلا • یعنی مثلینک
اول ساکن اولسه جمیع قرا بالاتفاق
ادغام ادرلر اگر ثانیسی ساکن اولسه

جمیع

جمیع قرا ادغام ایتمزلر انچونکه التقاء
ساکنین اولور مثلینده وهو اعسر من
التقاء الساکنین فی غیرهما پس بونک اچون
ادغام ممتنع در بونده مثال قرآن
عزیزده الی الصلوة اتخذوها کمثل
العنکبوت اتخذت کما مر فی الادغام
الکبیر اما مثلینک اولی ساکن ثانیسی متحرک

اولسه ادغام واجب اولور لاجل ثقل المتجانسين

كما ذكر من قبل واما ماليه هلك خلاف فله

در لكن صواب بونده اظهاردر يعني ماليه

اوزرنه اظهارله وقف اتمكلكدر انكچون

المختار

كه ماليه اوزرنه وقف درمختار اما قارئ

واقف بنك وقفن وقف لطيفه اداه يعني

قارئ واقفك وقفن بنده سامع بلمبا

سرعت وصل اچون اكر وصل اتسه ممكن

دكلدر نا ادغام مدن غيرله مكي تبصرده اتبدى

لازم اولور التقاء حركتدن في كتابيه يعني ادغام

اولمغلق ماليه هلك انكچون كه مجراء وصلده

جاري اولدي حين التقاء حركتده وقدر

ثبوتچون وصفده مكي ماليه هلك

فن آتن اظهارله دخي اتبدي عمل بنده اظهار

ياخود ساكن التقاسى لازم كلور

اوزرنه درانچون كه صواب بودر أي
دوشت بلگل كه كلمهٔ واحده ده حرفين
مختلفين اولسه اما اكسى بر مخرجدن
اولسه قرا اولك ثانيه ادغامله اوقودلر
مخرج واحددن الدقلريچون مثال قوله
عزيزده حصدتم و وعدتم وان طردتهم و
نخلقكم وما اشبه ذلك أي دوشت

بلگل كه مثلين واوين كلمتينده جمع اولسه
وقفا اولكنك ما قبل مضموم اولسه يا مثلين
يائين كلمتينده جمع اولسه و ياء اولكى
ما قبل مكسور اولسه قرا بالاتفاق اولكى
ادرجق مد ايدرلر دخى ظاهر ايدرلر بغير
تشديد و تلبيسنده افراط اتمزلر تجويدله
و تبيينله اوقورلر مثال قوله عزيزده آمنوا

وعملوا في يوسف وما اشبه ذلك ابو علي
كتاب كبيرنده بو وجهله ذكر ايتدي وايتدي
هر شهرده ايمه قراء بو مد اوزرنه بلدم
و بو مدك غيرنده جايزدكلدر يعني قصر
جايزدكلدر يعني بو واو قدري وبو يا
قدري مد اتمك جايزدكلدر وافراط مد
جايزدكلدر پس هر كمسه كه مخالفت ايتدي

اصلی اوزرنه

بكا تحقيق غلط ايتدي زيرا بنده وخطا ايتدي
دنيا بنده ابو علي ايتدي نچون واو ساكن ما
قبل مفتوح اولسه واني بعدها واو
من كلمة اخرى قرا اولسه واول واو ثانيده
ادغام ايدلور مثال قوله عزيزده عفوا
وقالوا وعصوا وكانوا اووا ونصروا وما
اشبه ذلك اما بعض شيخ بكا مخالفت

اندی فصل ای دوست بلکل که ادغام
ایکی معنیه‌دریعنی ادغامک معنای
لغوسی و معنای اصطلاحیسی واردر امّا
معنای لغوسی ادخال الشیء فی الشیء یعنی
بر نسنه‌یی بر نسنه‌نک ایچنه قویمغه
ادغام دیرلر نته‌کیم ایدرسن ادغمت الثیاب
فی الوعاء یعنی ثیابی بوغچه ایچنه قویدک

وامّا معنای اصطلاحیسی حرف الباث
ایتمکلکدر مخرجنده حرفینک الباث مقداری
فی مخرجهما نحو مدّ ابن حاجب ایندی ادغام
بر نطقدر ایکی حرفیله مخرج واحددن دفعةً
واحدةً اکسنک ارتسن فصل ایتمکسزین
لضرب من الخفة ای دوست باب ادغام
حرفین متقاربینک اولنده ادغام متقاربین

ذکر ایندک عبارۀ مبهمه‌یله بو آزاده الجهة
المعرفة من وجه العلم برفع اشکال دفع
ایدب زیاده توضیح عرفا ایچون عبارت
آشنا نله بینه ذکر ایدلم پس ای دوست بلکل
که ایچون حرفین متقاربین ادغام ایتمک دیلسک
ثانیه صح
لابد اولور قلب اولا انکچونکه ادغام اول
ثانیده محاوله ایتمک محال کبیدر انکچون حقیقة

ادغام نفی ایدر اولک حالی اوزرنه ابقاسن
زیره ثانیه محال القدر فی الحقیقة پس
نیچون قصد اولنسه ادغام متقاربینه
اول ثانیه قلب ایتمک واجب اولور مثلا
اولمق ایچون ایدن ساکن اولوا اگر متحرک ایسه
پس بو تقدیرجه ادغام حاصل اولور نکا
تمیز یکاد زیتها یکاد سنا برقه اخرج شطأه

في مقعد صدقٍ كبده بو بخلبندر و
قالت طائفة وما اشبه ذلك بدانك
مجاوله دو معنی دارد یکی جستن دوم
خواستن بدان ای دوست بلکه حرف
مدغم و حرف مدغم فیه تلفظده الك
حرفدر كتابنده بر حرفدر مثال قرآن عزیزده
فمن شاء اتخذ الى ربه مآبا وما اشبه

ذلك ای دوست بلکه الف
ادغام اولمز الف نه الفده ادغام
اولور و نه کندو یه مقاربا ولنده ادغام
اولور و نه کندی مدغما فیها اولمقلغه
طاقت کتورر والله اعلم ای دوست
بو جواهر نامه کو کل لوحنه کتبات
که عرفان زیاده ایلر جهل منع ایدر باد

المد والقصر اى دوست بلكل كه مد
عبارتدر مدك زيادسندن فى
حروف المد همزه وساكن اجل اچون
قصر بو زيادنك تركدر من المد وآن
اولور مد حرف مدك اثباتنده استعمال
اولنر قصر حذفنده استعمال اولنر
وقصر منع معناسنه در نته كم ايدرسن

قصرت فلانا عن حاجته ديرسن
ان حاجتندن منع ايلسك بوندندر حور
مقصورات فى الخيام بس بونك اچون
دريعنى قصر منع معناسنه الدعى اچوندر
كه مدك منعنه قصر تسميه اولندى
اى دوست اگر سكا ايدرلرسه حروف
مد ندر واصل مد ندر وشرط مد ندر

وسبب مد ندر وما انب مد ندر واسامی

مد ندر ودلیل على المد ندر سن ایت

حروف مد اوچ حرفدر الف و واو و یادر

بو مذکوره اوچ حرفه حروف مد لین

دیرلر لفظده یموشق اولب لسانن اوزره قتی

لقلری قلیل الدغیچون خلاف فتحه سایر حروفک

اما الف حرف مد لیندر ابدا انکیچون که محضا

مد اچوندر واما واو و یا فتحه دن صکره

حرف لیندر ضمه دن و کسره دن صکره

حرف مد لیندر اصل مد حروف مد لیندر

شرط مد الف ساکن وما قبل مفتوح المقدر

واو ساکن وما قبل مضموم المقدر یا ساکن

وما قبل مکسور اولمقدر سبب مد

حروف مد لینک ما بعدنده همزه اولمقدر

یا ساکن اولمقدر و حروف مدك ما بعدنده
همزه اولمق ایکی ضرب اوزرینه در بر ضرب
متصلدر کلمهٔ واحده ده اولور و بر ضرب
منفصلدر کلمتینده اولور ضرب
متصل خلافسز مد اولنور ضرب منفصلده
خلاف واردر ان شاء الله محلنده بیان
اولنه اما حروف مدك ما بعدنده ساکن

اولمق اوچ قسم اوزرینه در قسم اول
ساکن مدغم مشدد در ولا الضالین کبی
و شبهه قرا بونده متفقدر مد اشباعنده
اما قدرنده اختلاف اتدیلر ان شاء الله محلنده
بیان اولنه قسم ثانی ساکن مظهردر حروف
هجاده واقع اولان فواتح سورده ل
م ص ک ق س ن

کبی قرائتنده بونلر ممدوددر خلافسز
اما عندنده اختلاف ایدرلر انلرکه اشباع
مد ایدرلر التقاء ساکنین ایچون وانلر
که اشباع مدده مبالغه ایتمدیلر حرف
مدك ماقبلی مفتوح اولدیغیچون قسم
ثالث ساکن عارضدر یعنی شول کلمه
لر موقوف علیهادر انلرك اخرلری سکونده

قبلها حرف مددن بر حرف اوله وقف دخی
اول حرفك اوزرینه اوله سکونله یا اشمامله
نستعین کبی ان شاء الله بونلرك جمیعسی
حقیقتله محلنده بیان اولنه مراتب مد
بر الفدن بش الفه دکلودر اسامی مد او کمرجه
کلن فصلده بیان ایدورز اما دلیل علی
المد حضرت رسول اللهدن صلی الله علیه وسلم

روایت اولندیکه چون رسول الله بسم الله
الرحمن الرحیم دیدی قرآءتنده حروف
مد مد ایدردی بر الف قدری یا قدری
چون وصل انسه ای دوست بلکلکه همزه
حرف مدله کلمهٔ واحده ده واقع اولسه
وحرف مد قبل الهمزه اولسه همزه
کرکسه کلمه نک عین الفعلنده اولسون

ذکر

کرکسه لام الفعلنده اولسون قرائتنده
حرف مدک اشباعنده خلاف یوقدر
وصلده و وقفده مثال قرآن عظیمده جاء
جیء سیء سوء قروء شاء اولئک الملائکة
یضیء السماء هاؤم اقرؤا الضراء السراء
وما اشبه ذلک الا مکر که همزه تسهیل
اولنه حمزه وهشام قرآءتنده وقفده اول

وقف ایلك وجهه اوزرینه احتمال اولنور
بر وجه مد دن و بر وجه ترك مد دن اما
اقیس مد دن ای دوست بلكل كه قچن
همزه كلمتنده واقع اولسه وما قبل
حرف مد اولسه یعنی حرف مد كلمهٔ اولینك
آخر اولسه همزه كلمهٔ اخرانك اولی اولسه
قرا اختلاف ایدرلر حرف مد چون تمكیننك

زیاده سنده ابن كثیر و سوسی حرف مد قصر
ایدرلر وكذا قالون والدوری عن ابی عمرو بخلاف
عنهما ولم یذكر صاحب التیسیر القصر عن الدوری
فهو من زیادات القصیدة وقد ذكره غیره باقی
قرا مد ایدرلر مثال قرآن عزیزده اولی اجنحة
یا بنی آدم فی امها یا ایها قوا انفسكم
قالوا آمنا بما انزل فی آبائنا انها اذا جاءت

لا اعبد ما تعبدون لا اله الا الله وهؤلاء
وما اشبه ذلك امّا حقك هؤلاء قولنده
الك مد واردر بر مدها نك الف مددر بو مد
مد منفصلدندر وبر مد لامك الف مددر بو
مد مد متصلدندر قالون وابن كثير وسوسي
ودوري مد الف هاء قصر ايدرلر بالاتفاق
يا في قرا حرف مد اوزن مد ايدرلر هؤلاء مدنك

الك ضربنده بله اي دوستْ بلكل كه فخز
ميم جمع واوه صله اولسه وما بعدنده
همزه اولسه منهمو امنون كبي ورش مد
ايدر بوندن منفصلده ايدركي كبي ان ورشا
بقره مثل قراءة ابن كثير اذا كان بعد الميم
همزة قطع وهي التي يثبت في الوصل نحو
عليهمو ءانذرتهمو ام لم تنذرهم انا معكمو

بهمزة

انما لكن ورشا اطول مدا من ابن كثير على اصله

وانما خص ورش الصلة بما كان قبل همزة

لحبه المد وايثاره له ولهذا امد ما بعد

الهمزة في وجه كما سيأتي ومعناى

صله اشباعدر وهذا في حال الوصل

اگر وقف اولنسه ميم جمع اوزرينه لا يضم

ولا يصل انكچون كه وقف اقتضا ادر اسكان

آخر كلمة قالون وابن كثير مد انلر بنده

منفصلده انلر كبي روى عن قالون

الوجهان الوصل وتركه وهذا التخيير منقول

ايضا عن نافع نفسه وروى عن قالون

مثل ورش وعن ابن كثير مثل الجماعة

اى دوستن بلكل كه مد منفصلده الف

مدوار در بري طول وبري توسط در طول

ورش وحمزه اچوندر توسط باقی قرّا ایچوندر

ای دوست بلکل که ورش مدّ منفصل

درت الف قدری مدّ ایدر وابدنلدی

ورش اچون بش الف قدری مدّ ایدر بو افراط

در وحدّدن تجاوز در صحیح بودرکه درت

الف قدری اوله انکچون که غایت مدّ درت

الف در قالون وابن کثیر وابو عمرو وهشام

وابو جعفر ویعقوب بر الف قدری

مدّ ایدرلر قال صاحب التیسیر فابن کثیر وقالون بخلاف عنه

وابو شعیب وغیره عن الیزیدی یقصرون

حرف المدّ فلا یزیدونه تمکینا علی ما فیه

من المدّ الذی لا یوصل الیه الا به ابن ذکوان

وکسائی اوچ الف قدری مدّ ایدرلر عاصم

برروایتده اوچ الف قدری مدّ ایدر و برروایتده

[illegible]

اوج بحوق الف قدری مد ادر حمزه بر روایتده
ورش کبی دورت الف قدری مد ادر وبر روایتده
عاصم کبی اوج بحوق الف قدری مد ادر واشبو
مدلر که ذکر اندک کل تقریب اوزرنه دور
من غیر افراط وانما هو علی مقدار مذاهبهم
فی التحقیق والحدر وبالله التوفیق ای دوست
بلکل که قوادن شولکه کلمهٔ واحده ده وکلمتینده

مد اندی حجت بوکه مد همزه دن اجتلاب
اولنور انکچون که همزه ابعد حروفدن
یعنی ~~همزه~~ بعید المخرجدر پس بو جهتدن
مده احتیاج اولور احدهما سبب اخراسنه
متصل قلمق اچون اما همزه دن غیر حروف
اقربدر حروف مده فلم یحتج الی ذلک وبر
حجت بوکه مد والحاق قاری اوزرنه زحمت

اخف اولور لسلوکه فیهما طریقا وبر حجت بوکه
حروف علت اخف حروفدر للزوم سکونها
وبر حجت بوکه حروف علت مدارج فمدن
واقع اولمز بس فحین قبل الهمزه مدا ولنسه
ابین اولور انکچون که مد قائم مقام حرکتدر
فی غیرها وهمزه حروف متحرکه دن صکره
ابیندر واخراج امکندر وقتیکه بویله الذی بسبه

مساوی قیلدیلر حروف مدّه همزه‌نک کلمهٔ
واحده ده وکلمتینده التقاسن بعد
ان یتلقیا ولا حاجز بینهما لاستوائهما فی
اللفظ عند الوصل شول کمسه که زیاده ایده
فی طول المد حجت بوکه لانه ابین للحروف وابلغ
فی التفخیم وشول کمسه که مد توسط
ایده تکلف قاری اوزرینه آنی الدغ ایچون

بنك برله كه بيان دخى واردر انكچون كه

خير الامور اوسطها **اى دوست** بلكل كه

قرادن شول كمسه كه كلمهٔ واحده ده مد

ادر و كلمتينده اتمز حجت بوكه لا افتراق

المد فى كلمتين انكچون كه كلمتينك وقفنده

مد لازم كلمز زيرا همزه حرف مدله وقفنده

جمع اولمز خلافنجه كلمهٔ واحده يعنى

كلمهٔ واحده نك وقفنده همزه حرف مدله

جمع اولور جاء كبى وشبهه **اى دوست**

بلكل كه حرف مدك مرسومله غير مرسوم

ارەسندە فرق يوقدر مثلا قرآن عزيزده

هذا صراط مستقيم وشبهه وحرف مد

همزه دن بدل السه انده دخى فرق يوقدر

مثال ذئب ويؤمن والراس وما اشبه ذلك

اما وقفنده حرف ساكنك ماقبلى ساكن
صحيح اولسه مختاردر قصردر مثال عصر خسر
صبر وما اشبه ذلك **فصل**
اى دوست بيلكل كه اسامى مدّ قرآن عزيزده
اوندر مدّ اصلدن ومدّ عارضدن ومدّ
مشبعدن غيريلر كلّه اون اوچدر اما اول
اون مدّ كه ديدم اشبونلردر كه ذكر اولنور

مدّ حجز مدّ عدل مدّ تمكين مدّ
بسط مدّ روم مدّ فرق مدّ
تنبيه مدّ مبالغه مدّ مبدل مدّ
متصل اى دوست بيلكل كه مدّ حجز
مثال قرآن عزيزده ءَأَنْذَرْتَهُمْ أَئِذَا وما
اشبه ذلك **اكر ايدرسك** نيچون بو مدّه
حجز ديدلر **ايدرم** انيچون كه همزه نك

اوزنشنه بر الف ادخال اولور اکسنک
اوزنشنه حاجز السون اچون واحدهما
سن اخراسندن بعید قلسون اچون
بومدک قدری بر الف در شول کمسه
مذهب اوزرنه که مدله اوقونا انکچون که
حجز بر الف مدله حاصل اولور بس زیاده
احتیاج قلمز بومده مد فصل دخی درلر بین

الهمزتین

الهمزتین فصل اتدک اچون **ای دوست**
بلکل که مد عدل مثال ولا الضالین
والطامة والصاخة وما اشبه ذلک
شوندنکه کلمهٔ واحده ده حرف مدک
ما بعدنده حرف مشدد اوله وکذا ان
کتاب الابرار لفی نضیب برحمتنا علی قراءة
ابو عمرو ولا تناونوا علی قراءة البزی وما

اشبه ذلك اگر ایدرسك نیچون بو مدك
مد عدل دیدیلر ایدرم انكچون كه حركت عدد
ایدر و بو مده احتیاج اولندی شول سببدن
كه شول حرفك انك اوزرنه مد واقع اولور
ساكندر حرف مدغم دخی ساكندر و لا
سبیل الی الجمع بین الساكنین بس مد ادخال
اولندی ساكنینك ارسنه قائم مقام

حركت اولسون اچون و حاجز اولسون اچون
فن ا بو مدك قدرنده اختلاف ایتدیلر اصحاب
تحقیقك بعض قتنده درت الف در و بعض
قتنده اوچ الف در و الك الف در ابو بكر
ایتدی اصل مد الف ساكنه در نیچون الف
ساكنه دن صكره همزه كلسه یا حرف
مشدد كلسه تضعیف اولنور اوزرنه

مثل زیادة اولنور تمکین ایچون من الهمزة

والتشدید بس قدری ایکی الف اولور اما اصحاب

تسهیل ایکی بچق ایکی بچق الف قدری وایکی

الف قدری مد ادرلر ورش بو تکن منفصلده

اتدکی کبی مد ادر و بو مده مد مشبع و مد

لازم دیدلر لان السکون لازم أی دوست

بلکل که مد تمکین مثال اولئك والسماء

والملائکة وما اشبه ذلك اکر ایدرسك

نیچون بو مده مد تمکین دیدلر ایدرم انکچون

که تمکین جلب اولنر تحقیق همزه

دن و همزه مخرجندن خروج ایدر بو مدك

قدری اختلاف اختلاف مد عدلك بدله

ای دوست بلکل که مد بسط مثال بما انزل

فی انفسکم یا ایها وما اشبه ذلك اکر

ایدرسك نیچون بو مدّه مدّ بسط دیدلر
ایدرم اینچون كه حقیقت بسط فرشدر
كانه سن كلمتینك اورتسنه بر بساط
بسط ایدرسن نیچون مدّ ایدرسن و بو مدّه
مدّ فصل دخی دیدلر یعنی مدّ منفصل
كلمتین منفصلتینك ارتسن فصل
ایدیچون بو مدّك قدری اختلاف بو فصلك

اوكنجه ذكر ایدیدرز ای دوست
بلكل كه مدّ دوم مدّ ها انتمدر اگر ایدرسك
نیچون بو مدّه مدّ دوم دیدلر ایدرم اینچون
كه بعض قرا یعنی قالون و ابو عمرو انتم
دن همزه‌یی گیدررلر یعنی نه تحقیق ایدرلر
و نه ترك ایدرلر بل تلیین ایدرلر بو مدّك قدری
ابو عمرو قتنده بر بچق الفدر شول جهتدن

که بعدها الف ساکنه دن اکر الف
ساکنه دن صکره همزه تحقیق اولینیدی
لازمدی که ایکی الف قدری مد اولنیدی
چونکه همزه تلیین اولنمز لسن دخی
نصف منزلسنه اولور مد دخی نصف
الف اولور بس بحق الف اولور بر الف الف
ساکنه اچون بحق الف تلیین همزه اچون

قالون بو مدی نقص ایدر ازجق یعنی بحق الف
کدر بر الف قدری مد ایدر ورش و قنبل
و یعقوب قراءتنده لا الف یوقدر فی ها انتم
اما ورش بعدها همزه تسهیل ایدر بین
بین و ورش همزه الفه ابدال ایدر بس اشباع مد
ایدر لوقوع الساکن بعدها وهو النون
بس ورش الک وجهله اوقور بر وجه

تسهيل مع القصر وبو وجه بدل مع المد
قال صاحب التيسير قرا نافع وابو عمرو
ها انتم حيث وقع بالمد من غير همز وورش
اقل مدا واما قنبل ويعقوب فعلتم
وزنی اوزرنه اوقورلر يعنی هنتم اوقورلر
وهمزه تحقيق ادرلر والف حذف ادرلر
لان مذهبهما ان لا يمد فيه با فی قرا فاعلم

وزنی اوزرنه اوقورلر يعنی ها انتم اوقورلر
بالمد وبتحقيق الهمز على الاصل ای دورشت
بلكل كه مد فرق مد قل الذكرين سوره انعامده
ايكی موضعده كلور ومد الآن وقد عصيت
ومد الله اذن لكم اوچ دخی سوره يونسده
كلور ومد الله خير سوره نملده كلور
بو مذكوره التی موضعده قرا بالاتفاق

ومد الآن وقد كنتم

بم بدلله و بم تسهيلله او قودلر اما بدك

مع المداولى واشهر لجميع القراء من بين

بين مع جوازه و ورش على اصله في

نقل الحركة يعنى بوددكلرمى بلدكسه بلكل كه

همزه استفهامدن صكره همزه وصل

اولسه و همزه وصل مفتوح اولسه

قرا بالاتفاق همزه وصل تخفيف ايدرلر البدالله

لان همزة الوصل لا تدغم فيما في النون فيفصل

الفه و مدايدرلر و تسهيل ايدرلر مع الفصل

اما همزه وصل مكسور اولسه يا مضموم

اولسه حذفله تخفيف ايدرلر لا غير اصطفى

البنات انطلقوا كبى و ما اشبه ذلك اكر

ايدرسك نيچون بو مده مد فرق ديدرلر ايدرم

استفهام ايله خبرى ارسنده فرق ايتدرلحون

يعنى همزه استفهام داخل اولسه همزه وصلده

اوزدنه وهمزهٔ وصل لام تعریفله اولسه
قرأ اولن همزه ادرلر ثانیجسن مدادرلر
وهمزهٔ وصل اسقاط ایتمزلر اکر همزهٔ وصل
حذف اولنیدی بلنمزدی که اول خبر
[illegible]
مدّ یا استفهام مدّی بس اکسنك اوزرینه
مدادخال ایتدلر فرق ایتسونلر ایچون استفهامله
خبر ارسنن بو مدّه فدی برالفدر جمیع

وأما الحديث [illegible] لام التعريف لانه لا بد من الاستفهام
بالحكم لان همزة الوصل [illegible]
[illegible] الاستفهام فوقع في لفظ [illegible]
[illegible]

قرأ فنده الآن کلمسنده زبره برالف
ادخال اولندی آندن اوتری برالف مدادرلر
آمّا بی فی قل الذکرین والله اذن لکم والله خیر
قرأیا الانفاق الف الف قدری مدادرلر بر
الف ادخال اولنان الفدن اوتری وبر
الف الفلرنك ما بعد مشدّد الدغندن اوتری
ابو عمرو یونس سوره سنده بر موضعده

استفهام زیاده اندی یعنی حفك یا موسی
ما جئتم به السحر قولنده آلسحر اوقودی مدله
استفهام اوزرنه یعنی به اوزرنه وقف
اندی وهمزهٔ استفهام ما قبلندن قطع
اندی باقی قرّاء همزهٔ سن مدسز اوقودلر
سحر اوزرنه وقف اندلر انکچونکه السحر استفهام
اتمزلر مدسز خبر اوزرنه اوقودلر عشردن

ابو جعفر بونده ابو عمروه متابعت
اندی یعقوب باقی قرّاءه متابعت اندی
ای دوست بلکل که مد بینه مثال زکریاء
ودعاء وما اشبه ذلك اگر ایدرسك
نیچون بو مدّه مد بینه دیدلر ایدرم فوق
ایچون ممدودله مقصور اورتسن بو مدك
قدری مقداری اختلاف مد عدل کبیدر

أي دوست بلكل كه مد مبالغه لا اله
الا الله ولا اله الا هو ولا اله الا انت ايدردم
انكچونكه عربلر دعا و استغاثه وقتنده
بو كلملرده لفظ لاءِ مد ايدرلر مبالغه ايله
وآز اولوركه بو كلمه لرده لفظ لاءِ مد
ايدرلر شول دكلوكه لا اصل له في المد هذه
العلة كابن كثير والذي له لا اصل في المد

اكثر اهل سنتك نحويونك مذهبى مد مبالغه در دراوله صح

اولى ويؤيده قوله تعالى عز وجل وكلمة
الله هي العليا بس لا بد اولدر بو كلمه يله غيرسى
ارتنش كلما تدن تميز اولنه بو كلمه نك بجالكى
ظاهر اولمغ اچون ولما روى عن النبي صلى الله
عليه وسلم انه قال من قال لا اله الا الله
ومدها غفر له غفر الله له تقبيه در يعنى
شول كمسه كه لا اله الا الله دي ولفظ لاءِ

مد ایندی اول کمسنه الله یار لغر دمکدر
پس مد مبالغه دیدکلرینه بر وجهدر ای
دوست بلکل که مد مبدل مثال آدم آمن
آثر وما اشبه ذلک بو مده مد طبیعی
دخی دیرلر اگر ایدرسک نیچون بو مده
مد مبدل دیدیلر ایدرم ایچون که الف
همزه دن بدلدر یعنی الف شول همزه دن بدلدر

که اول فاء کلمه دور لاستثقال الجمع بین
الهمزتین همزه اولی متحرکه و همزه
ثانیه ساکنه دور پس همزه ثانیه الفه
بدل اولندی بو مدک قدری جمیع قرّاده
بر الف دور اما ورشک بونده مذهبی ان
شاء الله اوکنجه کلن فصلده بیان
اولنه ای دوست بلکل که مد متصل

مثال شاء جاء جئ سئ سيئ وما
اشبه ذلك من الافعال الممدودة بو مدك
قدری مد عدلك ومد تمكينك قدری كبی در
بو مده مد اصل دخی درلر اكر ابدرسك
مد متصلله مد زكريا ارتسنده دخی
مد زكريا كبك ارتشنده فرقنه ندر ابدرسم
بو اسما یعنی مد زكريا ومد زكرياء كبی

ثابت الور مد اوزرنه فرق ايتمكدن اوتری
اسماء ممدوده بله اسماء مقصوره
اراسن وافعال ممدوده دكی مدات
اصول افعالده منا تدر احداث ولنمشدر
معانی مذكوره اچون یعنی كتورلمشدر
والله اعلم ای دوست بلكه كل مدار
حكم مد یعنی علت حكم مد حروف مدك

لفظده وجودده ذکر کسه رسم اولسون اثناء
کبی کر کسه رسم اولمسون اولئك کبی کر کسه
اصل اولسون ماء کبی کر کسه بدل اولسون
ادم کبی کر کسه زائد السون قروء کبی اما
عارض اولمیه ان یاتی یوم کبی و مخفف
اولمیه صفرا کبی وما اشبه ذلك
ای دوست بلکل که همزه منفصله

نك حکم عامدر تحقیقیله و همزه متاخره
نك حکمی متوسطدر تحقیقیله و ساکنك حکمی
عامدر تحقیقنده و تقدیرنده سکوننده
دکل و متصل حکمی مطلقا عامدر وصلده
و وقفده الا مکر که لینده مخصوص اوله
و منفصل حکمی وصلده در فقط و ساکن
لازم ایچون مدك حکمی عامدر وصلده

ووقفده ومدّ عارض حکم وقفده در فقط

مدّ حجز ومدّ فرق ومدّ تمکین ومدّ مبالغه

ومدّ مبدل حکم عامدر وصلده ووقفده

ومدّ دوم حکم عامدر وصلده ووقفده

علی مذهب من قرأ بالالف وبعدها بالهمزة

او بالساکن ومدّ بنیه حکم وصلده ووقفده

در فی زکریاء علی مذهب من قرأ بالهمزة اما

فی دعاء ونحوه وصلده ووقفده عامدر

لجمیع القراء الا مکرکه تخفیفده مخصوص

اوله والله اعلم ای دوست بلکل که الف

ساکن ما قبل مفتوح اولسه وما بعدنده

همزه اولمسه قرا بالاتفاق وصلده ووقفده

مثلا مدّ ادرلر یعنی بر الف قدری

مدّ ادرلر مالک کبیدر قالوا وساکن ما قبل مضموم

اولسه وما بعدنده همزه اولمسه قرّا بالاتفاق
وصلده و وقفده مقدار مدادلر یعنی بر واو
قدری مد ادرلر ولم یولد کبی و یا ساکن
ما قبل مکسور اولسه وما بعدنده همزه
اولمسه قرّا بالاتفاق وصلده و وقفده مقدار
مد ادرلر یعنی بر یا قدری مد ادرلر ایدیهم کبی
نقجان بنلر بلدکسه بلکل قرّا بو مذکوره مدلره

مالك ولم یولد وایدیهم کبی وصلده و وقفده
مدّ اصل دیدلر انکچون که مقدارلری اوزرنه
مد اولورلر آمنا قال واعوذ ویوم الدین کبی
وصلده مدّ اصل دیدلر وقفده مد عارض
دیدلر سکون عارض الدغندن اوتری بسر اول
وقف بنلرك بنلرك مدلرنك حکم برابر
درلو الور ان شاء الله باب وقفده بیان ادرون

امّا بلكل كه بو مذكوره مدلر مدّ اصل الدغى
تقديرجه مقدارلرندن زياده مدّ ايتمك
لحندر ابن مجاهد ايتدى قارى اكر بر حرفده
شك ايتسه بلمسه كه اول حرف ممدود مدر
يا مقصور مدر بس قصر له اوقسون ايچون
كه قارى جمله ممدودى قصر ايتسه لحن اولمز
وكر مقصورى مدّ ايتسه لحن اولور **فصل**

اى دوست بلكل كه فتح حرف مدّ بعد الهمزه
واقع اولسه كركسه همزه ثابته السون
آمن واوتينا ولايلاف وانباء وخاشعين
والنبيون وليواطئوا او يؤده كبى وما اشبه
ذلك وكركسه همزه متغيره السون
قل اوحى من آمن والايمان وهؤلاء آلهة و
آل لوط كبى وما اشبه ذلك جميع قرّاء ايچون

قصردر فی حروف المد یعنی مقدارلری اوزرینه
مد اولور اما ورش ایچون فی حروف المد اوچ
وجه درستدر یعنی قصر و توسط و طول
یعنی بر الف قدری و ایکی الف قدری و اوچ الف
قدری حرف مد مد ایتمک ورشک مذهبنده
درستدر نته کم ناظم ذکر ایتدی ○ وما
بعد همز ثابت او مغیر ○ فقصر وقد یروی

لورش مطولا ○ وما مبتدادر خبر فقصر
در یعنی همزه ثابته دن و همزه مغیره
دن صکره حرف مد و قصردر و حکمه
قصر یعنی جمیع قرا ایچون و ورش ایچون و غیر
ایچون حرف مدک حکمی قصردر ابن مجاهد
بونده حرف مدک قصرنده هیچ بر احددن
خلاف ذکر ایتمدی عراقیین کتابلرنده دخی

علامت بقدر قوله وقد یروی لورش مطولا

ای ممدودا مدا طویلا قیاسا علی ما اذا

تقدم حرف المد علی الهمز یعنی ورش ایچون

اذا اولور مد طویل روایت النشر قیاس ادوبن

انك اوزرینه که حرف مدیچون همزدن اوکدن

اولسه مدا الوردی ننه کم بوندن اوکدن

بابك اوائلنه یقین برده مد منفصلده بیان

ادپ دروز ای دوست بلکل که همزه

ثابته همزه محققه دیمك اولور یعنی

همزه ثابته اولدرکه همزه لفظ وصورتی

اوزرینه باقی اوله ان بر نسنه تغییر ایتمیه

وهمزه مغیره اولدرکه اکا نقل یا تسهیل

ویا ابدال لاحق اوله مثال نقل من امن

قل اوحی للایمان حرکت همزه ایمان ما

قبلندغی لام ساکنه یه نقل ولنر بس یاء ایمان

همزهٔ معتبره دن صکره اولور مثال تسهیل

جاء آل لوط ورش همزهٔ اِل بین بین تسهیل

ادربس الف آله همزهٔ مغیره دن صکره اولور

مثال ابدال هؤلاء آلهة ورش آلهةنه همزه

سن وصلده خالص یا بیر بدل ادربس هؤلاء

یالهة اوقور بس الف یا همزهٔ مغیره دن

صکره اولور بعض کمسه همزهٔ مغیره دن

صکره مد ذکر ایتمدی عدم همزه دن اوتری

اما وجه مد ترک ایتدی اعتداد دعا رضیله بو

ایکی وجه جاری اولمق حرف مدک قصرنده

همزهٔ مغیره دن اوکدنا اولدی دزای

دوشنت بلکلکه ورش مخالفنده بو اصل

مذکوریه الن موضعده اوج موضعک

اندن ترك مدّا زدنه اتفاق اولنمشدر
اوچ موضع اوزرنه اختلاف اولنمشدر بعض
فننده مستثنادر بس قصر اولور انده و
بعض فننده غير مستثنادر بس اوجه
ثلثه مذكوره استعمال اولنر انده ناظم
بيان مستثناء متفق فيهه شروع ايدى
بس ايدى : سوى ياء اسرائيل او بعد ساكن

صحيح كقرآن و مسئولا استبدلا اسرائيل
كلمه سنده ايكى مد واردر برى مدّ الف
در قبل الهمزه و برى مدّ يادر بعد الهمزه
مدّ الف مدّ متصل بابندندر مدّ يا بو نوعدندر
كه ورشه مخصوصدر اكثر كلمهٔ اسرائيل
بنى كلمه سندن صكره كلور بس بو تقديرجه
اوچ مد جمع اولور بر مدّ مدّ ياء بنى در

بو مدّه مدّ منفصل دیرلر ازرقك مدّ دخی اسرائیل
ده در پس طول كلمه بله و كلمه نك
كثرت دورله مدّی استثنا اولندی
و ترك اولندی تخفیفا لئلا یجتمع ثلث
مدّات اگر ایدرسك حفصك جاءوا اباهم
قولنده اوچ مدّ واردر بنی اسرائیلین
بر مدّ مدّ الفدر قبل الهمزه بو مدّه مدّ

متّصلدر و بر مدّ ابا هم همزه سی ایچون
مدّ واردر بو مدّه مدّ منفصلدر و بر
مدّ قبل الالف همزه ایچوندر بو نوعدنكه
ورشه مخصوصدر ایدرم مدّی و ما قبل
و ما بعد ایچون متّحد در پس بو تقدیرجه
اكثر الذی پس قلمدی الا الك مدّ باقی
قلدی قوله او بعد ساكن صحیح كفران

ومسؤلا يعنى هر ساكن صحيح كه قبل الهمزه
اوله ورش واهل اداحرف مد مد
ايتمزلر قران وظمان ومذؤما ومسؤلا
ركبى اسئلا بر فعلدر كه امر مؤكدده نون
خفيفله اندن وقف اچون نوندن الف
الف ابدال اولندى معنيسى ديمك اولوركه
البته صورسن بونك علتندن دخى

علتندن

علتندن بحث ايله وكشف ايله اى دوست
بلكل كه هر ساكن صحيح كه هر همزه مجتلبه
ابتدا اچون مستثنادر مثال قرآن عزيزده
لقاءنا ائت الذى اؤتمن من يقول ائذن لى
وما اشبه ذلك ائت ابتداده يادر وصلده
الفدر اؤتمن ابتداده واودر وصلده يادر
ائذن لى ابتداده يادر وصلده واودر

بس فتحه همزه بو کلمه لرله و بونلره بکزه ینلرله
ابتدا ایتسک حرف مد همزه وصلدن صکره
واقع اولور و حرف مد جمیعسنده شول همزه
دن بدلدر که فاء کلمه در ائتی و ائذن و ائمن
دن بوندن اوتری در که فتحه کلمه ماقبلنه
وصل اولسه همزه وصل کیدر دخی فاء
کلمه نطق اولنور که همزه در حرف علتک

موضعنده پس ترک مدک وجه ظاهردر
که حرف مدک اصلی همزه در انکچون که همزه
وصل حرف مددن اولکدن عارضه در و اما
بعض مصنفین بونک مدنده وجه ذکر ایتدی
و ایتدی علت مد نظردر صورت کلمیه آلان
اعراض ایدوبن اصلدن ای دوشن بلکل که
قرا اتفاق ایتدیلر مدک منعی اوزرینه توبندن

الف مبدلده مثال قرآن عزبزده خطاً ملجأ
غثاءً وما اشبه ذلك اما رأى القمر
وترى الجمعان وتبوء الدار كبى شوندنكه
حرف علت حذف اولندى اندن بعدها
ساكن اچون وصلده فتح وقفده انسك
حرف علت اوزنه وقفده درسن ومدادرسز
انى قبلها همزه اجل اچون اى دوشنك

بلكه كه اهل ادا ورش اچون استثنا اندلر
مواضع آخر كه ليس في التيسير يعنى ورش
حرف مد مدا همزه بى يواخذ وعادا لولى
والآن كه سوره يونسده الى موضعده
اما الآن خفف الله عنكم سوره انفالده
كلور بونده مديقندا الا برمد واردر
[illegible]

ابو عمرو دانی کتاب ایجازده ایتدی اهل
ادا جمیع الدلر تمکینک زیاده سنک ترکی اوزرنه
الف اچون حقک لا یؤاخذکم الله ولا یؤاخذنا
ولو یؤاخذ الله قولنده فنده کلورسه
واهل ادا فننده یؤاخذ واخذتدن دکلدر
غیر مهموز اکر ایدرسک ورش فی غادالولی
ویواخذ والان یجون مدانتمز ایدرم اولبده

حرکت لامده لازمدر کبی الدغ اچون یعنی
حرکت عارضیه اعتبار اصلیه کبی الدغ اچون
تنوینک لامنه ادغام اجلندن بس کلمه ده
کانه همزه یقدر ظاهرا ومقدرا
وقد نص ابو محمد مکی فی کتاب الکشف
علی ان ورشا لا یمد لولی وان کان من
مذهبه مد حرف المد بعد الهمز المغیر

لان هنا وان كان تميزا معتبرا الا انه
قد اعتد بحركة اللام فكان لا تميز في
الكلمة فلا مد وثانيده اولنده حروف
علتك اجتماع اجون وثالثده لام تعريفك
لزوم اجون قصا ديكفرلر اما بعضلر في
عاد الولى ويؤاخذوا الآن مد ايتدي وقصر ايتدي
لكن مد متوسط ايتدي واما بعضلر قصر

قصر ايتدي لاغير پس بو اوج كلمه مستثناء
مختلف فيهادر اي دوشنت بلكلكه وجه
ادغام في عاد الولى على قول من قال اصل
اولى وولى پس واو وولى همزه يه قلب اولندي
اجتماع واوينك كراهتيندن اوتوري وحركت
همزه لامه ساكنيه القا اولندي پس لام
متحرك اولدي ولامك ما قبل نون ساكنه

یعنی تنوینك لامده ادغام اولدی انجونکه
سکون حاصل اولدی لام دخی حرکتلندی
سنك اوزرنه که مقتضاء ادغامدر اما
بعضلر قتنده یعنی تنوین مکسور ولام
ساکن وبعد اللام همزه تحقیق ادنلر قتنده
اصل اولی ویکی دروالدندر بس بونلر جه
ویکی ده واوکه فاء الفعلدر همزیه قلب اولندی

اقتنه کبی وهمزه که عین الفعلدر واوه
قلب اولندی اوتمن کبی وقفی که همزه اولی
حذف اولندی حرکتی لامه نقل اولندغندن
صکره رجع الثانیة لزوال موجب فلها
واو الان اجتماع الهمزتین لم یبق واما
ورش سیرتها الاولی واون مد ایتدی فصل
ای درویش بلکل که فواتح سورده کلن حروف

هذا اذا وصل واما فی الابتداء فکما مر

تهجّی اوج حرف اوزرینه اولسه لام میم
صاد کاف قاف سین نون کبی جمیع
قرّا بالاتفاق وصلده و وقفده طویل مدّ
ایدلر سکون اجل ایچون و سکونک ماقبل
حرف مدّ اولدیغیچون بو مدّه قرّا مدّ مشبع
دیرلر یا نک کسر سله مشبّع دخی دیمک
جایزدر یا نک فتحه سله و بو مدّه مدّ لازم

دخی دیرلر لانّ السکون لازم فوادن بعض
کمسه تفضیل مدّ مدغم اختیار ایتدی
غیریس اوزرینه بس مدّ لام الفلام میمدن
تفضیل ایتدی مدّ میم اوزرینه و بعض کمسه
برابر ایتدی و اگر ساکن متحرّک اولسه الفلام
میمدن آل عمران اولنده یعنی حرکت همزه
لفظة الله میم ساکنیه نقل اولنسه وصلده

جميع قرّا ايچون وعنكبوت اوّلنده ورش

قراء ايچون بس في المدّ وجهان ظاهر آن

اقيس قراقتنده مددر ونزال اعتداد

در عارضله امّا كهيعص وعسق دن عينده

جميع قرّا ايچون ايكي وجه واردر وصلده و

وقفده وجه اوّل طول مددر وجه ثاني

عدم اشباع مددر انلركه عينده طول مد

انلره اجتماع ساكنين ايچوندر وانلركه

عدم اشباع مدّ انلره حرف مدّك ما قبل

مفتوح الديغيچوندر زيره مدّ بونده قوة بولمز

انكيچونكه قوة مدّ شول باده دركه ما قبل

مكسور اوله وعينده عدم اشباع مددن

طول افضلدر نتهكم ناظم ذكر ايدي ۞

ومدّ له عند الفواتح مشبعا ۞ وفي عين

الوجهان والطول فضلا قوله له
ای للساکن مشبعا حالدر فاعل مددن
فواتح جمع فاتحه در فاتحه اولدر مکده
بوندندر فاتحة الکتاب فاتحه تسمیه
اولندغی پس فواتح سورده اوایل سور
دمکلکدر مراد بوندن حروف تهجی
در ناظمک وجهان قول اشارتندر اشباع مدة

وعدم

وعدم اشباع مده اشباع مددن مراد
طولدر وعدم اشباع مددن مراد مددر
ناظمک بندن اوتریدر والطول فضلا
قول یعنی اشباع ناظم والمد فضلا دیمه‌سی
انکچونکه مد وجهنده در واما فواتح
سورده کلن حروف حروف هجادن
الف حرفا وزنینه السه قصر واجبه

شول جهتدن که انلرده ساکن نقدر کر
حرف مد مدا اولنه اجل اچون بش قصر
واجب اولدی شول نسننك کلسنده
که حروف هجادن الك حرف اوزره
اولدی و اول بش حرفدر یعنی راهاطا
حایا اما الف اکرچه اوچ حرف
اوزره در و آخری ساکندر لکن بونده حرف مد

مد بقدر که مدا اولنه اجل اچون ای دوست
بلکل که حروف فواتح درت قسم اوزره
در قسم اول شولدر کیم اول اوچ حرف
اوزره اوله و انده حرف مد و ساکن
ملاقی اولا و حرف مددن اوکدن انك
حرکتی مجانست اوله حرف مد اچون بش
اول ممدوددر خلافسز و اول بیت

حرف دُر دُرت حرف الف اچون دُر کاف

صاد قاف لام واک حرف یا اچوندر

میم سین وبر حرف واو اچوندر

نون قسم ثانی قسم اولکیدر الا حرکتک

حرف مد اچون مجانست یقدر انک مدنده

خلاف واردر اول دخی بر حرفدر یعنی عین

قسم ثالث وقسم رابع راطاهاحایا

الف دُر فافهم فصل ای دوست بلکل

که قچن کلمهٔ واحده ده یا ساکن وما

قبل مفتوح اولسه وما بعدنده همزه

اولسه یا واو ساکن وما قبل مفتوح

اولسه وما بعدنده همزه اولسه

ودش اچون وصلده ووقفده مد حروف

لینده وجهان جمیلان واردر یعنی الـ

كُزَلْ وَجْهْ وَارْدُرْ وَمُرَادْ وَجْهَانْ جَمِيلَادَنْ
دَنْ مَدِّ مُشْبَعْ وَمَدِّ مُتَوَسِّطْ دُرْ مِثَالْ قُرْاَنْ
عِنْدَهْ كَهَيْئَةِ وَشَىْءٍ وَالسَّوْءِ وَنَبَّاَسُوا
وَمَا اَشْبَهَ ذَلِكَ وَوَجْهَانْ جَمِيلَادَنْ اسْتِعْمَالِ
اَلْنُودُرْ كُلْ قُرَّا بُجُونْ وَقَفْدَهْ فَقَطْ نِتَهْ كِمْ نَاظِمْ
ذِكْرْ اِيْدِى ❀ وَاِنْ تَسْكُنِ اَلْيَاءُ بَيْنَ فَتْحٍ وَهَمْزَةٍ
بِكِلْمَةٍ اَوْ وَاوٍ فَوَجْهَانِ جُمِّلَا ❀ بِطُولٍ وَقَصْرٍ

وَصْلُ وَرْشٍ وَوَقْفُهُ ❀ وَعِنْدَ سُكُونِ اَلْوَقْفِ
لِلْكُلِّ اُعْمِلَا ❀ وَصْلُ وَرْشٍ وَوَقْفُهُ مُبْتَدَادُرْ
بِطُولٍ وَقَصْرٍ خَبَرِيدُرْ مُرَادْ بِطُولِدَنْ
تَطْوِيلِ مَدْدُرْ بِقَاءِ اَصْلِ مَدِّلَهْ يَعْنِى مَدِّ مُتَوَسِّطْ
دُرْ اَكَرْ نَاظِمُكْ مُرَادِ مُتَوَسِّطْ اُولْمَبَيْدِى
يَعْنِى قَصْرِ كُلِّى اُولَيْدِى بِطُولٍ وَقَصْرٍ يِرِنَهْ بِمَدٍّ
وَقَصْرٍ دِرْدِى وَجْهْ تَطْوِيلِ مَدِّ مُتَّصِلْ

وقصردن عدم تطويل بلمك دردر

كبي دانيجون كه كل مد متصل وصلده ووقفده
مد اولور همزه موجبه نك وجودي ايجون
ايجلسن الذي يعني واوك ويانك كلمه واحده
ده ما قبللري مفتوح وما بعدلرنده همزه
اولمغله مد اولدقلري مد متصل كبي در و
وجه مد متوسط بو مرتبه دن ارجح
الكسمكدر ضعفندن اوتورو ما قبلنك انفتاحله

ناظمك وعند سكون الوقف قول يعني
ناظم بيان ايتمك ديلدي واوك وياتك حكمن
كه ما قبللري مفتوحدر عند لقائهما للساكن
بو ايكسنك حكمن همزه قتنده بيان ايدكدن
صكره اندن ساكن قتنده ذكر ايتدي وقوله
للكل اعملا يعني مد مشبع ومد متوسط استعمال
اولنور كل قرا ايجون حالت وقفده وجميع

قرّا اچون ورشدن غیری في سكون الوقف حروف
لینده سقوط مد دخی واردر ذکر کسه همزه
السوء کرکسه المسوء شیء سوء نوم یوم
فرعون کبی وما اشبه ذلك وورش قرّا ایله
موافقت ایندی اوچ وجه ثلثه اوزرنه
شول موضعده که همزه اولمیه نیته کم
ناظم ذکر ایندی وعنهم سقوط المدّ فیه

وورشهم

وورشهم یوافقهم في حيث لاهمز مدخلا
قوله وعنهم ای عن القرّاء غير ورش فیه
ضمیری راجعدر سکون وقفه یعنی
جمیع قرّا اچون ورشدن غیری سقوط مد
واردر حروف لینده قبل الساکن للوقف نته کم
قبل البیت بیان ایندك پس قرّا اچون فی سکون
الوقف اوچ وجه اولدی یعنی طول توسط

قصر ناظمك وورشهم بو افقهم في حيث

لا همز مدخلا قول يعني ورش قرا به موافقه

اندي وقفده اوجه ثلثه اورزنه شول موضعده

كه انده همزه اولميه صيف خوف كيف

كبي وما اشبه ذلك اما شول موضعده

كه انده همزه اولسه وصلده ووقفده

طولله وتوسطله مدادر انكچونكه ورش همزه

اجل اچون مدادر سكون اجل اچون اثمز

باقي قرا سكون اجل اچون مدادرلر بس

قرانك الي جهنده يعني همزه اولن موضعده

وهمزه اولميان موضعده اوچ وجهله مد

ايدكلرنه سبب سكوندر انكچونكه قرا سكو

نظر ادرلر وورش همزه يه نظر ادرلر اندن اوتري

همزه اولن موضعده الي وجهله مد ايدرلر

وصلده و وقفده فمن مد نحو الضيف في الوصل
فهو مخطئ اي دوشت بلكل كه نحن واو و يا
ساكن اولسه و كلمهٔ واحده ده اولسه
انما ما بعدلرنده همزه و ساكن اولمسه
جميع قرايه لاتفاق حروف لين وصلده و وقفده
مد اتمزلر لان المد فيه وقفا و وصلا خطأ
يجوزونه دعوتهم بنيته بينهما بينهم عليهما عليهم

وما اشبه ذلك اي دوشت بلكل كه سوات
واونده ورش اچون خلاف واردر يعنى سوات
واونك مدنده ورش اچون اوچ وجه واردر
اشباع توسط ترك نته كم ناظم ذكر اتدى ۵
وفي واو سوآت خلاف لورشهم ۵ وعن كل
الموؤدة اقصر وموئلا ۵ خلاف يعنى سقوط
مد و مددر فان قلنا بالمد كان على

الوجهين في طوله وتوسطه بش
وجه مد ظاهردر اما وجه نزل مد
نظردر شول نسنه نك اصلنه كه مستحق
الورا كا واو سوات وهو الفتح لان ما وزنه
فعلة بسكون العين جمعه فعلات بفتحها
كثمرة ثمرات بش واو ساكن اولندي تخفيفا
يا ايدلنر سوات واونك نزل مدنده نا جمع

اولمسون اچون الك مدك ارتشي في كلمة واحدة
مقتضيهما ضعيف لان مد ما قبله فتح ضعيف
ومد ما بعد الهمزة ضعيف ولهذا جاء
في كل موضع خلاف بخلاف اجتماع
المدين في نحو صح جاؤوا والنبيين فان المد قبل الهمزة
مجمع عليه فلم يكن في الكلمة مد مقتضيه
ضعيف غير واحد وهو ما بعد الهمزة

الف سوان مد اولنر واونك ترك مد
اوزرنه وجه ترك مد سكون واوله عوضدر
اکر ایدرسك نجه مد اولنر ما بعد الهمزه
فی سوان که قبل الهمزه ساکن وارددر بو خود
ورشك اصلندن دکلدر ورشك اصلنده
خود مد قبل الهمزه در ایدرم انکچون که
واو حرف علتدر ومانع ساکن صحیحدر

یا ایدرم اکرچه واو ساکندر لفظا فهی
محرکة تقدیرا پس واوك اصل ملاحظه
اولندی ترك مدنده فی نفسها وفی مد
ما بعد الهمزه پس علت بردر وحکم مختلفه
اکسنده قیاس بو ادیکه الف سوان مد
اولنمیدی ما قبلنك سکون تقدیریله
قرآن کبی لکن ساکن حرف علت اولمسی سببله

مد اولور پس مدش اچون دخی سوآت الخ

وجه واردر اوچ وجه همزه نك ما

قبلندن در واوچ وجه ما بعدندن در ای

دونشت بلكلكه قرا جمع الدلو موؤدة

كلمسنده واو اولك ترك مد اوزرنه انكچون

كه واو ثانيه بعد الهمزة ممدودة پس الف

مدك اداسى جمع اولمز التزام اولندى

بو في موؤدة دون سوآت مد واولك

ثقل اچون وهمزه مضمومه اچون خلاف فتحه

همزه مفتوحه نك وهمزه مفتوحه

دن صكره مد الفك ومد واو موئلا ترك

اولندى اينلر باشنه بكزمك اچون زبره

موئلا دن صكره موعدا اكلور موؤدة وموئلا

واولنك ترك مدنه بر وجه دخى بوددر كه

بنلرك واولر حركتله ماضيلرندندر بنلرده
سكون عارضدر قطعاً زيره بنلرك ماضيلري
وءد وءل در اما موءودة همزسن وزنش
اصلي ووزننه اوج وجهله مدادر يعني طول
توسط قصر ای دوشت بو جواهر قدرنه
واقف اوله كه قيمتن جان دكودر باب
الوقف على اواخر الكلم ای دوشت

بلكه

بلكه اصل شيء شيئك ركندر وركن
شول نسنه در كه شيء انكله قائمدر پس
وقف اسكان ايله قائمدر انكچون كه وقف بلنمز
الا اسكان ايله بولنور ووقف اصطلاح قرّاءده
اسكانِ آخر كلمه در واول كلمه نك ما
بعدندن نفسله قطعيدر واول مستنفذدر
وقف لغوده منع معناسنه وحبس معناسنه در

انكچونكه وقف آخر كلمه حركتدن حبس ادر

أي دوست بلكل كه صاحب تيسير ايتدى

بدرستى عادة قرّا اواخر كلم متحركاتك وصلده

اوزرنه وقف اتمكدر سكونله لاغير ورويت

وارد اولدى كوفيين دن وابو عمرودن بالوقف

على ذلك بالاشارة الى الحركة كركسه حركت

اعراب اولسن كركسه بنا اولسون اشارت

دخى روم بونندن واشمام بونندن اولور

بايى قرادن يعنى نافع وابن كثير وابن عامردن

بونده بر شى كلمدى اكثر شيخلرمزك

استحباب باهل اداء قرادن وقف اولمقلق

دربنلرك مذهبنده اشارتله لما فى ذلك

من البيان بس ولى بودركه نافع وابن كثير

وابن عامر ايچون روم واشمام اولنه وقف اولنه

همزه سز قراءة دلر نته كم ابن كثير قراءتندن
قرآن قراءة معناسنه كلور تخفيف ان علينا
جمعه وقرآنه قولنده بس اهل اداء قرآنت
دمك اهل اداء قراءة دمكدر أي دوست
بلكل كه شول كلمه لركه موقوف عليها در آخر
لرنك حركت الث وجهدن خالي دكلدر يا فتحه اوله
يعلمون كبي ويا كسره اوله يوم الدين كبي

ويا

ويا ضمه اوله نستعين كبي ويا منصوب
منون اوله ماء كبي ويا مجرور منون اوله من
جوع كبي ويا مرفوع منون اوله وجوه كبي
وما اشبه ذلك بس اكر فتحه اولرسه
اوچ وجهله اولور كلمنك آخرن وقفا تمك
جائزدر يعني مد طوللله ومد توسطله وقصر
سكونله وكذا واللائي ومحياي في قراءة

من اسكن وكذا ما يأتي في قراءة ورش
من البدل في نحو آنذرتهم وآنشره و
اكر كسره اولورسه درت وجهله اول
كلمنك آخرن وقف اتمك جايزدر يعنى
مد طولله ومد توسطله وقصر سكونله
وقصر روم‌له واكر ضمه اولورسه يدى وجهله
اول كلمنك آخرن وقف اتمك جايزدر يعنى

شاصح

مد طولله ومد توسطله وقصر سكونله
ومد طويل اشمامله ومد توسط اشمامله
وقصر اشمامله وقصر روم‌له واكر منصوب
منون اولورسه تنوينن الفه قلب اولنور وروم و
اشمام اولنمز يعنى منصوب منونده وقفده
فتحه ثابت الذى تنوينك الفه ابدالى چون
يا في روم اولنمدى تا با في قلمسون ايچون

لفظنه قريبك اوزنه ومنصوب منونده
حركت تامه ظاهر اولور بس حركت تامله روم
جمع اولمز اما مكي ابتدى بونده روم جائزدر
غير ان عادة القراء ان لا يروموا فيه وان
يقفوا بالسكون للجميع واكر مجرور منون
ومرفوع منون اولورسه قرا اوللك كلمنك
آخرلرن سكونله وقف ايدرلر دفع واو وجر

يا بيه بدل ايتمك سن لغة فصيحه بودر و
بو مذكوره كلمه لرك وبنلرك كبنك منصوب
منوندن غير حالت وصلده مدلر مد اصل
اولور وحالت وقفده مد عارض اولور كما مر
في تفصيل المدات اى دوست بلكل كه
اشمامك معناى لغويسى ومعناى اصطلاحيسى
واردر اما معناى لغويسى خلطدر بو دخى

اكيدن خالى دكلدر ياحركت حركته خلط
اتمك اوله ويا حرفى حرفه خلط اتمك اوله
مثال خلط حرف بصدقون حمزه وكسائى صاد
زايه خلط ادرلر يعنى تفخيم صاد ساكن وما
بعدنده دال اولسه صوت صادك صوت زايه
اشماملة اوقورلر قرآن عظيمده قنده كلورسه
وسوره فاتحه ده الصراط وصراط كلمه لرنده

خلف صوت صادك صوت زايه اشمامله
اوقور قرآن عظيمده بوايكي كلمه قنده كلورسه
خلاد سوره فاتحه ده الصراط كلمه سنده خاصه
صوت صادك صوت زايه اشمامله اوقور
كلمه صراط خالص صادله اوقور جميع
قرآن عظيمده بوخلاددن روايتك برى در
ودخى روايت اولنديكه خلاد موافقت ايتدى خلفه

سورهٔ فاتحه ده الصراط وصراط کلمه
لرنده فقط سابق قرآن عزیزده کل روایت
اولندیکه خلاد الصراطکه الف ولامله
اولسه فقط اشمامله سورهٔ فاتحه ده و
جمیع قرآن عزیزده روایت اولندیکه خلاد
الصراطکه الف ولامله در سورهٔ فاتحه
وجمیع قرآن عزیزده خالص صادله اوقر سایر

قراکبی وهی لغة قریش وعلیه خط الامام
ابوطیب بن غلبون ابندی مشهور خلاددن
صاددر جمیع قرآن عزیزده قبل الصراط
وصراط کلمه لرن جمیع قرآن عزیزده سبیله
اوقور قنده کلورسه اکر ایدرسک الصراط
وصراط کلملرنده صوت صاد صوت زایه
نیچون اشمام اولور ایدرسم قوة طانک اجل

اچون وصوت صادك صوت زايه اشمامندن
بين الزاء والطاء مناسبت ايشرا انكچونكه
طانك صفت مطبقسی وصفت مجهورسی
واردر صادك صفت مطبقسی واردر زانك
صفت مجهورسی واردر بو مناسبتدن
اوترو صوت صاد صوت زايه خلط اولوربس
بو ايکسندن بر حرف طغر كه اول نه صاددر ونه

زادر بس طايه مخرجده اول حرف مناسب
اولور ان شاء الله بونلرك صفتلری حقیقتله
مخارج حروف ذكرنده كوروسن الصراط و
صراط كلمه لرنده صادك خالص زايه ابدالی
بعض قرادن روايت اولندی صاحب مفصل
مفصلده ابندی صاد ساكنه نك خالص
زايه ابدالی جائزدر اولدی فصحاء عربك لغتنده

ومنه لم يحزم من فزدله اى قصدله فسكن الصاد
تخفيفا ثم ابدل زاء اى دوست بلكل كه
اشمام عرف قراده درت اعتبارله در اعتبار
اول خلط حرفدر حرفه الصراط وصراط و
يصدفون واصدق ومصيطر كبيده وما اشبه ذلك
اعتبار ثانى خلط حركتدر حركته مثال
قرآن عظيمده قيل غيض جئ حيل سيق سىء

سيئت هشام وكسائى قيل غيض جئ كلمه
لرنده كسره ضمه يه خلط ادرلر قنده كلسه
هشام وابن ذكوان وكسائى حيل سيق كلمه
لرنده كسره ضميه خلط ادرلر قنده
كلورسه نافع وابن عامر وكسائى سىء سيئت
كلمه لرنده كسره ضمه يه خلط ادرلر
قنده كلورسه مراد اشمامدن بو افعالده

اوایل لرنك كسرسیله ضمه دن بكا دونمكدر

دخی كسرنك ما بعدنده غی یاء له واودن

یكا دونمكدن بس اشمام برحركه مركبه

در حركتیندن یعنی كسرله ضمه دن اكر

جه بو اوایل مكسوردر لكن اصلده مضمومدر

انكچون كه بو كلمه لر شول افعالدر كه انك

فاعل اشمام اولمز بس ضمیه اشمام

اولندی دلالت ایتسون ایچون انك اوزرینه كه

اصل اول نسنه نك مستحق اولراكا بو بر

لغتدر كه عرب ایچون فاشبیه در وكسره دن

بر نسنه باقی ادرلر اشارت ایدن شول نسنه

نك اوزرینه كه مستحق اولور اكا بو افعال

اعتلالدن ایچن بودر كلمه بلدر كسره بلكل

كه قیل غیض جیئ سیق سیق سنك كلمه

لرنك اوايلنك حركتنك اشمام اوچ وجهله
درستدر وجه اول حقيقت اشمام
بو مذكوره يدى كلمنك اوايلن ضم مشبع
اتمكدر وجه ثانى اشمام مذكوره يدى
كلمنك اوايلن ضم مختلس اتمكدر وجه
ثالث مذكوره يدى كلمنك اوايلندن
ايمادر شفتينله ضمه مقدميه كسرا اوايلك

اخلاصله

اخلاصله اما قارى بو ايماده مخيردر دلرسه
قبل اللفظ ايسون دلرسه بعد اللفظ ايسون
دلرسه مع اللفظ ايسون لكن اصح مذكوره
يدى كلمنك اوايلنك اشمامندن ضم
مشبعدر انلركه خالص كسره له اوقودلر
كسرهنك ما بعدنده ياء ساكنه الديغيچون
وانلركه كسرهنك ضمه يه اشماملا اوقودلر

دلالت ايتسون اچون مذكوره بيى كلمنك
اوايلينك اصل ضمه اولوغنه واما جميع
قراحقك ومن اصدق من الله قيلا وقيله
يا رب الا قيلا سلاما سلاما واقوم قيلا
قوللرنده قاف خالص كسرله اوقودلر انكچون
بنلر مكسور الفادر لانها مصادر لا اصل
لها في الضم اعتبار ثالث اخفاء حركتدر اسكانله

تحريك ارسندهدر نته كم لا تأمنا اشمامنده
اولدغى كبى فصلده كلسه كركدر اعتبار
رابع ضم شفتيندر سكون حرفدن
صكره اشمامك معناى اصطلاحيسى بودر
يعنى اشمامك معناى اصطلاحيسى كلمه
نك آخر حرفى ساكن ايتدككدنصكره
حركتنه شفه اوجلهه بيرجه اشارت ايتمكدر

فصل اي دوست بيلكل كه اصل تأمنّا

تأمنّا دن الك نون ايله تعلمنا وزنی اوزرینه

وتأمننا اوقمق اصل اوزرینه اما بو قراءة شاذه

دن انكچون كه خط مصحفه خلاف اوزرینه دن

زيره خط مصحف نون واحده ايله در عبارة

مصنفين قراء مشهوره قراء ائمه دن تأمنا

اچون اختلاف اولنمشدر يعنى قراء في تأمنا

اوچ وجه ذكر ايتدیلر وجه اول نون اولی

نك نون ثانيه ادغام محضدر اشمام سز

و وجه ثانی نون اولی نك نون ثانيه ادغام

محضدر اشمام ايله و وجه ثالث اخفاء ادغامدر

اما شيخ شاطبی نظمنده في تأمنا الك وجه

ذكر ايتدی بر وجه اخفادر و بر وجه ادغامدر

اشمام ايله صاحب تيسير ايتدی كل قراء في

تأمنا نونِ اولنك نونِ ثانيده ادغامله
ونونِ مدغمك ضمه سنك اشماميله
اقودلر حقيقت اشمام في تأمنا حركتله نونه
اشارت ايتمكدر لا بالعضو بس بو تقديرجه
اخفا اولور ادغام صحيح اولمز انكچون كه حركت
ساكن اولمز بلكه صوت حركت ضعيف اولور
مدغمله مدغم فيهك اورتسنى فصل السون

اچون بو في تأمنا عامه ائمه مذرلك قولدر
صواب دخی بودر دلالتنك تأكيدى اچون و
قياسده صحت اچون ابو بكر بن مهران كتاب
ادغامده ايتدى اشمام في تأمنا اشارتدر
لدر ضمه يه دخى اشارتنك تركيدر و ايتدى
قرادن بر احددن حكايت اولنمدى في تأمنا
الا ادغام محض حكايت اولندى بعض قرا

ادغام محضدن صكره اشارت ايتدي
وبعضلر ادغام محضدن صكره اشارت ترك
ايتدي صاحب روضه ايتدي جماعة
قراء ارسنده خلاف يوقدر في التشديد
اي دوست بيلكل كه تأمنا ميمك فتحه
سيله ونون اولينك نون ثانيده ادغامله
در واشارت نون مدغمك اعرابنه در ضمله

اتفاقا ابو علي ايتدي وجه اشمام في
تأمنا بودركه حرف مدغم حرف موقوف
عليه منزلسنه در اكسنده سكون جميع
الذي جهتندن حرف موقوف عليه اشمام
ايدرلر نيجن مرفوع اولسه نون مدغمده
في تأمنا اشمام ايدرلر وايتدي اشمام
في تأمنا صوت خارج دكلدر لفظه بل اشمام

في تأمنّا عضو دُر مُکلکدر اخراجچون بو صوتك
لفظله بیلنسون اچون که تنبیه‌له قاری
مهیا دلر ابو الحسن ایتدی جمهور قرا اشمام
اوزره اعلام اچوندر شکله که نون تأمن
مرفوعدر بونك صفتی سن ضمه‌یه اشارت
ایتمکلکدر من غیر صوتٍ نون مدغمه‌ده
تلفظ ایتمکله واول اشمام برشیدر که ریاضته

محتاج اولور مکی ایتدی اشارت في تأمنّا
نون ساکنه‌نك ضمه‌سنك اشمامیله
در ادغامدن صکره بعض قرا ایتدی اشارت
في تأمنّا نون مدغمك سکونندن صکره
اولورنیه کیم حرف موقوف علیه سکونندن
صکره اولور علیم کبی بس اشمام في تأمنّا
کمال ادغامدن صکره واقع اولور و بعض قرا

ضمله اشارت ادرلا بالشفة الى النون

وهذا الاخفاء لا الادغام صح للفصل بين

النونين بحركة خفية الا فيمن عبر الاخفاء

بالادغام كما قال صاحب التيسير ابن مجاهد

آنيدي اشمام ترك ايدي شول كمسه كه

ادغام ترك ايدي ايچون كه حق مدغم سكوندر

اكر اعراب مدغمه اشمام اولنه اخفا اولور

ادغام اولمز اشارت في تأمنّا نون مدغمه

سكونندن صكره اولور نته كم حرف موقوفه

سكونندن صكره اولور ايچون نكه قبل

الادغام اشارت ايتمك لفظله دشواردر

مدغمله مدغم فيهنك اتحادندن اوترى

وجه اشمام ادغام متحركله ادغام

ساكن ارسنن فرق ايتمكلكدر فرّا ايتدي

اشارت حرف مدغمك وحرف موقوفك

دفعنه دراكر اشارت اولمزسه دخى

فيرمزبره تحقيق اشارتنسز دخى اوقونلدى

اى دوست بلكلكه اشتقاق اشمام

شمدندركه انسن حرفه رايحه حركت

بيلدرسن عضو نطقله دزمكلكله

حركته فصل اى دوست بلكلكه روم

معناى لغوسى ومعناى اصطلاحى

واردر اما معناى لغوسى طلبدر يعنى

بونده طلب قليل حركتدر واما معناى

اصطلاحيسى شولكلمه كه موقوف

عليهادر اول كلمنك آخرنك حركتن

صوت خفى ايله تلفظ ايتمكلكدر حقيقت

دوم حرف محرك اشدلمكدر حرف محرك

دیدکمز احترازاًدن وصلده حرف ساکندن
لم یلد ولم یولد کبی بونده روم یقدر روم
حالت وصلده حرف متحرکده اولورسن
انی روم ادرسن حالت وقفده شکله
که هر قریب سندن اول حرف متحرکه صوت
خفی ایله ایشده صاحب تیسیر ایتدی
حقیقت روم سن صوت تضعیف ایتکدر

حرکتله حتی بتکله حرکتک معظم صوتی
کیده صوت خفیله سمع اولنه اعمی آنی
حاسه سمعیله ادراک اده صاحب مختار
ایتدی حقیقت روم تضعیف صوتدر و
اول اشارتدر حرکه صوت خفیله اعمی
آنی ادراک ادر شیخ ایتدی روم اشارتدر
حرکته صوت خفیله بو اوج قول دخی بردر

صاحب تیسیر ایتدی حقیقت اشمام
سن شفتینك ضم ایتمكدر سكون حرفده
صكره انك معرفتن اصلا اعمى ادراك
ایتمیه اینچون نكه رؤیت عین اچوندر لاغیر زیره
اشمام ایمادر عضوله حركته شنج ایتدی
اشمام اشارتدر حركته صوتسز
وشیخ موضع آخرده ایتدی حقیقت اشمام
سن

سن شفتینك صورتلیا ورینه قلمقلقدر
تچن تلفظ ایتسك ضمه‌له جوهری ایتدی
اشمام حرف حرف ضمیه اشمام ایتمك
لكدر یا كسریه وهو اقل من روم الحركة
لانه لایسمع وانما یتبین بحركة الشفة
العلیا بس حركت شفه‌له معتاد دكلدر ضعف
اچون وشول حرفكه اشمام انده درساكندر

یا ساکن کبنده شارح ابو شامه اتندی
جوهرینک بو قول مخالفدر قرائتک و
نحاتک حقیقت اشمامده قولنه محلنده
دخی ابحلیندر لکن مکی اتندی تحقیق کسای
دن محفوظدر اشمام روایت اولندی
و اتندی کردم کسائیی روم ایله اشمام دلدی
انکچونکه کوفییلر اکا که روم تسمیه ایدر

اشمام لقب ایدرلر و اکا که بز اشمام تسمیه
ایدرز روم لقب ایدرلر شارح ابو شامه اتندی
بس جوهری تعبیر ایدی شول نسنه یله که
اول مذهبمزه موافق دکلدر زیرا که جوهر سنده
قول بونده بیزم بیز اولدی ابو علی اتندی اشمام
سن شفتینک ضمه اتمکلکدر اسکاندن
صکره و شفه لفظ ایچون درمکلکدر فعله

باضمله صوتيله دكل كه اشدله اشمام كوزل
كوركزسن كرمزن نصر بن علي شيرازي كتاب
موضحنده ذكر ايتدي كه كوفيون وتابع كوفيون
اشمام صوتدر ديدلر يعني اشمام شول
نسنه دركه اشدلر انكچون كه كوفيون قتنده
اشمام بعض حركتدر وروم شول
نسنه دركه اشيدلمز انكچون كه روم حركت

من غير تلفظ به در يعني روم حركتي اغزده
تلفظ ايتمك سزندر وابتدي بواك قولك
اولي اهل عربيت قتنده مشهوردر فصل
اي دوست بيلكل روم واشمام حقيقتيله
بيلدردكسه مواضع استعمال روم واشمام
بيلدرلم اي دوست بيلكل كه روم قاقتنده
رفعده وضمه ده وخفضده وكسرده استعمال الور

فتحه ده و نصبده استعمال اولنمز انكچون

كه فتحه تبعیض قبول ایتمز اما كسره وضمه

تبعیض قبول ایدر زیره بو ایکسنده ثقل واردر

اشمام رفعده وضمه ده استعمال اولنور خفضده

وكسره ده اولنمز اگر ایدرسك نیچون اشمام

رفعده وضمه ده اولنور خفضده وكسره ده اولنمز

ایدرزم رفعك وضمك قوتی اچون یا انكچون كه

فتحه خفیفدر ثقلندن بعضیسنه
باقیسی حکمکدر اتمکلکه جوقلغه

ضم شفه غیره ملاقی اولنمز اما اهل نحو

روم فتحده جایز كوردیلر نته كم كسره ده وضمه ده

جایز كوردیلر فرق ایتمك سزن اشمامك حركت

فتحه مدخل یقدر نته كم كسره یه مدخل

یقدر اشمام اولنمز الا حركت ضمه له

اولور انكچون كه حقیقت اشمام ضم شفتیندر

وضم شفتین حاصل اولنمز الا دلالت اچون ضمه

فقط اما کوفیون اشمامک جوازنه کیتدلر
مجرورده انکچون که کسره شفتین کسر
اتدرنه کم ضمه شفتین ضم ایدر ای دوست
بلکل که بو الت اسم یعنی فتح و نصب و رفع و
ضم و خفض و کسر اوچ حرکه ایچوندر یعنی
فتح و کسر و ضم ایچوندر و بونده کوره الت اسم
تعبیر اولنمشدر حرکت اعراب منتقله دن

و حرکت بناء لازمه دن بیلنسون ایچون که تا حرکت
اعراب منتقله نك و حرکت بناء لازمه نك
حکم واحددر اشمامك و روممك حرکت
اعرابه و حرکت بنایه دخولنده و روممك و اشمامك
بونلردن اکثرینك منعنده یا اکثرینده
برسنك منعنده حرکت بنا لزومیله صفت
لنرانکچون که متغیر اولنمز مادام که لفظ

حالله دن حركت اعراب رفعدن نصبه
ونصبدن جره نقل ولنور زرندكی عوامل
مسلطه نك اقتضاسی اعتبارله وحركت
اعراب لقبلری رفع ونصب وجردر اولركه
جره خفض دنلدی وحركت بنا لقبلری
فتح وضم وكسردر وقد ذكرهما سيبويه
في اول باب من كتابه واعتذر عن تعدد الاسماء

واتحاد

واتحاد المسمى في اللفظ بنحو من ذلك فان
الرفع والضم لفظهما واحد وكذا النصب
والفتح والجر والكسر وانجلين شول كه آخر
انك اعرابيچون ساكن اولورا كا جزم درلر
وشول كه اخرانك بنا ايچون ساكن اوله اكا وقف
درلر وحركت بنا اولدركه اسم مثال من وقبل من
بعد من عاد هؤلاء وما اشبه ذلك

وكذلك كل حركة وقعت في اول الكلمة او في وسطها تسمى بنائية

اوله در كه احداث اولنه اخر
اسمنه عوامل مختلفله ع

وحركت اعراب لامثال قال الله ان الله الى الله
مولیهم الحق وشبهه جلاله كلمسنده
حركت ها حالدن حاله دونر زیرا زندكی عوامل
مسلطه نك اختلافله یعنی قال كه فعلدن
داخل اولسه لفظة الله اوزرنه حركت هاء
رفع اولور قال الله دیرسن اكر قال یرینه ان كتورسك
حركت هاء نصب اولور ان الله دیرسن واكر

ان یرینه الی كتورسك حركت هاء جر اولور الی الله
دیرسن پس حركت اعرابك اوزرنده كی
عوامل مسلطه نك حكمی نیسه حركت
اعراب انك اوزرینه اولور یعنی حكم اكر نصب ایسه
نصب اولور واكر رفع ایسه رفع اولور واكر جر ایسه
جر اولور پس بوندن معلوم اولدیكه حركت
اعراب اوزرنده كی عوامل مسلطه نه بزدن

حرکت اعرابه تجلی ادرسه حرکت اعراب اول

صورتله اولور انکچونکه حرکت اعراب عاملنه

تابع در ای دوست بو محله مناسب

سکا بر لطیفهٔ عشقدن بیانم که اول لطیفه

بو محلده شمدیه دک کمسنه اتمدی یعنی

لطیفهٔ عشق عاشق سوخته نك قلبنه عشق

مسلطه نه یردن تجلی ادرسه عاشق سوخته

نك قلبی اول صورتله اولور اگر عاشق

سوخته نك قلبنه عشق جلال صفتله

تجلی ادرسه آتش عشقله سنبله قراره

یانب محو اوله که ازل تجلیسنه ینه ایله

اوله یعنی ازل عالم عدمدن صحراء وجوده

گلمشدی ینه ازل مقامن اکار عدمه ورد

حب الوطن من الایمان واگر عاشق سوخته نك

قلبنه عشق جمال صیقلنه تجلی ایدرسه
اول قراده بینمش قلب تجلی جمال عشقله
قزره کون یوزی کبی نوزان اوله بیت
ای کنش تابنده یوزك نورله تابنده کم
اولمی تابندك اوش تابنده انوار المشتم
واکر عشق عاشق سوخته نك قلبنه کمال
صیقلیله تجلی ایدرسه اول قرنمش نوران

[illegible]

کوکل تجلی کمال عشقله آغره ای یوزی
کبی شیله نور اوله که کنش جمال یرتونك
یوزندن نهان اوله بیت ای قمر تابنده بدرك اولمی
عالمده فاش . یوزکك دورنده تابنده کنش
پنهان الور . پس عاشقك قلب عشقك
تجلیسنه تابع ذتنه کم عارف ددی
بیت نه لطفله کلکله کم نظر ایدرسیك

بیت چون رخنك نوريله اولدى منتشر فارسلر
طلعتيله اختری بی وطلع نیر اختر نما اندن اشکار هم

اولطفه کوره که اندن لطافتک کورینر

اما بعضلر تجلی تابع قلبدردر دلر یعنی
قلب نه صورتله اولورسه عشق اول صورتله
تجلی ادر زانلرک بو کلام کندولرک محجوب القلبه
دالدر وقال النبی م القلب بین اصبعین
من اصابع الرحمن یقلبها کیف یشاء ای
دوستن بلکل که ایلک عالم حالنی یعنی عالم

ازل وعالم ابد حالن برحرکتده سکا بیان
ایدم که اول حرکت برحرفده اوج وجهله
صورت کستردعوامل اقتضاسیله واوج
ادله ادلنر یعنی رفع ونصب وجر جلالی
جمال کمال فهم کن که چه کفتم خواستم
که دربیان این حال بسیار سخن اسرار من
بکویم دلم از حجره شب بردر بامداد برآمد

ومرا كفت كاى مرده عشق وى زنده عشق
لب برلب باش با من سوخته هم مذهب
باش اين قدر كه تو كفتى سخن اسرار در اينجا
كافيست مكو بس باد معنيسى بودر كه
بو سن بو محلده عشقك سرمستلكى حالندن
دكلى جان وكوكل عالمندن اوتر سر عالمندن
دونبنه سوزه رجوع ايدلم اكرچه حركت

اعراب وحركت بنا صورتدا ايكسى مخالفدر
اما معنىده متفقدرلر انكچونكه كلمه بنايه
لازم اولور وبنا كلمه يه لازم اولور بو ايكسى بر
برينه اما مطلقا لازم اوله حيث اين هؤلاء
كبى واما احوالندن برحالده اوله من قبل ولا
ظلم ولم يكن الذين كبى وما اشبه ذلك فصل
اى دوست بلكل كه حركت عارضيه در وم

واشمام داخل اولمز التقاء ساكنين اچون

اما التقاء ساكنينك ما بعدله ابتدا

اينسك التقاء ساكنين اولمز انكچون كه حركت

لندرسن قل الحق قل ادعوا لم يكن الذين

يومئذ حينئذ كبي ورش قراءتنده من استبرق

قل اوحي كبي وما اشبه ذلك اصل يومئذ

وحينئذ يومئذ كان الامر كذا حينئذ كان الامر

كذا در ذال ساكندر بس نطق بلدن قچون بنلردن

كان الامر كذا حذف اولندي بيرنه عوض

تنوين ويرلدي يقين بنلر وقف اولنسه لا حركت

ذال ساقط اولور اصلنه رجوع ايدر يعني سكونه

رجوع ايدر بس اول لم يكن الذين منزلسنه در

وشبهه اي دوست بلكل كه هر هاء تانيثه

وقفده اول تادر وصلده بس هاء تانيثه

روم واشمام داخل اولمز انکچون که حرکت
تانکدر هانک دکلدر زیره ها تادن بدلدر
وقفده بس ها اچون حرکت یوقدر که روم
واشمام اوله مثال قرائن عزیزده رحمة
ونعمة وملئکة وما اشبه ذلك اما شول
نسنه که آنك اوزرینه تاء له وقف اولندی
بونابدن رسم اجل اچون بس روم واشمام

داخل اولور آکا آنکچون که حرکت بینده داخله در
مکی بنک اوزرینه تصریح ایتدی بس ابتدی
قراء تانیثده اختلاف ایتمدیلر بدرستی
وقف هاء تانیثك اوزرینه اسکانیله در روم
واشمام هاء تانیثده جائز دکلدر آنکچون
که وقف بر حرف اوزرینه در که آنك اوزرینه
اعراب یوقدر بو حرف اولمز الا بر حرفدن بدل

الوركه اعراب آنك اوزرنه درالا مكر وقف
اولنه اندن برشینك اوزرنه تاء له خط
مصحفه اتباع ادبن بسر انده روم واشمام
ادرمسن فتح اسنته سك ذبرمه سن شول
حرف اوزرنه وقف ادرسن كه حركت آنكچون
لازمه درپس روم واشمام انده حسن
اولمز ابی دوشنت بلکلکه هاء ضمیرك یعنی

یعنی هاء كنايتك ما قبل مضموم اولسه یا مكسور
اولسه قرا اختلاف ایتدلر رومنده واشمامنده
مثال قوله عنه يزده من الصدقت تناله وباله
امره وما اشبه ذلك اما هاء كنايتك
ما قبل مفتوح اولسه یا ساكن اولسه لكن
ساكن واو ويا اولسه قرا بالاتفاق روم
واشمام ادرلر مثال قوله عزيزده له منه

وما اشبه ذلك واما هاء كتابت مضموم
اولسه وما قبل واو ساكنه السه یاهاء
کتابت مکسور اولسه وما قبل یاء ساكنه
السه قرا بالاتفاق اسكان ايله وقف ادرلر
روم واشمام ايتمزلر انكچون كه ها خفيفه
در وحركت ما قبلنك جنس حركتندندر
كانه ما قبلنك حركتى هانك اوزرينه موقوف

اولدی وكان ما قبلها هو اخر الكلمة
فتركوا الروم والاشمام استغناء بالحركة
ما قبلها عنهما ووقفوا عليها بالاسكان
نحو فعلوه عليه وما اشبه ذلك اى دوست
بلكل كه ميم جمع يعنى داله در جماعت اوزرنه
عليهم اليهم لديهم كبى وما اشبه ذلك
شول مواضعده كه واوه صله اولوزروم

واشمام میم جمعه داخل المس انکچونکه
ساکنه در انك تحریکی حال صله سنده
در شول کمسه مذهب اوزرنه که صله ادر
میم جمع متحرك المس الا صله اجل اچون
متحرك اولوبنك اچون درکیجقن وقف اولنسه
صله ترك اولنور میم ساکن اولور مکی
جایز کوردی میم جمعك رومن واشمامن

هاء ضمیر کبی دانی انك اوزرنه رد ایندی
ایندی بونده اجماعه قول خطا کتردی
مکی انندی کلام میم جمعك اوزرنه اعتقاد
ایتدی شول نسنه که بونده واجبدر شرط
قوانك قیاس اوزرنه اولدر روم واشمام
جایز اولمقلقده میم جمعده انکچونکه
قوا ایدلر حرکت اعراب اله حرکت بنا

اردنسنده فرق يقدر رومك واشمامك
جوازنده شول كم حركت ميم جمع روم
واشمام ايدر نص اوزرنه در مفارق دكلدر
نصدن وشول كم حركت ميم جمع روم
واشمام ايمز نصدن خارجدر واننك
غيرله در الا مكركه استثنا بولنه
انده نص يوندن بس رجوع واجب اولور اكا

قجن صحيح اولسه واينده بو موجود دكلدر
انك جوازن قوى قلندندر قرانك هاء كنايت
اوزرنه روم ايله واشمام ايله نص انكچون كه
ميم جمع هاء كنايت كبيدر زيره ميم
جمع بر حرفه صله اولور حركتندن صكره
نته كم هاصله اولور واول حرف وقفده حذف
اولنور نته كم ها بيله حذف اولنور بس ميم

هاكبدر بنده شوندن غيركه ها خفيفدر
پس بو اجلدن اونوقراقندن ها ممتنع
اولدی رومدن و اشمامدن نچون هانك
حركتی ماقبلنك حركتی كبی اولسه یا هانك
ماقبل ساكن اولسه حركتی جنسندن
بودكمز میمده اولمز انكچون كه میم خفیفه
دكلدر اگر میم بودكمزده ها كبی اولسه

اشمام جایز اولمزدی یقوم و یحكم كبیده حال
بودر كه انك جوازنده خلاف یقدر شول كمسه
نك قولكه انی منع ایدر میم شفتیندن الدغی
اجل ایچون اول بشی دكلدر جمیعك جمع ایچون
رومك و اشمامك اوزرنه فی المیم التی فی
اواخر الافعال والاسماء التی لیست للجمع
ولو تمّ له منع الاشمام فیها لم یتم له منع

الرّوم فقيناس ميم الجمع لمن ضمها وهو يريد
بالضمّ اصلها وقف اتمكلكدن ميم جمعك
اوزرنه غيرلرك متحرّكاتدن الاسكان
حسن فيها اما شول كمسنه كه ميم
جمع التقاء ساكنين اچون حركتلندرر وقف
اتكچون سكونله در لا غير عليهم الذلة كبي
حركت ميمك ضمله يا كسرله التقاء ساكنين

اچوندر اكثر قتنده بس روما ولمن ضم وكسر
يونندن واشمام المن ضم يونندن اشمام
وروم شول كمسنه مذهب اوزرنه دركه
صلة التقاء ساكنين اچون كورمز بس
انده روم واشمام جايز اولور ابن كثير مذهب
اوزرنه نته كم مكى ذكر ايتدى دانى فرق
ايتدي ميم جمعله هاء كنايتك ارسين

شُنْكلهَ كهِ ها قبلَ الصّلَه محرّكه دُر خلافنجه

مِيم جمع يعني قراءةجماعتك دليليله بسَ

معامله اولندي حركت هاو وقف ده

معامله سابِ حرکات کبِ مِيم اچون بر

حركتْ يقدر بس معامله اولندِي سكونله

بوشول حرفكبي الذكه الِتقاءِ ساكنين

اچون حركت لنر اي دوُشنْ بلككه هر

همزهٔ متحركه آخر كلمه السه وما قبلِ

ساكن السه حمزه وهشام حالت وقفده

حركت همزهٔ ما قبلنده غي ساكنه نقل

اِدرلر دخي همزهٔ اسقاط اِدرلر ان كان

الساكن اصليّاً غير الفٍ كقوله تعالى جلّ

وعلا المرءِ والخبء ودفء وشيء والسّوء و

ما اشبه ذلكَ وان كان السّاكن زايداً

للمد وكانتا ياء او واوا ابدلا الهمزة مع اليآء

ياء ومع الواو واوا وادغما ما قبلها فيهما

يعني اكر ساكن نايد السه مداچون دخي

ساكن يا السه يا واو السه همزه

وهشام حالت وقفده همزه ياء له

يايه وواله واوه بدل ادرلر دخي ياء يا اچنده

وواو واو اچنده ادغام ادرلر كقوله تعالى

ص

جل وعلا النسيّ بريّ قروّ بضيّ وما

اشبه ذلك بس النسيّ بريّ قروّ بضيّ اقودلر

وبعض بالنقل والحذف نحو بضي فتسكن

الياء لكسرة ما قبلها رفعا بعد النقل

واول الكي نوعدن هر برسنه تحقيق

حركت اعطا اولنر بس روم اولنر

اول حركت انكچون كه روم واشمام جايزدر

في الحرف المتحرك بحركة الهمزة غير الالف
اما شول كه حركت اوزرينه الف اولندى
ظاهردر واما قوكيده تحقيق همزه دن
حرف مبدلدن ماقبل ادغام اولدى وادغام
اولمز الا متحركدن الوز اى دوست
بوجواهردن جان معدنى دلدن خروج ادر
اهل دل اولكه معدن جواهر جان اولاسن

باب مخارج الحروف وصفاتها
التى تحتاج القارى اليها اى دوست
بلكل كه قارى اولان كمسنيه واجبدر كه مخارج
حروف بله تا كه مخرجندن خبردار اوله
حرف مخرجندن خروج ايدوره و بر حرفك
صوتن بر حرفه دخى دخى خلط ايتميه تاكه
هر حرف بلنه كه حق اعطا اولنه شول

نسنه دن كه مستحق اكا انكچون كه اداء حروف
قارى اولنلر كسبيه فرض در شول دليلله
كه طيفور سجاوندى وقوفنده ذكر ايتدى
كه امير المؤمنين على بن ابى طالب كرم الله وجهه
ورضى الله عنه در معنى قوله تعالى جل وعلا
ورتل القرآن ترتيلا فرموده است كه ترتيل
حفظ وقوفست واداء حروفست مكى

ايتدى لحن اكيدر برى لحن جليدر وبر
لحن خفيدر لحن جلى ترك اعرابدر ولحن
خفى حقوق حروفك اعطاسن تركدر
بولنمز الا حروفك غير مخارجندن اخراجله
اولور وغير مدارجندن ادراجله اولور وحروف
تحليه ايتمكدر غير صفاتن وابدسبيله السنه
قراء اوزرنه كه حق تعالى انلرى مخصوص قلدى

شریعتِ قرآءتک نقلنه وحق تعالی انلری
طوغری شول نسنه نک ضبطی ایچون که
الفاظدن شامل اولور انک اوزرینه بس
قراءة سننده انسانی بر بیلدن اوکرنور
جاهل ایچون عذر یوقدر انکیچون که صرمسی
فضلدر و هر حرف قاج صفتله متصفدر
صفت مشهوره دن ان بله شول سبدنکه

قاری اول صفتلره محتاج اولور ای
دوشت بلکل که حروف عربیه
ایکی نوع اوزرینه در بر نوع اصول لقبه نوع
فروعدر اما نوع اصول یکرم طقوز حرفدر یعنی

ء ا ه ع ح غ خ ق ك ج ی ش
ض ل ن ر ط د ت لا ص س ز ف

بظاذث

مربعه بو ذکر اولنان یکرم طقوز حرف ایچون

اون بش مخرج واردر تقریب و تیسیر طریقیله
کذا قال صاحب المفتاح و اول اون بش
مخرج اوچ موضعه واردر و اوچ موضع
دیدکمز حلق و لسان و شفتاندر بش حلقك
اوچ مخرج واردر یدی حرف اچون لسانك
اون مخرج واردر اون سکز حرف اچون بش
اول حلقه متعلق اولن یدی حرفك مخارجن

شفتانك ایکی مخرج واردر درت حرف اچون

وصفلرن بیان ادلم **فصل** ای دوست
بلکل که حلقك اقصاسی و اوسطی و مبدئ
واردر اوچ حرف اقصای حلق اچوندر
و ایکی حرف اوسط حلق اچوندر و ایکی
حرف مبدا حلق اچوندر جمله یدی حرف اولور
بو جمله جمله بیان ادلم **ای دوست**
بلکل که همزه نك مخرج ابتداء صدردن

دن واقصای حلقدندر الفك مخرج همزه
يلى اقصاء حلقدندر هانك مخرج بعد
الالف اقصاء حلقدندر اول مخرج بودر
عينك وحانك مخرج وسط حلقدندر
ايكنجى مخرج بودر غينك وخانك مخرج ابتداء
حلقدندر اوچنجى مخرج بودرنته كم ناظم
ذكر ايتدى • ثلث باقصى الحلق واثنان وسطه •

وحرفان منها اول الحلق جمله ناظمك
ثلث قولندن مراد همزه والف وهادر
واثنان قولندن مراد عين وحادر وحرفان
قولندن مراد غين وخادر منها ضمير راجعدر
حروفه جمله زبنا معناسنه در لغتدر
حرفان اچون الف ضمير تثنيه در اى دوست
بلكه همزنك صفات مشهوره سى

سكزدر مجهوره در شديده در مستفله
در منفتحه در مديده در ثابته در مغيره در
محذوفه در اما مجهور بر حرفدر كه قوى
الاعتماددر موضعنده پس نفس انكله
جريان ايتمكدن منع اولور واما شديد بر
حرف قويدر كه صوت انكله جريان ايتمز يعنى
شديد شول حرفدر كه صوتنك جرياني منحصر اولور

مخرجنده واما استفال انخفاض لسانه درلر
قعر فمه يعنى استفال دلك آغزك دبنه دوشمكلكه درلر عند التلفظ واما انفتاح لسان
حنك اوزره مطابقت بلممقلغه درلر
يعنى قچن انفتاح حرفن تلفظ اتسك لسانك
حنك ازنسى فتح اولور وحروف منفتحه در
بر حرفله لسان اوزره مطابقت بلمزانكچون

منفتحه مطبقلك غیریدر واما مد بیدیمعنی
فاعلدر یعنی چکیجی دمکدر حتی کرمز مسنز
همزه حرف مدله فقن کلمده واقع السه
حرف مد چکلر انکچونکه همزه حرف قویدر
شدیددر بعید المخرجدر وفتی که حروف
مدك اوزرنه تجاوز اتسه حروف مدن خوف
اولور ضعیف لقلری اچون بس همزه نك قوت

جنبنده اخفا اولور واشباع لنزلر واما
ثابته یعنی همزه حال اوزرنه در وآن بر
نسنه تغیر اتمیه واما مغیره یعنی
همزه نك تغیر اولنمسیدر نقلیله وتسهیلیله
وابدالیله بو مذکوره الك صفت مدات ورشده
بیان اولندیدر حقیقتله انده کوره واما مخففه
یعنی همزه نك حذف اولنمسیدر نته کم

یعنی صفت ثابته وصفت مغیره

وصفت مغیره دن مراد
بو ایکنده همزه نك
صفت مخففه در

باب ادغام كبير اولنده اجتماع همزتين
في كلمتين بحثنده ابو عمرو اچون بيان ادر
درت انده كورد وهمزه نك صفتی مبدلسی
وار در انكچون كه همزه حرف علتدندر
واعتلال تغيير حرفه در لو ابدالله وتسهيلله
وحذفله يعني همزه حروف لينه دن بدل اولور
وهادن بدل اولور وعيندن بدل اولور اما

حروف لينه دن بدل اولمسی الك ضرب اوزرنه در
بر ضرب مطرددر وبر ضرب غير مطرددر
ضرب مطرد دخی ايکی ضرب اوزرنه در بر ضرب
واجبدر وبر ضرب جائزدر اما ضرب واجب
يعني همزه الف تانيثدن بدل اولور مثال
حمراء اصل حمراء حمرا در ايکی الفله
بر الف تانيث اچوندر وبر الف مدصوت

اچوندر پس الف ثانیه همزه یه بدل الدی
انکچون که حذفی جائز دکلدر وشبهه
وهمزه الف منقلبه دن بدل اولورکه اول
لام الفعل اولسه کساء وزداء کبیده
اصل همزهٔ کساء واودر انکچون که
کسوتدندر واصل همزهٔ زداء یادر انکچونکه
ردیتدندر وما اشبه ذلک والف

منقلبه

منقلبه که عین الفعل اولسه همزه اندن
بدل اولور قائل وبائع کبیده وهم واوکه
اول واقع اولسه واخرینه خفت واقع
اولسه ولازمه اولسه همزه اندن بدل
اولور اواصل واواق کبیده جمع واصلة و
واقیة در اویصل تصغیر واصل در اما
لازمه اولسه دکل اختیار در وبن

واو وری دن لانه یقال فیه واذی وَأَمَّا
همزه نك بدلی مطرددر نك ضرب جایز
اولدرکه هر واوکه مضموم اولسه
ومفرد ده واقع اولسه دخی فاء الفعل
اولسه همزه اندن بدل اولور اجوه کبی
یا عین الفعل اولسه وغیر مدغم اولسه
همزه اندن بدل اولور ادؤر کبی وغیر

مدغم اولسه دیدکمز احترازدر مدغم
اولندن تعوذ وتحول کبی بونلرده همزه
واودن بدل اولمز انکچون که بدل اولسه
اصلدن اثقل اولور و یا واو عین الفعل
اولسه و واو آخر الکلمه حقنده اولسه همزه
اندن بدل اولور الغوور والنوور کبی وَأَمَّا
همزه نك بدلی غیر مطرددر همزه نك الفدن

ابدال دد دابة وشابة وابياض وادهامة
ولا جان ولا الضالين كبده شوكت
كمسه كه بنلرده همزه الفدن بدل
ايلدي التقاء ساكنين على حدهما دن
فجذي اكر ايدرسك التقاء ساكنين
على حدهما ندر ايدرم التقاء ساكنين
على حدهما الدركه الك ساكنك اول حرف

لين اوله ثانيسي مدغم اوله دابة شابة
كافة كبي وما اشبه ذلك وهمزه واوكه
مكسور السه وابتداده واقع السه همزه
اندن بدل اولور اشاح وافادة واسادة واعاء
اخيه كبده في قراءة سعيد بن جبير وهمزه
يادن بدل اولور مثال قطع الله اديه اصل ادي
بيديه در و في اسنانه آلل اصل الل يلل در يلك

فصحا اسنانه درلر وهمزه هادن بدل
الور ماء وامواء وال فعلت ولا فعلن كبيده
وهمزه عيندن بدل الور مثال اباب بحر
ضاحك زهوق اصل اباب عباب در وا باب
همزنك ضمسله شول ماء معظمه درلر كثره
وارتفاع اوله زهوق ريزان معناسنه در
اي دوست بلكل كه ابدال بر حرف بر حرفك

مكاننده

مكاننده قلمغه درلر اكثر
ايدرسك بدل لله عواض ارتسنده
فرق ندر ايدرسم بدل
شي مكان مبدلده واقع
الور اما عواض كنده مكاننده
واقع الور وغير مكاننده
واقع الور والله اعلم اي دوست

286

بلكلكه الفك صفات مشهوره

سي اون دُر مجهوره دُر منفتحه

دُر مستفله دُر ممدوده دُر

هاويه دُر مشفتحه دُر مماله دُر

مليّنه دُر مبدله دُر محذوفه دُر

اَمّا صفت ممدوده

الفك مدّ اولنمسدر همزه يله

انكچون نكه الف حروف مددندر ومدّ امتداد

صوته درلر همزه نك صفت مديده الحاق

بس الفك صفت ممدوده اولر واَمّا صفت

هاويه الف ده صفت تكريره بكزر راده

وصفت استطالته بكزر ضادده يعني

الف ده صفت هاويه ثابته درنته كم راده

صفت مكرره ثابته دُر وضادده صفت

استطالت ثابته دربس تشبیه نفس
ایضا فدن الذی صفنده اولدی والفك
هاوی اولمقلغی نك معنسی الذر کم الف
اخر حلقدن ساقط الور خارج فمر دکلو
ومخارج فمدن بر مخرجه یا بشمز واعتماد
ایتمز والفك مخرجی واسع الور هواء صوت
اجون والفك اتساع اتسردر واوك ویانك

اتساعنده صح

واما صفت مفخمه یعنی الفك اماله
اولنمامسیدر علی مذهب من لا اماله عنده
والف علی والف صلوة کبی والف صفا والف
دعا کبی وما اشبه ذلك واما صفت مبدله
یعنی الف همزه دن بدل الور ادم کبی الفده
بونده همزه دن ابدال لازمدر اما کذاب ورأس
وکاس واطمانتم وفاداراتم کبیده وصلده

وَوَقْفْدَه وَاِنْ يَشَآ وبِذا وَاُلْمَلاَئِكَه وَقْفْدَه
اَلِفْلَكْ هَمْزَهْ دَنْ اِبْدالِ غَيْرِ لاَزِمْدُرْ وَمَا اَشْبَهَ
ذٰلِكَ وَاَلِفْ نُونِ خَفِيفَه دَنْ بَدَلْ اُولُورْ وَقْفْدَه
خَاصَّةً يَعْنِى نُونِ خَفِيفَه نِكْ مَاقَبْلِ مَفْتُوحْ
اُولْسَه لَنَسْفَعَنْ وَاِذَنْ كِبِى وَيَعْنِى بُو اَلِفْ كَلِمَهْ وَقْف
اِيْتْسَكْ اِلِفْلَه وَقْفْ اِيدَرْسِنْ يَسْ لَنَسْفَعًا وَاِذًا
اِيدَرْسِنْ وَاَلِفْ مَنْصُوبِ مُنَوَّنْدَنْ بَدَلْ اُولُورْ

وَقْفْدَه نِدَاءً مَاءً خَبَرًا كِبِى وَمَا اَشْبَهَ
ذٰلِكَ وَاَلِفْ وَاوْدَنْ وَيَادَنْ بَدَلْ اُولُورْ فَاكْ
وَيَاعْ كِبِى اَلِفْكِ وَاوْدَنْ وَيَادَنْ اِبْدَالِ بُونْلَرِكْ
كِبِى مُطَّرِدْدُرْ وَمَا اَشْبَهَ ذٰلِكَ وَاَمَّا
صِفَتْ مَحْذُوفَه يَعْنِى اَلِفْ مُبْدَلَه هَمْزَه
مُتَطَرِّفَه دَنْ وَقْفْدَه حَذْفْ اُولُورْ حَمْزَه وَهِشَامْ
مَذْهَبِ اُوزْرِنَه اَلسَّمَاءْ كِبِى وَشِبْهِى

وَأَمَّا صفت مماله يعني هر الفكه ذوات
اليا السه اسمادن وافعالدن اماله اولور
على مذهب من قرا بالاماله موسى وعيسى
ويحيى ويخفى وتهوى ويرضى كبيده وما
اشبه ذلك من الاسماء والافعال انى كه
كيف معناسنه اوله الف اماله اولور و
انى كيف معناسنه قرآن عزيزده يكرمي

سكز موضعده كلور اول بقره سورسنده
اوج موضعده كلور انى شئتم انى يكون
له الملك انى يحيى هذه وآل عمران سورسنده
دورت موضعده كلور انى لك هذا انى يكون لي
غلام انى يكون لي ولد قلتم انى هذا
ومائده سورسنده بر موضعده كلور
انى يؤفكون وانعام سورسنده ايكى موضعده

كلور فانى يؤفكون انى يكون له وتوبه سورسنده
بر موضعده كلور انى يؤفكون ويونس
سورسنده ايكى موضعده كلور فانى
تصرفون فانى تؤفكون ومريم سورسنده
ايكى موضعده كلور انى يكون لى غلام انى
يكون لى غلام ومؤمنون سورسنده
بر موضعده كلور فانى تسحرون وعنكبوت

سورسنده بر موضعده كلور فانى يؤفكون
وسبا سورسنده بر موضعده كلور انى
لهم التناوش وفاطر سورسنده بر موضعده
كلور فانى تؤفكون ويس سورسنده بر
موضعده كلور فانى يبصرون وزمر سورسنده
بر موضعده كلور فانى تصرفون وغافر سورسنده
ايكى موضعده كلور فانى تؤفكون انى تصرفون

وزخرف سورسنده بر موضعده كلور
فاني يؤفكون ودخان سورسنده بر
موضعده كلور اني لهم الذكرى وقتال
سورسنده بر موضعده كلور فاني لهم
اذا جاءتهم ومنافقون سورسنده بر
موضعده كلور اني يؤفكون وفجر
سورسنده بر موضعده كلور اني له الذكرى

وهر الف متوسطه كه قبل راء مكسوره السه
واول راء مكسوره طرف كلمه اولسه
يعني كلمنك لام الفعل السه اماله اولور
مثال قول عز ذكره ابصارهم آثارهم
النهار الغفار الدار سحار دينار بمقدار
ابكار الابرار وما اشبه ذلك اي دوست
الفك صفتمنا السندن بر شهرده كه سكا

بونده اشارت ایتدم وکرینی بونده وجوه
چقدر سیلر سوزن ازاتر مقصوددر
فلا وزاجما لا بر بیاندر که سکا ایتدم
اگر تفصیل الله بلمک استرسک ورش
وابو عمرو وهشام وابن ذکوان وحمزه
وکسائی قرائتن اوقیل بو فنک اهلندر
واما صفت ملینه ان باب مدک اولنده

بیانن ادیب دردر انده کور ای دوست
بلکل که هانک صفات مشهورهسی بیدر
مهموسه دردر رخوه در منفتحه در مستفله
در زایده در مبدله در ممالهدر اما
همس اخفا معناسنه دربکا مهموسه
تسمیه اولندی ضعف ایچون واعتماد ک
ضعف ایچون اوزرنه عند خروجها

ونفس انکله جریان ایدر عند النطق
واما رخوه امکان جریان صوتده
درلر یعنی رخوه بر حرفدر ضعیفدر که
صوت انکله جریان ایدر ورخوه رخاوتدندر
ورخاوة لینه درلر تطویل قبول ایتدکی اچون
جریان صوتله مخرجنده عند النطق واما
یعنی
صفت مبدله هر هاء تانیث که مصاحفده

تا رسم اولنور علی الاصل رحمت نعمت امرات
سنت لعنت کلمت بقیت قرت فطرت شجرت
جنت ابنت معصیت ثمرت کلمت وما اشبه
ذلک ابن کثیر وابو عمرو وکسائی یقفون
علی ذلک بالهاء لانها کلها زائدة للتانیث
وفی الانعام کلمت ربک صدقا وعدلا و
فی یونس کلمت ربک علی الذین فسقوا وفی

المؤمن كلمت ربك على الذين كفروا واختلفوا
في قرآتها ولا خلاف في الكتابة انها
بالتاء ووقف الكسائي على مرضات
حيث وقعت وعلى اللات والعزى وذات
بهجة بخلاف قوله ذات بينكم ونحوها
وليس الكلام في بهجة فان الوقف عليها
بالهاء باجماع لانها رسمت ذلك ولات حين

وهيهات بالهاء والمشهور عنه في
اي عن الكسائي
جميع ذلك الوقف بالتاء اتباعا للمصحف
وتابعه البزي على هيهات هيهات
اي الكسائي
فقط ووقف ابن كثير وابن عامر على يا
ابت بالهاء حيث وقع ووقف الباقون
على هذه المواضع كلها بالتاء اتباعا
لخط المصحف واما صفت مما له يعني

[illegible]

كسابى هاء تانيث اوزرنه وما ضارعها
في اللفظ امالتله وقف اده مثال قران
عزيزده جنت كلمت قرت شجرت ثمرت ونخلة
ونعمة ولجة وربوة والقيمة وخاطئة
والملائكة وفاكهة وصغيرة وكبيرة
وبصيرة والآخرة ووجهة وسدرة وعبرة
وما اشبه ذلك واختلف عنه في فطرة

لاجل الطاء اما قبل الهاظا وظا وصاد
وضاد وخا وعين وغين والف وقاف
واقع السه امالة اولمز كالنطيحة وموعظة
وخصاصة ومن فضة ولواحة ونفخة
والقارعة والبالغة والنجاة والجبوة وهرت
والحاقة وما اشبه ذلك واما الف ده
وحا ده وقافده خلاف وارد دكسائيدت

يعني كسائي بو مذكوره اوج حرفده اماله
ادر و فتح ادر و قبل الها اوافع السه
و ذلك ما قبل مفتوح يا مضموم اولسه
يا قبل الها همزه واقع السه يا ها واقع
السه و ما قبل ها الف اولسه و يا قبل
الها كاف واقع السه و ما قبل كاف مضموم
يا مفتوح اولسه اماله اولمز مثال الرا بعد

الفتح شجرة و ثمرة و كذا مع فصل الالف
و غيرها من السواكن نحو سيارة و نضرة
و بعد الضم مع الحاجز عسرة و محشورة
و مثال الهمزة امرأة و كهيئة و سوءة
و النشاة و براءة و مثال الهاء بعد الفتح
مع فصل الالف سفاهة و لا يقع غير
ذلك و مثال الكاف بعد الفتح مباركة

والشوكة سواء في ذلك ما فيه فصل
وما لا فصل فيه وبعد الضم نحو
التهلكة وهاء سكنه اوزنه كتابى
فنخله وقف ادرلر تبيينه كتابيه حسابيه
ماليه سلطانيه ماهيه كبى وها تميزدن
بدل اولور مثال هردن وهرن وطرزن
معناسنه دور هرقن وهناك ولهناك

ومما وهن فعلت فعلت وهذا الذي اصل
اذا الذي دراستفها مله وها الفدن
بدل اولور وفقده مثال فمه وانه وجبهله
ويا هناه اصل هناه هنا ودر واولسه
وواو الفه قبلنا ولندى واك الف جمع الذى
بس لفظ ممتنع اولدى الفيله بس الف هايه
قبلنا ولندى هناه اولدى اما بعضلر

هاء اودن بدل دودیلر کوفیوندن حکایت
اولدیکه هاء هناه هاء سکته دن وصلده
متحرك اولور وهاء یادن بدل اولور مثال
هذه امة الله اصل هذی هذی دن یاء له
واما صفت زایده یعنی هاء قرآن عزیزده
طقز کلمه نك آخرنده زیاده اولور وصلده
یتسنه
وقفده اول بقره سورسنده کلور لم

اصل یتسنه یتسنن دن ایك نونله پس
نون ثانیه یا به قلب اولندی یتسنی اولدی
و یا جزم ایچون حذف اولندی یتسن
اولدی پس هاء زیاده اولندی بیان حرکت
نون ایچون یتسنه اولدی لکن بجنسی انعام سورسنده
کلور فبهدیهم اقتده اما حمزه وکسائی
بونك موضعدن هاء حذف ایدلر وصلده

بس لم يتسنه فبهديهم اقتده اوقودلر باقى
قرا وصلده ووقفده هاء اثبات ايدرلر
هانك وصلده وجه حذف ظاهردر
كه هاء سكته در حكم حذفدر اما وجه
اثبات وصلده نيت وقف اوزرينه وصل
الموذدر اكر وصل حقيقى نيت اوزرينه وصل
اوله جايزدكلدر اكثر نحويين قتنده انكچونكه

هاء سكته در هاء يتسنه سكت
ايچوندر يا ابدالدر هاء يتسنه اصل كلمه
دندر جزم ايچون ساكن الدى وهاء اقتده
ابدنلدى ضمير اقتدادر وابدنلدى ضمير هديدر
وابدنلدى هاء سكته مشابه اولدر هاء
ضميره پس متحرك اولدى ابن عامر قراءه كبى
بوندن وهاء ضمير مشابه اولدر هاء سكتيه

بس ساکن الور او چنجسی الحاقة سورسنده
التی موضعده کلور کتابیه الک کره کلور
حسابیه الک کره کلور عنی مالیه عنی
سلطانیه اما حمزه عنی مالیه وعنی سلطانیه
دن هاء حذف ایتدی وصلده انکچونکه
هاء سکته وقفده بیان حرکت ایچوندر
بس وصلده ثابت اولمز باقی قرا وصلده

هاء اثبات ایتدیلر وقفده اثبات الدیغی کبی
خط مصحفده ثبات ایچون و باقی قرا وحمزه
کتابیه وحسابیه کلمه لرنده هاء
وصلده اثبات ایتدیلر خلافسز وکسائی
یتسنه دن و اقتده دن هاء حذف ایتدی
هاء سکته نک بو ایکسنده خفاس ایچون
و ایدیلدی تحقیق بو ایکسنک هاس

سكت ايجون دكلدر حذف ترك اولندي
بونده امرك وضوحي ايجون طقوزنجي
القارعه سورسنده كلور ماهيه حمزه
وصلده هاء حذف اندي باقي قرا وصلده
هاء اثبات ايدلر يعقوب مذكوره طقوز
مواضعده هاء سكته حذف اندي وصلده
انلركه هاء سكته وصلده اثبات ايدلر

علامة وقف وصلده استعمال ايدلر اي
دوست أعلم أنفرد البزي في رواية عنه
بزيادة هذه الهاء في الوقف على ما
الاستفهامية الداخل عليها حرف الجر
وهي هاء السكت لأن بعض العرب يلحقها
في هذا الموضع جبرا لما حذف من ما
وهو ألفها وابقاء لحركة الميم لئلا يذهب

في الوقف فيجتمع فيما وهي حرفان
حذفت احدهما واسكان الاخر يعني زي
متفرددن زياده هاء سكته مساء
استفهاميه اوزرنه كه اوزرنه حرف جر
داخل اوله انچون كه بعض عرب هاء الحاق
ادن اشبو موضعده شول لسنه اچونكه
حذف اولدي مادن واول محذوف الف

مادن وابقاء حركت ميم اچون مثال قران
عزيزده فلم تقتلون لم تقولون فيم انت
بم يرجع المرسلون عم يتساءلون مم
خلق وما اشبه ذلك بس فلمه ولمه
وفيمه وبمه وعمه وممه اوقودي سكون
هاء له انچون كه الحق هاء سكته
ساكن اولمقلقدر انچون كه مقتضاء

وقف سکوندر تحریك ایچندن یعقوب
بوندن بزه موافقت ایتدی باقی قرا وقفده
میم ساکن ایتدی یعنی میم ساکنه اوزرنه
وقف ایتدی بلا هاء اتباعا للرسم وهی
اللغة المشهورة شارح ابو شامه ایتدی
صاحب مستنیر حکایت ایتدیکه یعقوب
هو وهی اوزرنه ونون مفتوحه اوزرنه

العالمین

العالمین والذین کبی هاء سکته وقفده
بیان حرکت واو ویا ایچون وبیان حرکت نون
ایچون کما فعل البزی فی هذا بس هوه
وهیه والعالمینه والذینه ایدی وما
اشبه ذلك حافظ ابو العلا حکایت ایتدی
ابن جبیردنکه اول ابو عمرودن روایت ایتدی
یا ویلتاه ویا حسرتاه ویا اسفاه کلملرنك

وقفنده هانک زیاده سن حرف مداجون
وهانک بنلرده زیاده سی مطرددر اما
بونی دخی درلکه هو وهی کلمه لرنک وقفنده
ها زیاده اولور شول کمسه لغتنه
اوزرنه که ها متحرکدر واما فی المشهور
هو وهی کلمه لر اسکانله وقف اولور وشول
کمسه که هو وهی هاسن اسکان ایدر یعنی

حالت وصلده اسکانله اوقور وقفانک
فنده سکونله درلاعنز ای دوست
هانک صفتی مبدلسنده درلک ایدیکه
ها الفدن بدل اولور وقفده انه کبی بس واجب
الدیکه بو ازاده فی المشهور اختلاف قراء سبعه
یفی قرائة انا وقفده ووصلده بیان ادهورد
بس ای دوست بلکل که نحن انادن صکره

همزهٔ مفتوحه وهمزهٔ مضمومه کلسه
نافع وصلده و وقفده الفك اثباتیله اوقور
مثال قرآن عظیمده انا اول وانا احیی
وما اشبه ذلك قالوندن روایت اولندیکی
لکن انادن صکره همزهٔ مکسوره کلسه
وصلده و وقفده الفك اثباتیله اوقور انا
الا نذیر کبی وانادن صکره همزهٔ مکسوره

قرآن عظیمده اوچ موضعده کلور یعنی
اعراف وشعرا واحقاف سورەسنده کلور
اما مشهور قالوندن بو اوچ مواضعده
حذفدر باقی قرّا انا الفن وصلده حذف
ایدرلر و وقفده اثبات ایدرلر فصیح بودر واما
انادن صکره همزه کلمسه وصلده
الفك حذفنده خلاف یوقدر انا ربکم

وأنا الله كبي وما أشبه ذلك وألف
أنا إثباتنده خلاف بيقدر وقفده همزه
الدغ موضعده نچن بودر كلرم بلدوكسه
بلكل كه مذهب بصريون في أنا الدر كم
اسم انادن همزه ونوندر لاغير الف
وقفده مزيده در بيان حركت نون ايچون
ومذهب كوفيون الدركم الف اسمدندر

يعني همزه ونون والف جمله اسمدر اختلاف
قرا بو اختلاف اوزرنه مبنيدر فافهم اي دوست
بلكل كه عينك صفاتى مشهورسى درتدر مجهوره
در منفتحه در مستفله در بين بين در يعني
نه شديد اوله ونه رخوه اوله يعني تمام
صوتنك انحصاري اوله ونه تمام جرياني اوله
اي دوست بلكل كه خانك صفاتى مشهورسى

وقرأ دينين يثنون دنا

درت در مهموسه در رخوه در منفتحه در
مستفله در ای دوست بلکل که
غینک صفات مشهوره سی درندر مجهوره در
مستعلیه در منفتحه در رخوه در اما
صفت مستعلیه غینده الدر کم لسانک انکله
حنکه عالی اولور لکن مطابقت بولمز ای
دوست بلکل خانک صفات مشهوره سی درت

در مهموسه در منفتحه در مستعلیه در رخوه در
وصفت مستعلیه خاده صفت مستعلیه
کبیدر غینده فصل ای دوست بلکل
که لسانک اقصاسی واوسطی واطرافی واردر
ایکی حرف اقصاء لسان اچوندر واوچ حرف
وسط فوق لسان اچوندر واون ایکی حرف
اطراف لسان اچوندر جمله اون سکز حرف

ودرت حرف اقصاء
لسان اچوندردر

الوڭ پس بو جمله جمله مخارجله وصفاتله
بیان ایدلم ای دوست بلکل که قافڭ مخرج
فوق اقصای لساندن و اکا یلی ابتداء حنکدن
دندر دردنجی مخرج بودر ای دوست بلکل
که کافڭ مخرجی قاف مخرجنک اسفلندندر
لساندن و اکا یلی حنکدن دندر بعض کمسه قتنده
کافڭ مخرج اقصای لساندندر اسفل حنکله

انکچون

انکچون که کاف اچون اقصای لساندن ایدلر
و بعض کمسه قتنده کافڭ مخرج فوق حنکدندر
شوندنکه قاف مخرجنه یلیدر بشنجی
مخرج بودر ننه که ناظم ذکر اندی ۞ وحرف
له باقصی اللسان وفوقه ۞ من الحنك
احفظه وحرف باسفلا ۞ ناظمك وحرف
قولندن مراد قافدر له ضمیر راجعدر حرفه

وقوفه ضمیر راجعدر لسانه وحرفنا بسفلا
قولندن مراد کافدر ای دوست بلکل
که قافك صفات مشهوره سی بیشدر مجهوره
در شدیده در مستعلیه در منفتحه در
مقلقله در وصفت مستعلیه قافده
صفت مستعلیه کبیدر غینده اما قافك
صفت مقلقله سی ان شاء الله قلقله

بیاننده کورسن ای دوست بلکل که کافك
صفات مشهوره سی درتدر مهموسه در
شدیده در منفتحه در مستفله در ای
دوست بلکل که جیمك وشینك
ویانك مخرج وسط لسانله اوستنده کی
حنکك اورتسندندر آلتنجی مخرج بودر ای
دوست بلکل که ضادك مخرج طرف

آقصای لسانک کنارندندر و اکا یاقی دیشلرندر
یدنجی مخرج بودر نته کم ناظم ذکر ایتدی ؛
و وسطهما منه ثلث و حافة ؛
اللسان فاقصاها الحرف تطولا ؛ الی
ما یلی الاضراس وهو لدیهما ، بعسر و بالیمنی
یکون مستعملا ، قوله و وسطهما ای
وسط اللسان و الحنک یعنی لسانله حنک

جیمک و شینک و یانک مخرجدر
بعضی کمسه و وسطهما ضمیری حنکک فوقنه
اسفلنه ارجاع ایتدی یعنی بومذکوره
اوج حرفک مخرج حنکک فوقیله اسفلی
ارسنده ندر منه ضمیری راجعدر لسانه
ناظمک ثلث قولندن مرادی جیم و شین و
یادر حافه طرف معناسنه در لبس حافه

اللسان دیمك طرف اللسان دیمكدر
فاقصى ها ضمير راجعدر حافة اقصاء
لسانه وحرف قولندن مراد ضاددر ناظم
ضاد اچون تطولا تسمیه اتدی انكچونكه
في الضاد استطالت واردر الى ما يلي الاضراس
الى ما يتصل الاضراس دیمكدر وهو ضمير
راجعدر ضاده لديهما لدى الجهتين دیمكدر

ومراد جهتيدن لسانك صاغ طرفله صول
طرفيدر اما اكثر ناس ضادك مخرجن
لسانك صول طرفندن خروج ايدرلر
انكچونكه صاغ طرفدن خروج ايتدرمكده
عسر واردر واذا اولور ضادك مخرجن لسانك
طرفندن خروج ايدرلر بجا دليلدر
ناظمك يعز وباليمنى يكون مقللا قولى

عمر بن الخطاب رضي الله عنه ضادك مخرجن
لساننك ايكي طرفندن بله خروج ايتدرمش
تكلفسزن كاته يمنى ويسرى النده دن
واما بعض كمسنه ضادك مخرجن جيمك
وشيننك وياننك اوكندن قلور اي دوست
بلكل كه جيمك صفات مشهوره سي بشدر
مجهوره در شديده در منفتحه در مستفله

در مقلقله در اما جيمك صفت مقلقله
سني ان شاء الله قلقله بياننده كورسن
وجيمك صفت مبدلسي واردر يعني جيم وقفده
ياء مشدده دن بدل اولور وهي لغة قوم من بني
سعد من تميم ابو عمرو ايتدي بني حنظله دن
بر رجله ايتدم سن كمدنسن ايتدي فقيمج
پس ايتدم فقيمسندنسن ايتدم مرج اصل فقيمج

فقيمي در حنظله دن بني فقيم دندر و حنظله

اكرم قبيله در تميمدن و اصل مرج

مرئ در منسوبدر مريئه وقد اجرى الوصل

مجرى الوقف من قال خالي عويف وابو علج

المطعمان اللحم بالعشج وبالغداة كتل البرنج

يقلع بالود وبالصيصج اصل علج على درو اصل

العشج بالعشي در كتل تمردن بر قطعه در جمع كتل

كلود و اصل برنج برني در و برني تمردن

بر نوعدر و اصل بالود بالوتد در و اصل

بالصيصج بالصيصي در و صيصي قرنه درلر

و جدينه درلر و انشد ابن الاعرابي كان

في اذنابهن الشول من عبس الصيف قرون

الاجل اصل اجل ايل در بمنزلك ضمسه سله

اجل دخي و فنمو جايزدر و معناي ايل

بڭكوهی دُر یعنی طاغ كجیدُر شُول راقغانت
معنا سنه دُر وعبس شُول نسنه دُركه
اذناب ابلده واقع اُلوُر ابلك بولندن و
ابعاردن یعنی بخسندن دخی انك اوزرنه
قورووب جیم تحقیق ایاء غیر مشدده دن بدل
اُلوُر فی قوله لاهم ان كنت قبلت حجتج فلا
یزال شاحج یاتیك بج اقمر نهات نشزی

وقوروق جمع قورق دُر
وقرق بوینوز دُرلر

وافنبج لاهم یعنی اللهم اصل حجتج وبج وفنج
حجتی وبی وفرینی دُر شاحج بغالدن وحمیردن
صاهل كبیدر نجیلدن اقمر ابیض معناسنه
دُر نهات نهاق معناسنه دُر نهاق ونهیق
یانك كردن خر وفره شعره دُر لرشحم
اذنه دكلو نشزی اصلده نشز دُر زال
زائله بس زاء ثانیه بایه تبدل اولدی

كما في تظنّيت نون ثانيه يايه تبدل اولدى
قوله تنزّى اى نجعلها تنزّى بالعرق
لقوة سيره يعنى عرقله بزانى حركت لندررز
قوة سيرى ايچون تنزّى تحرك معناسنه در
تنزّى دخى وقفمق دخى در سندر يفعل
وزنى اوزرنه پس بو تقديرجه بزانى حركت
ايدرلر عرقله قوة سير ايچون دمك اولور

اى دوست بلكل كه شينك صفات مشهوره
سى بيشدر مهموسه در رخوه در منفتحه
در مستفله در منفشيه در اما تفشى
انتشار صوت حرفه درلر انكچون بركا
تفشى ديرلركه اغزده پراكنده اولور و نطق
بونكله چكلن رخاوتيچون حتى طا مخرجنه
متصل اولور مكى انتدى تفشى انتشار خروج يحدر

ودبجك انبساط در حتی تخییل اولنر که شین
فرش اولندی حتی منشاء طایه ارشدی
وشینك بو صفتله اخصدر فادن ای دوست
بیلکل یانك صفات مشهوره سی التیدر
مجهوره در منفتحه در مستفله در
ممدوده در مبدله در ملینه در اما
صفت ممدوده یعنی یا مد اولنجق یانك ما

قبل مکسور و ما بعدنده همزه اولسه
مجئ کبی نته کم باب مدده بیان اتدك واما
صفت مبدله یعنی یا همزه دن بدل اولور
مثال قرآن عظیمده والسماء بوائیتنا و ذئب
وبئر و بئس وما اشبه ذلك و یا نوندن بدل
اولور مثال دینار اصل دنّار ایدی دنّار [?]
نونله بس نون اولی یا یه بدل اولندی دینار

اولدی ویا الفدن بدل اولور مقتیح ومفاتیح

کبده یانک بو بدل مطرددر ویا واودن

بدل اولور مثال میقات وانقیاد وقیام

وحیاض وغایة وسید ولیة وهواوکه

کلمنک دردنجی حرف واقع اولسه یا زیاده

اولسه ومابعد مضموم اولسه یایه بدل

اولور مثال واغزیت وغازیت ورجیت و ترجیت

رجا رجا غزا غزا

واسترشیت واستغزیت وما اشبه

رش اغزا

ذلک یانک بنلرک کبده واودن بدل مطرددر

اما غیر مطردی صبیة وثیرة وعلیان و

بحل کبده در وصبیة جمع صبی در واصل

علیان علوان در انجون که علا یعلودندر

رجل علیان دنلر عطشان کبی رجل

طویل جسم اچون علیان دنلر نسخه ع

قاضيده عينك كسرسله دنجمل عليانُ

دزلن بكسك دوبر بس عليان عينك كسرسله

ارتفاع معناسنه در جوهرى ايند بوندن

مؤنث ومذكر مساويه واصل يجل

يوجل در وجل دندر ومعناى وجل خوف در

ويا احد حرفى تضعيفدن بدل اولور مثال

امليت وقصيت ولا ابنك يانك سكونله

ويانك كسرسله اصللرا مللت وقصصت

قصرت معناسنه در ولا ابك الى بابليه

در وتسرهت وتظننت لم يتسن سنه كم

هاء سكته بيانده ذكر ايتدك ومعناء

لم يتسن لم يتغير ونقضى البازى اصل

تقضى تقضض در بس ضاد ثانيه يا به

بدل الدى وضاد اولى مكسور اولدى انكجون

که یا ذی مکسوردر ونقض الباذی قوشلردن
تن اوچن قوشه درلر ونیز قونان قوشه
درلر وابنصلت اصل اتصلتدن تاله
تاء له بس تاء اولی یا یه بدل ولدی اتصلت
اولدی وما اشبه ذلک واما صفت ملینه
ایی باب مدك اولنده بیان ادپ درر انده
کور ای دوست بلکل که ضادك صفات

مشهوره سی بیش در مجهوره در مطبقه در
مستعلیه در مستطیله در رخوه در
اما اطباق لسان حنك اعلایه دفع اولمقدر
واطباق شول نسنه در که لسان وحنك
انکله مطابقت بولور مخرج اوزرنه انجونکه
مطبوق لسان وحنکدر ذاکر اطباق اولمسیدر
ظاذال اولوردی انجونکه طاء له دال ارسنده

فرق یقدر الا اطباقله در و اطباق المسه

ظا ذال الوردی انک مثل ثاده واجب المز

انکچونکه ثا مهموسه در و اطباق اولمسه

ضاد سین الوردی انک مثل زاده واجب

اولمز انکچونکه زا مجهوره در اما ضاد کلام

دن خارجدر انکچونکه ضادک مخرجندن

هیچ بر حرف یقدر و موضع موضع اطباقدر

واما حروف مستعلیه ایکی ضرب اوزرینه

در ضرب اول اولدر کم لسان انکله حنکه

عالی اولور و مطابقت بلور مستعلیه نک

بو ضرب مطبقه در اول درت حرفدر یعنی

ض ص ط ظ و ضرب ثانی اولدر که لسان

انکله حنکه عالی اولور اما مطابقت بلمز و اول

اوچ حرفدر یعنی غ خ که معجمتیندر و ق

دُرْ اَیْ دوست بِلْكِلْ كِهْ لامُكْ مَخْرَجِ طَرَفِ

لِسانُكْ اَدْنا سِنْدَنْ طَرَفِ اِنْتِهاسِنَهْ دَكِلُودُرْ

وَطَرَفِ لِسانِلَهْ اَكَا یَلی حَنَكِ اَعْلادَنْدُرْ شُونْدَنْكِهْ

فَوْقِنى ضاحِكَهْ وَناب وَرُباعِیَهْ وَثَنِیَّهْ دُرْ اَمّا

یك دندان خنده — یك دندان نیشتر — یعنى از جانب ... پیشین

ثَنِیَّهْ ~~[illegible]~~ فَوْقْدَنْ بِرْ

دِشْدُرْ وَشُونْدَنْكِهْ فَوْقُكْ مُقابِلِنْدَهْ دُرْ

وَاَمّا رُباعِیَهْ هَرْجانِبْدَنْ بِرْ دِشْدُرْ شُونْدَنْكِهْ

ثنیه

ثَنِیَّهْ یَلی دُرْ وَاَمّا اَنْیابْ اَنْجِلَینْ هَرْجانِبْدَنْ

بِرْ دِشْدُرْ شُونْدَنْكِهْ رُباعِیَهْ یَلی دُرْ وَاَمّا ضَواحِكْ

یعنى از پس رباعیه

اَنْجِلَینْ هَرْجانِبْدَنْ بِرْ دِشْدُرْ شُونْدَنْكِهْ اَنْیابَهْ

[illegible] دندان [illegible]

یَلی دُرْ وَاَمّا طَواحِنْ هَرْجانِبْدَنْ اُوجْ دِشْدُرْ

یعنى از پس انیاب

شُونْدَنْكِهْ ضَواحِكَهْ یَلیدُرْ وَاَمّا نَواجِدْ

یعنى از پس ضواحك

هَرْجانِبْدَنْ بِرْ دِشْدُرْ شُونْدَنْكِهْ طَواحِنَهْ

یعنى از پس طواحن

یَلی دُرْ فَوْقاً وَتَحْتاً بُونُكْ جَمیعِسِنْدَهْ سَكِزْ نِجْ

مخرج مخرج لامدر ای دوست بلکل
که نونک مخرج لام مخرجنک آلتندن طرف
لساندندر وطرف لسانله یقارغ دشلرک
آنجق اسننک اوستندن طقزنجی مخرج
بودر مکی آیتدی ادناء طرف لساندن و آکا
یلی حنک اعلادن نون وتنوین خروج ادر واول
ادنادن ظهر لسانه داخل انجق دا خروج ادر

ای دوست بلکل که رانک مخرج نون مخرجنه
قریب طرف لساندندر یعنی را نون مخرجندن
خروج ادر لکن ظهر لسانه انجق نون مخرجندن
ادخلدر لامه انحراف اچون اوننجی مخرج
بودر اما قطرب و یحیی وابو عمرو ودانی
وجرمی و ابن کیسان لامک ونونک ورانک
مخرجن موضع واحددندر دیدلر یعنی طرف

واحد دندر دلنته کم ناظم ذکر اندی •
وحرف بادناها الی منتهاه قد • یلی الحنک
الاعلی ودونه ذو ولا • وحرف بدانیه الی الظهر
مدخل • وکم حاذق مع سیبویه به اجتلا •
ومن طرفیهن الثلث لقطرب • ویحیی
مع الجرمی معناه قولا • ناظمک وحرف
قولندن مراد لامدر بادناها ضمیر راجعدر

حافة لسانه و یلی یتصل معناسنه دور
ناظمک ودونه قولندن مراد نوندر و ولا
ذو متابعة دیمکدر و ناظمک وحرف قولندن
مراد رادر یدانیه یقاربه معناسنه در یعنی
رانونه قرب الور یعنی را نونن مخرجندن خروج
ایدر اما مخرج راظهر لسانه ادخلدر رانجون
مخرج نوندن لامه انحراف اچون بو معنی ناظمک

الی الظهر مدخل قولدر یعنی بر حرفکه مدخلی
در ظهر لسانه قریب اولورسه شیخ ابو عمرو
ایراد ایندیکه بو عبارت اینی اقتضا ایدرکه مخرج
را قبل مخرج نون اوله انیچون که را نوندن
ظهر لسانه ادخلدر و جواب ویردی شونکله
که مخرج را بعد مخرج نوندر را مشارك اولور
نونه بوندن شونك اوزره که کلکه مستقل
اوله انکله کرمنسن نیچین سن نطق
ایتسك نون ساکنه و راء ساکنه طرف لسان
لسان عند النطق بیلورسن راء له شوندکه را بعد
مخرج نوندر بو شولدرکه مستقیم طبع اولان
بلور بونی اذا اولورکه ممکن اولور انك اخراج
شوندنکه اول ادخلدر مخرج نوندن
یا کند مخرجندن لکن تکلف اولور انیچون که

ومعناء ایرادر ایضا
سمعنا جاء اوردم

طبع مستقیم اوزرینه اجرا ایتمك حسب اوزرینه

دکلدر کلام خود مخارجده استقامت

طبع اوزرینه در تکلف اوزرینه دکلدر ومعناء

حسب دن انجا اعتبار دست ورناظمك وکم حاوی

مع سیبویه اجتلاف قول یعنی لام ونون

ورا مخارجنك ارتسنده سیبویه ایله بجه

عالم بو حکم اظهار ایندی یعنی بنلرك مخارج

مغایر الدغن انکچونکه اصل مخارجده هر

حرف اجون علیحده بر مخرج اولمقلقدر

حقیقتلرنك تغایر اجون اکر مخارج بر السه

البته حقیقتلر بر اولوردی ضمیر بر ظهر لساندر

راجعدر یعنی سیبویه وجماعت حنفا قدن داء

ظهر لساندن قلورلر اما صاحب عین ایندی

بو حرفلر دلقدر بنلرك مخارج دلق لساندندر

يعني طرف لساندندر وطرف لسان بر مخرجدر
بس لامك ونونك ورانك مخرج بردر وناظمك
ومن طرفٍ هن الثلث قولندن مراد لام ونون
ورادر اي دوست بلكل كه لامك صفات
مشهورسي بش در مجهوره در منفتحه در
مستفله در منحرفه در بين بين در اما انحراف
ميل معناسنه در سيبويه ايتدي لام حرف

شديددر صوت لامده جريان ايدر انحراف
لسان اچون صوتله وصوت اوزرنه تعرض
اتمدن حروف شديده تعرض كبي ابن مريم
ايتدي صوت لام لسانك اكي طرفندن
واكي طرفنك فوقندن خروج ايدر شيخ ابو عمرو
ايتدي لسان عند النطق لامله منحرف الور
داخل حنكه انجق بنك اچون لامه منحرف تسميه

اولندی وصوت بنده جریان ایدر والا لام
فی الحقیقه حرف شدیددر انکچون که اکثر
انحراف اولمسه صوت جریان اتمزدی معناء
شده بوددر لکن وقتی که انحراف حاصل
اولدسه تصویتله رخوه حکمنده اولدی
جریان صوت اجون بنك اجون شدیدله
رخوه ارتسنده قلندی واما صفت بین

بین لامده صفت بین بین کبیدر عینده و
لامك صفت مبدلسی واردر یعنی لام
نوندن بدل اولور اصیلالا اصل اصیلالا
اصیلانندن تصغیر اصلان وجمع اصیلدر
ولام ضاددن بدل اولور مثال فالطجع اصل
فالطجع فاضطجعدر الاضطجاع بریهلو خفتن
ای دوست بلکل که نونك صفات مشهوره

مثال

سى بشدر مجهوره در منفتحه در مستفله
دربين بين درا اما صفت غنه نون ساكنه
مسبله سنده بيان اولنه و نونك صفت
مبدلسى واردر يعنى نون واودن بدل اولور
مثال صنعانى و بهرانى و نون لامدن بدل اولور
لعن كبى اصل لعن لعل در اى دوشنت
بلكلزانك صفات مشهوره سى بيدى در

غنه در وصفت بين بين
نونه صفت بين بين كبى غنه صح

مجهوره

مجهوره در مكرره در منحرفدر مماله در
منفتحه در مستفله در بين بين در اما
تكريرزاده استطالت منزلسنه در ضاده
مكى ابتدى استطالت مد اولور ضادك بيان
قنده جهد واطباق واستعلا اچون تمكين
استطالت حافز لسانك ابتداسندن طرف
انتهاسنه دكلودر بس استطالت بو نكله

مخرج لامه لاحق اولور شجر ضاده مستطیلاً
تسمیه ایندی انکچونکه استطال اولور
حتی مخرج لامه متصل اولور اگرچه را حرف
شدیددر لکن صوتی انکله جریان ایدر تکریر
ایچون حتی کورمزمیسن راء عمل ایدر بجك کانه
حرفین مثلین ده عمل اولنر بونیچوندر را اماله
حرفیله حساب اولندیغی ابن مریم ایتدی

فتحان

فتحن واقف وقف ایتسه رانک اوزرینه طرف
لسانن تکریر ایدر راءله متغیر اولمز بونک ایچون
را اماله ده حرفیله عد اولنر و حرکه راده
حرکتین منزلسنه تنزل ایدر و معناسی
تغشی بردرآمدن و را حرف مکرردر فتحن راء
سکون خالصله وقف ایتسک رانک مکرر
مکرر دیکی ساکن اولدم بیان اولور و را حرف

شدیددر لکن صوت بنده جریان ایدن تکریر
اچون و لامه انحراف اچون اکر را مکرر المسبیه
صوت بنده جریان اتمزدی شیخ ابو عمرو
ایتدی مکرر اشنك اچون درکه حسن اولنز
اول شبهه تردید لساندن مخرجنده ~~طو~~
نطق اولندغ و فتن اول بنك اچوندرکه مجرا
حرفنده اجرا اولنر فی الاحکام المتعددة

بس حسن اولدی اسکان ینصرکم و یشعرکم
و حسن اولدی اسکان یقتلکم و یسمعکم
و حسن الذی ادغام مثل لا یضرکم و بو احسن
اولدی ان یمسسکم طالب و غانم اماله اولمز
طارد و غانم اماله اولور ممتنع الدلر اشد
اماله سندن و ممتنع اولمذلر اشد اماله سندن
بو احکامك کلیسی راجعدر متعدده و تسویغده

شول تكريره كه زائده در و معناسى تسويغ تجوزدر
مكى ايتدى را مخرج نوندن منحرف اولور مخرج
لامه شيخ ايتدى رانك انحراف واردر را مخرج
ناحيهٔ لامه يعنى طرف لامه بونك ايچون
دركه الثغ راء لام قلور فحن تلفظ ايتسه
والثغ شول دلى تبلنك كشنك دركه سين
ثا اوقور و راء لام اوقور اما اكثر مصنفين

قرادن و نحاتدن راء انحرافله وصف ايتديلر
الا لام وصف ايتدلر وجده واما صفت
مماله يعنى را اماله اولور في رأى و رأى
قران عظيمده يدى موضعده كلور اولكى
انعام سورسنده كلور رأى كوكبا ايكنجى هود
سورسنده كلور رأى ايديهم اوچنجى يوسف
سورسنده ايكى موضعده كلور ان رأى برهان

ربه فلما رای قمیصه دردنجی طه سورەسنده
کلور رای نارا بشنجی والنجم سورەسنده ایکی
موضعده کلور ما رای لقد رای من آیات ربه
الکبری بو ذکر اولنان ایدی موضعده حمزه
وکسائی وابو بکر وابن ذکوان رانک وهمزه‌نک
اماله ایدرلر اما ابو بکر ایچون ایکی وجه واردر
وجه اول را وهمزه‌در وجه ثانی اماله

را وفتح همزه‌در وورش را وهمزه‌ بین
اللفظین اماله ایدر فی الجمیع ابو عمرو همزه
اماله ایدر فقط اما سوسی ایچون بونده درت
وجه واردر وجه اول امالهٔ را وهمزه‌در و
وجه ثانی امالهٔ را وفتح همزه‌در ووجه
ثالث فتح را وامالهٔ همزه‌در ووجه رابع
فتح را وفتح همزه‌در کالباقین وشول موضعده

كه ضميرِ متصل اولدى رآكَ ورآها كبى
حكم بونده همان حكمِ رأى كبيدر يعنى ضميرِ
متصل اولميان موضعده وضميرِ متصل اولان
موضعده اختلافِ قرا بردر لكن عن ابنِ
ذكوان الخلف فى امالة الراءِ والهمزة معًا
اذا اتصلت الكلمة بالمضمر وضميرِ متصل
اولان قرآنِ عظيمده طقوز موضعده كلور

اوّل انبيا سورسنده ۞ واذا رآكَ الذين
ايكنجى نمل سورسنده الكَ موضعده كلور
فلمّا رآها تهتز فلمّا رآه مستقرا اوچنجى
قصص سورسنده كلور فلمّا رآها تهتز
بشنجى فاطر سورسنده كلور فرآه حسنا
آلتنجى والصافات سورسنده كلور فرآه فى
سواءِ الجحيم يدنجى والنجم سورسنده كلور و

لقد راه نزلة اخرى سكزنجى تكوير سورسنده
كلور ولقد راه طقزنجى علق سورسنده
كلور ان راه استغنى اما قجن رأى قبل ساكن
واقع اولسه يعنى ساكن منفصلدن
اوكدن واقع اولسه راى القمر كبى فقد تعذرت
امالة الالف لسقوطها لاجل الساكن واضجاع
الهمزة انما كان لاجل امالة الالف فامال

هؤلاء الراء تنبيها ان الالف كانها موجودة
ممالة بخلف عن السوسى وحده واما امالة
الهمزة ففيها الخلاف عن السوسى وعن ابى
بكر وساكن منفصل ملاقى اولان قرآن عزيزده
التى موضعده كلور انعام سورسنده ايكى
موضعده راى القمر وراى الشمس نحل سورسنده
ايكى موضعده كلور واذا راى الذين ظلموا

وإذا رأى الذين أشركوا كهف سورسنده
بر موضعده كلور ورأى المجرمون النار واحزاب
سورسنده بر موضعده كلور ولما رأى
المؤمنون الأحزاب حمزه وأبو بكر بونده كسر
أولنان الفك موضعده راء إماله ايدرلر
فقط خلافك وصلده سوسى دن بونده خلاف
واردر يعنى سوسى بونده راء وهمزه يى معاً

إماله ايدراو لا يميلهما معاً وتحقيق خلف
روايت ايدى يحيى دن كه اول ابو بكر دن راوى
ايدى إماله فتح راء وهمزه في ذلك كالأول
وروى أبي حمدون وأبو عبد الرحمن عن اليزيدي
بإمالة فتحة الهمزة في ذلك كالأول وكل صحيح
معمول بدر اذا وقفت على هذا الذي لقيه ساكن
فالحكم فيه كالحكم في الكلمة الأولى وهو

راى كوكبا ونحوه فيميل الحرفان لحمزة والكسائي
وابي بكر وابن ذكوان ويميل لابي عمرو فتحة
الهمزة وحده واما السوسي فلا يخلف
حكمه فان الخلف له في امالة الراء في الكلمتين
وورش امال الحرفين بين بين فهذه تفاصيل
مذاهبهم في نحو رأى كوكبا تطرد في نحو
رأى القمر اذا وقفت على رأى لان الساكن

قد زال فرجعت الالف فاما اذا كان بعد الهمزة
ساكن لا ينفصل من الكلمة نحو فلما رأته
رأتهم واذا رأوك فلما رأوه واذا رأوهم
واذا رأيت الذين اذا رأيتهم فكل القراء
يفتحون الراء والهمزة لان الالف التي بعد
الهمزة هنا معدومة لا يرجع ابدا وكسر
فتحة الهمزة انما يكون لاجل امالة الالف

اَمّا ترااى وزن تفاعل در فيه الفان بينهما
همزهٔ الف اولى زايده در والف ثانيه لام
اجون
كلمه در يادن منقلبه بس حمزه وقفده
همزه اماله اولنمز بين بين يعنى بين الهمزة
والياء لانّها اتت بعد اضجاع وبعدها
الف اماله اولنمز مع امالة الراء بس حمزه
اجون وقفده درت حرف اماله اولنمز
اَمّا الف اولى

وقفها الف اماله
اولنور م

اماله اولنمز لمجاورة امالة الثانية فهو
من باب امالة لاماله وبنك اجون راء تراءت
الفينيان اماله اولنمز انكجون كه اماله
راء جاين اتدر دبونده نسنه بفقدر والف
يادن منقلبه اصليه دكلدر بلكه زائده در
انكجون كه الف تفاعل در ولم يجاورها
كسر فلا امالة فيها ولا نظر الى كونها

بعد راء صاحب تيسير ابدرد فى تراءى الف
اولى اماله اولنور لامالة فتحة الراء والف
ثانيه اماله اولنور لامالة فتحة الهمزة
والف اولىده مد وقصر واردر وعليه باتباع
الرسم وقصر واردر مع الروم كالكسر
وابتدا ايلدى وقفده همزه ياء ساكنه
بدل اولنور بعد المد لانها بعد كسرة وتحقيق حمزه

وصل ايتسه الف ثانيه ساقط اولور لوجود
الساكن بعدها پس اماله همزه باطل اولور
اماله الف اولى واماله را قبلها باقى قلور حمزة
وحده كسايى وقفده همزه وبعدها الف
اماله ايدر فقط ورش راء اماله ايدر بين
اللفظين على اصله باقى قراء نك وهمزه نك
خالص فتحله اوقورلر فى الحالين فى جميع

339

ذلك اما هشام ایچون بو ترآی الف اولیده
مد وقصر واردر وقفده مع التسهیل بغیر اماله
ای دوشت بلگل که فی رآی شول الف که
بعد الهمزه در اماله اولدی لتدل امالتها
على الياء التي هي اصلها اذا كان هذا الفعل
ماخوذا من الرؤية وفتحه همزه که اماله
اولدی لتوصل بذلك الی امالة الالف اندن

فتحه

فتحه را اماله اولدی لاتیان حرفین ممالین
بعدها لیکون العمل من وجه واحد حسن
الدکر رانا بیی اوله على اصلها وهو الفتح
انکچون که اماله شول الفدر که ذکر بعد الهمزه
در لتدل على اصلها وهو الياء ای دوشت
اماله رادن مقصود بنده سکا بیراشا نندر
که اندم اما بونده وجوه چقدر درسوز سوز

اوزنونده اگر صفت مماله راء تمام کورمك
استرسك ورش وابو شعیب وابن ذکوان
وابو بکر وحمزه وکسائی قراءنك یزندن
اشکال برفغن بوفنك اهلنه رفع ایدر واما
صفت بین بین راده صفت بین بین کبدعبنده
ای دوست بلکل که طانك ودالك وتانك
مخرج طرف لسانله ثنایا علیانك ایچ یوزنك

دیلرندندر اون برنجی مخرج بودر ای دوست
بلکل که ظانك وذالك وثانك مخرج طرف
لساندن وثنایاء علیانك اطرافندندر اون
ایکنجی مخرج بودر ای دوست بلکل که صادك
وسینك وزانك مخرج طرف لساندن وثنایاء
علیانك ارسندندر اما صاحب کتاب
رحمه الله صادك وسینك وزانك مخرجن

بدانکه ثنایا چهار دندان
پیشین است

طرفِ لساندن وثنایاءِ علیانك ازجق فوقندندر
دیدی بو قریبدر ولکنه اون اوجنجی مخرج بودر
نشیخ اتدی تعبیر اتدی سیبویهك غیری بوندن
پس اتدی صاد لك وسینك وزانك مخرج طرفِ
لساندن وثنایاءِ سفلانك ازجق فوقندندر و
سیبویه ثنایایی وصف اتمدی عبارتنده بو جمیع
مواضعده اما مراد ثنایای علیادر اگر سکا

دیرلرسه که ثنایا جمع ثنیّه‌در ثنیّه خود
بردر نیچون جمع لفظله تعبیر اولندی سن
ایت که جمع لفظله تعبیر اتمك اخفدر تثنیه
لفظله تعبیر اتمکدنسه والا قیاس واطراف
الثنیتین دیمك ایدی ای دوست بلکل که
فانك مخرج شفتیندن شفه سفلانك باطنندن
وثنایاءِ علیانك اطرافندندر اون دردنجی مخرج بودر

اي دونسن بلكل كه واوك وبانك وميمك
مخرج بين شفتين در اون بشنجي مخرج بودر
اما بين شفتين دن اول واو مخرج خروج ادر
اندن با مخرج خروج ادر اندن بو اكسندن
ميم مخرج خروج ادر نته كم بو ذكر اولنان اون
اوچ حرفك مخارجن ناظم ذكر اندي • ومنه
ومن عليا الثنايا ثلثة • ومنه ومن اطرافها

مثلها انجلا • ومنه ومن بين الثنايا ثلثة •
وحرف من اطراف الثنايا هي العلا • ومن
باطن السفلى من الشفتين قل • وللشفتين
اجعل ثلثا لتعدلا • ومنه ضمير راجع در
طرف لسانه قوله ومن عليا الثنايا اي من
داخلها يعني ثنايا علياڭ ايچ يوزنك ديبلرندن
دملك در ثلثة دن مراد طا و دال و تا در تحقيق

سن رأس لسانڭی ثنایاء علیانڭ ایچ یوزنڭ
دیبلرینه اورسك بو مذكوره اوج حرفدن سكا
بو مخرج حاصل اولور ومنه ضمیر راجعدر
طرف لسانه اطرافها ضمیر راجعدر ثنایایه
مثلها ضمیر راجعدر ثلثهء احرفه وثلثهء
احرفدن مراد مماثلهء عددر یعنی ظا وذال
وثادر تحقیق سن رأس لسانڭ ثنایاء علیانڭ

رؤسنه اورسك بو مذكوره اوج حرفدن
سكا بو مخرج ظاهر اولور ومنه ضمیر
راجعدر طرف لسانه ثلثهءدن مراد صاد
وسین وزادر وحرفدن مراد فادر وقوله
من اطراف الثنایا هی العلا ای من رؤس
الثنایا هی العلا وقوله هی العلا بیان للثنایا
والعلا جمع العلیا وقوله ومن باطن السفلی

مِنَ الشَّفَتَيْنِ قُلْ اَيْ مَخْرَجُ الْفَاءِ مِنْ بَاطِنِ الشَّفَةِ
السُّفْلَى وَاَطْرَافِ الثَّنَايَا الْعُلْيَا هٰذِهِ عِبَارَةُ
سِيبَوَيْهِ وَاوِ وَمِنْ معطوفدر ناظمك مِنْ اَطْرَافِ
الثَّنَايَا قولنه وَناظمك وَمِنْ بَاطِنِ السُّفْلَى
بيتنك شطر اولندن مراد فا مخرجدر وشطر
ثانيسندن مراد واو و با و ميم مخرجدر اما
فا ثناءله شفه ارسنده مشتركدر

شول جهتدن كه ثنايا به تعلق واردر اى
دوست بيلكل كه طانك صفات مشهوره‌سى
بشدر مجهوره‌در شديده‌در مطبقه‌در مستعليه
در مقلقله‌در اما طانك صفت مقلقله‌سن
ان شاء الله قلقله بابنده كوره‌سن وطانك
صفت مبدله‌سى واردر يعنى طا تادن بدل
اولور مثال اصطبر وفحصط اصل اصطبر

اصتبر در واصل فحصط فحصت در فهو قلیل
جاء في لغة بني تميم اذا كان لام الفعل
مطبقا ولقوة اتصال با الضمير تنزلت منزلة
تاء الافتعال ای دوست بلکل که ذالك
صفات مشهوره سی بشدر مجهوره در شدیده
در منفتحه در مستفله در مقلقله در اما
ذالك صفت مقلقله سن ان شاء الله قلقله

اصطبار بازداشتن ونگاهداری کردن نفس الصبر

بیاننده کورسن ودالك صفت مبدلسی وازدد
یعنی دال تادن بدل اولور ازدجر وازدان وافزد
کلمه لرنده ازدجر زجردندر وزجر منع معناسنه
در وازدان زیندندر واصل فزدُ فزتُ در
واذدکر کلمسنده که غیر مدغم در دال تادن
بدل اولور شونده که ابو عمرو روایت اندی بعضلر
لر واجدمعوا دیدلر اجتمعوا کلمسنده وانجلن

اجدز دیدلر اجز کلمسنده واجذ قطع
معناسنه در وجصد معناسنه در ودوج
دیدلر توج کلمسنده اصل دوجا توجی در واصلی
توجا ووجی درلر واوله بس ذال تادن بدلدر
وتا واودن بدلدر ای دوست بلکل که تانک
صفات مشهوره سی درت در مهموسه در شدیده
در منفتحه در مستفله در اما تانک صفت

مبدلسی دخی واردر یعنی تا واودن بدل اولور نجه
واو قبل تاء افتعال اولسه اتعد کبی تانک بو
تبدلی مطرددر لانه در جمیع تصرفاتنده یتعد اتعادا
متعد کبی وتوراة اصل توراة بغدادیین قتنده
تورية در تفعلة وزننده عینک فتحه سیله
بصریین ایندی اصل توریة ووریة در فوعلة
وزنن اوزره یا الفه قلب اولندی واو اولی دخی

تا به بدل اولندی توراة اولدی و بعض کمسنه
قتنده اصل توراة نوره در معناسی ادبدر یا
خوذ تادبدر و معناسی تادب ادب کرفتن
و با ادب شدن کشافده ابدر توریة و انجیل
اسمان اعجمیاندر بونلرک اشتقاق
نجلدن و وریدن اولمق تکلفدر بونلر
تفعله و افعیل وزننده اولمق شول وقت

صحیح اولورکه بونلر عربی اولسلر قرا ابدر
توریة وری الزنددندر و معناسی وری
آتشدر نه دن آتش طشره کلمکلکدر
چقمق ضوء لنسه کوستر اما فقیر بونده سکا یز
اشارت انسون که اول اشارت بشارت جانده
یعنی اشارت عاشق سالکه دن ترک ماسوی
الله تن منزل لندن جانه سلوک ایدرکن شب قفاده

درخانهٔ دل آتش زنه جسم سنك فنا به چقسه
بر آتش پیدا اولور كه آكا نور محبت الله درلر اول
نورله تجلی جمال جانان اولور بیت تجلی اتمزكه
عشقك جمالن عاشق ٭ كوكل یرنده كه جانان
چراغ یانه كرك ٭ وچراغ شب فنا درخانهٔ
دل ان نور است كه از آتش زنهٔ جسم برون آمد
هركس كه درخانهٔ دلش این چراغرا نه افروخت

او تجلی جمال جانان نكند پیدا انكه در اینجا این
اشارت كافیست زیاده بیانا احتیاج نیست
فهم كن كه چه كفتم واما تجلی سه معنی دارد
یكی انداختن دوم شكافتن سیم زادن یعنی
طوغرمق وتجاه اصل تجاه وجاه دروا
جهت دندر بو غیر مطرددر وتیقوده وتكلان
وتكاءه وتكلانه وتخمه وتهمه وتقیه وتقوی

وتثرى وتوذج وتراث وتلاد اصل بيقور ويقور
در وقارد ندر وتكلان فعلان وزننه در وكالث
دندر وتكاءره توكات دن در كثير الاتكا به درلر
وما بتوكاء عليه به درلر وتكلة توكل دندر
وتخمة وخامز دندر تقهمة وسم دندر وتقبيز وقابة
دندر وتقوى وتقاة وقي دندر وتترى فعلى
وزننه در ونر دندر شول كمسه كه تترا منون

انسه الف تترى انك فتنده الحاقى اجون اولور
واثلجه قال مثلج كفنبه في قشر بو غير مطرد
در ومعناى اثلج مثلج ادخل مدخل در وفنز
خانهء صياده درلر كه صيادانده كزلر شكار
صيد اجون ترنكجه اكا اوكزه درلر وثنا يادن
بدلدر ولو نحن يا فاء كلمه السه اثنسر كبي يا لام
كلمه السه اسنتنوا ثنتان كبي وما اشبه

ذلك وتا سنندن بدل اولور طست وست
كلمه لرنده اصل طست طسس در السبيله
جمع طسوس در واصل ست سدس در سبن
ثانيه تايه قلب اولندى تانك داله قربى جون
اندن دال تايه بدل اولدى وتاتا ايچنده ادغام
اولدى بس ست اولدى وقول الشاعر يا قاتل الله
بنى السعلاة عمرو بن يربوع شرار النات غير

وطست تشت معرب است ...

اعفاء ولا اكيات اصل النات الناس در واصل
اكيات اكياس در وتا صاددن بدل اولور لصت
كلمه سنده اصل لصت لص در لك صادله و
تادن بدل اولور ذعالت كلمه سنده اصل ذعالت
ذعالب در وذعالب اخلاقه دركه ثيابدن
يعنى كهنه ثيابه لزمه دركه واحدها ذعلوب
اى دوست بلكل كه ظانك صفات مشهوده

سی درت مجهوره در مطبقه در مستعلیه

در رخوه در ای دوست بلکل که ذالك

صفات مشهوره سی درت در مجهوره در منفتحه

در مستفله در رخوه در ای دوست

بلکل که ثانك صفات مشهوره درت در

مهموسه در منفتحه در مستفله در رخوه

در ای دوست بلکل که صادك صفات

مشهوره سی بش در مستعلیه در مطبقه

در صفیره در مهموسه در رخوه در بلکه

ابتدی صفیر جسّة صوتدر صوت خارج کبی

بونك ضغط قنده ثقب وار در بکا انکچون

صفیره در لر که سن بو حروف صفیره اذا ارانده

صفیره نسبیه اشد سین خروج اذ زکن

مخرجندن و صفیره مد صوت اتمکادر لر

حروفنك مخرجلە وحروف مستعلیە كە
قظ خص ضغط حرفلردر بو مذكورە
یدی حرفە مستعلیە تسمیە اولندی
انكچون كە لسان بنلر كلە جهتە حنكە عالی
اولور بنلك اجون امالە منع اولورنا، تا بنشدە
اذا وقعت قبلها وسبب اولور تغلیظ راء
ساكنە یە بعد الكسر المجمع علی ترقیقها

ومعنا صقشمقدن
یعنی صقلق وقصلمه

فاظ نقیظ دن قظ امردر وفاظ قام معناسنە
در خص بیت در قصب دن ضغط ضیق معناسنە
در بس قظ خص ضغط معناسی بیت صقدە
دوردیمكدر یعنی قناعت ایلە دنیادن
ضرورت قدریلە وصادك صفت مبدلسی
واردر یعنی صاد سیندن تبدل اولوران
شاء الله شمدی سین مسئلە سندە بیان

ادلوم ای دوست بلکل که سینك صفاتِ

مشهورسی بش در مهموسه منفتحه در

مستفله در صفیره در رخوه در فجن سِتن

غیندن یاخادن ونا قافدن ونا طادن اوکدن

واقع اولسه صاده ابدال جایزدر واصبع علیکم

نعمة ظاهرة وباطنة وصخر ومس صقر وساطع

کبی وما اشبه ذلك وفجن سین فقل الداد

ساکن واقع اولسه خالص زایه تبدل اولور کفولکه

فی بسدربزدر وفی بسدل ثوبه بردل معناء

مکدر

بسد یتخیردر ومعناءِ بسدل بتغیرمکدلعت

کلبده سین دایه بدل اولنمز مع القاف خاصة

یقولون مس زقر اما سین کندی بر حرفدن

تبدل اولمز ای دوست بلکل کونانك صفات

مشهوره سی بش در مجهوره در مستفله در

هیج

منفتحه در صفیره در رخوه در وزانک

صفت مبدلسی واردر آنی اوکنجه سین مسئله

سنده بیان ایندک ای دوست بلکل که

فانک صفات مشهورهسی بش در مهموسه

در منفتحه در مستفله در رخوه در منفشیه

در ای دوست بلکل که واوک صفات مشهوره

سی بیدر مجهوره در منفتحه در مستفله در

رخوه در ممدوده در ملینه در مبدله در واما

صفت ممدوده یعنی چون واو ساکن ما قبل مضموم

وما بعدنده همزه السه مداولر انکچون که

واو حروف مددندر نته کم بیان ایندک فی باب

المد والقصر واما صفت ملینه ان باب مدک

اولنده بیان ایدر در زاندن کور واما صفت

مبدله یعنی واو همزه دن بدل اولور مثال قرآن

عنبرده نشاء وصبنا ویؤمنون والمؤتفكات

واؤتمن ویؤده الیك ومؤذن والمؤلفة ویؤخركم

ولا یؤاخذنا ولؤلؤ وما اشبه ذلك وواو

الفدن بدل الوردی آدم كبی اما الف آدم جمعنده

متحرك الوردی فاعل اوزنه اولدیغیچون كه همزه یزدی

ممكن دكلدر ثقیل اولدیغی حالده پس الفك واوه

قلبی واجب اولدی شیخ ابتدی اكروا وهمزه دن بدل

ومؤجلا صح

دنلیدی مستقیم الوردی و واو یادن بدل

الوردی موقن وطوبی كبیدر شوندنكه یا ساكن

اوله ومدغم اولمیه بقوی وبوطن كلمه لرنده كبی

واو یادن بدل الوردی وبوطن بیطردنده وجناوه

كلمسنده واو یادن بدل الوردی ای دوست

بلنكل كه یانك صفات مشهوره سی بشدر مجهوره

در شدیده در منفتحه در مستفله در مقلقله در

ومنها منفطر به یتفطرن صح

ومنها وجاو وجاوه كذا جزاو وجزاوا وجزاؤهم صح

ددر وبانك صفتى مقلقله سن انشاء الله
قلقله بياننده كورسن اى دوست بلكل كه
ميمك صفات مشهوره سى التى در مجهوره در
منفتحه در مستفله در مبدله در بين بين در
غنه در اما صفت مبدله يعنى ميم نوندن بدل
الور نحو نون ساكن اولسه وقبل البا واقع
اولسه من بعد كبى وشبهه وميم واودن بدل

الور فى فم وجه اصل فم فوه در عوذ كبى بس
هاسى حذف اولندى انكچون كه ان الور ن
ضميره مضاف اولور بس ثقيل اولور فوهه
دنلدكى جهتدن اندن حذف مطرد اولدى هاء
ضميردن عبزله وميم لامدن بدل الور مثال
ليس من امبر امصيام فى امسفر ميمك بو بدل
رسول الله دن مرويدر وميم بادن بدل الور

مثال بنات مخر وما زلت راتماً على هذا ورأيته

من كتشم اصل مخر بخردر وبناتدن مراد سحابدر

مخر بخر بخاردن مشتقدر بخر دیلدکلری

بخر دخی دیلر حاء مهمله ایله یعنی نقطه سز

حاء له واصل راتماً رائماً در ثا ایله معناسنه

در ابو الفتح جابر کردی اصل رانماً دتیمه در

اولمقلغی ودتیمه شجردن بر غصنک غصن آخره

ومعناه مازلت
قائماً ...

عقددر واصل کتشم کتبدر وکتب قریب

معناسنه در ومیم نون متحرکه دن بدل اولور

فی طانه الله بس طام الله اقونر وطام جبله

معناسنه در یعنی خلقه معناسنه در وفی

کفک المخضب البنام واصل بنام بناندر وصفت

بین بین میمده صفت بین بین کبیدر عینده

واما صفت غنه اولمزجه نون ساکنه مستثناسنه

[illegible]

ومعناه خضبه وخضابه
بناغی برمقدرن

بیان اولنه ای دوست بیلکل که نون ساکنه
نك مخرجی انفدندر وخیشومدندر قچن
سن انفکی دتسك اندن تلفظ اتسك ممکن
دکلدر نون صاینی غنه بله چیقارلسن
بس بندن معلوم اولدیکه نون ساکنه نك
مخرج انفدندر وخیشومدندر بس شکله
مخارج حروف اون ایکیدر اما قچن نون

حرکتلندرلسن مخرج فمدن اولور غنه دن
انده نسنه باقی قلمز الا برشمه قلور مصنف
اندی غنه نون ساکنه ایچون در وفی الحقیقه
بونلر ایکی حرفدر یعنی نون ومیمدر انکچون
که تنوین نون خفیفه در مخرجده وصفنده
فرق یوق اکسینك ارتسنده تنوینك عدم ثبوتدر
وقفده وصورت خطده تنوین اولمز الا زائد

وتنوین ایچون ونون ساکنه ایچون

الوب هجاء کلمه اوزرینه واما سیبویه واتباع
سیبویه ذکر ایتمدکلری الا میم ونون ذکر ایتدکلری
سیبویه ایتدی شول حرفلرک ذکرنده که
شدیدله رخوه ارسنده در بونلردندر بری
حرف که صوت انکله جریان ایدر که اول نوندر
میم دخی انک کبیدر انکچون بو صوت غنه در
انفدن پس بو حرفی سن انفکدن خروج

ایدرسن فتحی تلفظ ایتسک لسانک دخی
لازمدر موضع حرف اچون وکر سن
انفکی دوتسک صوت اول حرفله جریان
ایتمز وایتدی بوندن اوکدن نون خفیفه
خیشومدن خروج ایدر ونون خفیفله غنه
دلدی وغنه نون خفیفه تسمیه اولندی
خفتی اچون وخفاسی اچون نصر بن علی

شبراهزی ایندی شدیدله دخوه ارتسنگی
حروفدندر حرف غنه یعنی نون ومیم
بواکی حرف حرف غنه ایله تسمیه اولندی
انچون که بواکیسنده غنه واردر خیشومدن
خروج ایدر واول غنه صوت مخصوصدر
یعنی محدوددر خیاشمده اصوات حمامه
قماری کبی احسن اولدرکه تچن نون

ساکنه حرف حلقه اغرسه مخرج فمدن
اولور بس بنده صفت خفتی کوزدر
غنه کبی وشبهه وتچن نون ساکنه حرف
حلقدن غیر ولام ورادن غیر حروف عربیه
نک باقی حرفلرنه اغرسه مخرج خیشومدن
اولور کرکسه ادغام اولسون وکرکسه اخفا
بس
السون وکرکسه قلب السون بونده

صفت خفت وخفاش گوزن عنك ومن
معه من ورقة ومن بعظم ومن بعد
بگی وما اشبه ذلك **فصل** ای دوست
بلکل که صاحب عین یعنی خلیل بن احمد
حروف عربیه دن قافه وکافه لهویتین
تسمیه ایتدی انکچون که بونلرك حرفك مبدء
لهاتدندر ولهات فمله حلقك آرسنده

~~آرسنده~~ دردل جیمه وشینه وضاده
شجریه تسمیه ایتدی انکچون که بونلرك
حرفك مبداء شجر فمدندر وشجر فم مفتح
فمدر دمکدر یعنی مفتح فم دیمکدر صاده
وسینه وزایه اسلیه تسمیه ایتدی
انکچون که بونلرك حرفك مبدا اسله لساندر
واسله طرف معناسنه در طایه ودالیه

ونا يه نطعيه تسميه اتدى نونك فتحه سيله
انكچون كه بو اوچ حرفك مبدأ غار اعلى نك
نطعندندر ونطع سقف معناسنه در نطع
اصل شبيه ده حى در لوظايه وذاله وثايه لثويه
تسميه اتدى انكچون كه بو اوچ حرفك مبدأ
لثه دندر ولثه شول لحم دركه اسنان
انده در لامه ونونه ورايه ذولقيه تسميه

اتدى انكچون كه بو اوچ حرفك مبدأ ذولق
لساندندر فايه وواوه وبايه وميمه
شفويه يا شفهيه تسميه اتدى وحروف
مد ولينه جوف تسميه اتدى وجوف جمع
اجوفدر واجوف ميان تهى در وبعض كمسنه
همزه يى حروف مدّه دن عد اتدى مخرجنك
جوفه اتصالى اچون فصل اى دوست

يعنى طرف
لساندندر

بلكل كه همس حرفلری اون حرفدر يعنی

س ك ت ح ف خ ث ه ش ص

دربونلردن غيری حرفلرك صفتی مهموسه

سی يقدر ای دوست بلكل كه جهر حرفلری اون

طقوز حرفدر يعنی ع غ ء ا ق ج ی

ض ل ن ر ط د ظ ذ ز و ب م دربونلردن

غيری حرفلرك صفتی مجهوره سی يقدر ای

دوست بلكل كه شديده حرفلری سكز حرفدر

يعنی ج ء د ت ك ق ط ب دربونلردن

غيری حرفلرك صفتی شديده سی يقدر ای

دوست بلكل كه استفال حرفلری يكرمی

اكی حرفدر يعنی ب ت ث ء ا ج ح

د ذ ر ز س ش ع ف ك ل م ن و ه

ی دربونلردن غيری حرفلرك صفتی مستفله

سی بقدر ای دوست بلکل که انفتاح حرفلری
یکرمی بش حرفدر یعنی ب ت ث ا ء
ج ح خ د ذ ر ز س ش ع غ ف
ق ك ل م ن و ه ى دربونلردن غیری
حرفلرك صفت منفتحه سی بقدر ای
دوست بلکل که رخوه حرفلری اون اوچ
حرفدر یعنی ث خ ذ ظ غ ش ز ح ف ص

ه ض س دربونلردن غیری حرفلرك صفت رخوه
سی بقدر ای دوست بلکل که شول حرفلر که
شدید له رخوه اراسنده در بش حرفدر یعنی
ع م ر ن ل دربونلردن غیری حرفلرك صفت
بین بین سی بقدر ای دوست بلکل که استعلا
حرفلریدر یدی حرفدر یعنی ق ظ خ ص ض
غ ط دربونلردن غیری حرفلرك صفت مستعلیه

سی یوقدر ای دوست بیلگیل که اطباق حرفلری
دورت حرفدر یعنی ص ط ض ظ دور بونلردن
غیری حرفلرک صفت مطبقه سی یوقدر ای
دوست بیلگیل که صفیر حرفلری اوچ حرفدر
یعنی ص س ز دور بونلردن غیری حرفلرک
صفت صفیره سی یوقدر ای دوست
بیلگیل که انحراف حرفلری ایکی حرفدر یعنی ل ر

دور بونلردن غیری حرفلرک صفت منحرفه سی یوقدر
ای دوست بیلگیل که مد لین حرفلری اوچ حرف
دور یعنی ی ا و دور بونلردن غیری حرفلرک
صفت ممدوده سی و ملینه سی یوقدر ای
دوست بیلگیل که حرف مد ید و تسهیل
بر حرفدر یعنی ء دور بوندن غیری حرفلرک
صفت مدیده سی و مسهله سی یوقدر ای دوست

بلكل كه حرف تكرير بر حرفدر يعني ر دربوندن
غير حرفلك صفت مكررسي يوقدر اي دوست
بلكل كه حروف تفشّي الى حرفدر يعني
ش ف دربونلردن غير حرفلرك صفت متفشيه
سي يوقدر اي دوست بلكل كه استطالت
حرف بر حرفدر يعني ض دربندن غير حرفلك
صفت مستطيله سي يوقدر اي دوست

بلكل كه حروف اماله اوچ حرفدر يعني
ه ا ر دربونلردن غير حرفلرك صفت اماله
لسي يوقدر اي دوست بلكل كه حروف غنه
ايكي حرفدر يعني ن م دربونلردن غير
حرفلرك صفت غنه سي يوقدر اي دوست
بلكل كه حروف قلقله بش حرفدر يعني
ق ط ب ج د دربونلردن غير حرفلرك صفت

مقلقله سی یقیددر ای دوست بیلکل که

حروف زوائد اون حرفدر یعنی هویت السمان

او سألتمونیها او الیوم تنساه او اتاه سلیمان

حرفلریدر یعنی هـ و ی ت ء ل س م ا ن

در اما فقیر سکا حروف زوائددن هانك صفتی

نایدیسن کوستردم انکچون که مقصود اولان بونده

سکا بو صفتدر و همزه نك و الفك صفتی

محققه سن بنا انده م ای دوست بیلکل

که حروف ابدال اون اوچ حرفدر یعنی

ج ء ا ت ن ص ط ل م ن و ه ی دربونلردن

غیری حرفلرك صفتی مبدلسی در ای دوست

بیلکل که حرف هاوی بر حرفدر ا در اما

بعض فتنده الفلن واوه و یایه هوائیه

تسمیه اولنور شول جهتدن که بو مذکوره اوچ

حرف هواء فمدن چقر ایدر سیبویه ایتدی

الف بر حرفدر که واسعدر لهین الصوت

الفك مخرج واسعدر واوك و یانك مخرجنك

اتساعندن انکچون که سن شفتك واوده ضم

ایدرسن ولسانك یاده قبل الحنك رفع ایدرسن

شیخ ابو عمرو ایتدی هاوی الفدر انکچون

که خفیفدر الف بو صوته راجعدر وهاوی

بعد

بعد الفتحه در اشبو واوه و یایه اگرچه

مشارك اولوربنده الا بو اکسنه مفارق

اولورالك وجهله احدهماسی شولدر که

اول حس اولنن عند الواو والیا تعرضدن

واوك و یانك مخرجنه وآخر اتساع هواء الفدر

انکچون که صوت بعد الفتحه دربس فم بنده

مفتوح اولور ضم و کسره بنك خلافنجه یعنی

فمن في الضم والكسر مفتوح اولمز بونك
اچوندركه اشباع هواء الف اكر دربندنسه
واوده وياده در ابن مسير شيرازى آننده
آز اولور مذكوره اوچ حرف اچون هاوى
دنلن انكچون كه بونلر فمده هوا آلز ومذكوره
اوچ حرفچون فمده مكان يقدركه بو حرف
لرك خروجنده آنك اوزرنده اعتماد

اولنه واتبدى بعض نحويين الف وحده هاوى
قلوب شك يقدركه الف ده هاويلوب اشد
در فمده انكچون كه استطالت يوقدن
اشدر واودن وياد ينسه انكچون كه الف
محضا مد اچوندر اى دوست بلكل كه همزيله
يكرمى طقوز حروف عربيه اچون بن الفبا يكرم
يدى صفت وردر صفات مشهوره دن

الف امتداد هوا

اول صفتلرا نسبتلردر که ذکر اولنن مجهوره

شدیده مهموسه رخوه مطبقه مستعلیه

منفتحه مستفله منحرفه ممدوده مماله

مدیه مقلقله مسهله ثابته محذوفه

مکرره مستطیله متفشیه صفیره

بین بین غنه هاویه مفخمه زایده مبدله

ملینه بو ذکر اولنان یکرمی بدی صفات مشهورلر

یکرمی طقز حروف عربیه عشاقنه تجلی ادر

عالم قرآء تدل علی ما بینا فافهم ای دوست

بلکل که جهر وشده واطباق واستعلا وصفیر

وقلقله وتکریر وتفشی واستطالت وانحراف

علامات قوتدر همس ورخاوت وتسفل

وانفتاح ومد واعتلا وهاوی وغنه و

تسهیل علامات ضعفدر نیجن بر حرفده جهر

وشدة واطباق واستعلا وقلقله جمع اولسه
اول حرفك غايت قوتنه دليلدر مثال
ط وكچن بر حرفده همس ورخاوة وتسفل
وانفتاح جمع اولسه اول حرفك غايت
ضعفنه دليلدر مثال ث اي دوست
كچن بلمك استنسك مخارج حروف مواضع مذكوره
سندن بش حرفك اوزرنه همزه وصل

كتور دخي حروف ساكن ايله ايچون كه اصل حرف
سكوندر وقتي كه حركت لنسه كسره له حركت
لنور لانه الساكن اذا حرك حرك بالكسر
انكچونكه ساكنله ابتدا ايتمك ممكن دكلدر
متعذردر تا اول حرفك مخرج ندندر
سكا معلوم اوله مثلا اء اب ات اث
اج اح اخ اد اذ ار از اس اش اص اض

اط اظ اع اغ اف اك ال ام ان او اه
اى اگر ابدرسك ساكن كسرله حركتلنر
فتحله نيچون حركتلنمز ماهذا كه فتحه
اخف حركاتدر ابدرم فتحه علويدر كسره
سفليدر وساكن عدم كبيدر پس عدمه كسر
مناسبدر انكچون صفت عدم كسر
دربونده بر لطيفه واردر لطيفه بوكه

اصل وجود آدم عدمدر وعدم ازلده ساكن ايدى
وفتى كه حق تعالى جل وعلا آدمى عدمدن
خلق ايدب ثم رش عليهم من نوره وجهله
وجوده كترمك استدى پس سفليله
وجوده كتردى انكچون كه عدم سفليدر
وجوده نظر لقد خلقنا الانسان فى احسن
تقويم ثم رددناه اسفل سافلين علما كفتند

اهل تحقيقه

که مراد اذا اسفل سافلین جسم انسان
است انچون که بن آدم الحق الجنید فلهذا
یقال لوجود الآدمی سفلی پس ساکن
حرکتنه کلمک عدم وجوده کلمک کبیدر
پس کسرله حرکتلندی انچون که سفلیدر یا
ایدرم فتح صفت علویله متصفدر و ساکن
مجزوم عبد مملوک کبیدر اوزرینه حکم آخر

کسر صفت سفلیه متصفدر

لاحق اولمسی اعتبارله پس صفت مولا کبریا
لقدر وصفت عبد تواضعدر بونک ایچوندرکه
ساکن کسرله حرکتلنر زیرا کسر اقربدر تواضعه
انچون که سفلیدر حتی کرمه مسن فتحن مصلی
قبا اوزرینه تمامز فلمق اشتنسه یقاسن الک آیاغ
النه الور و انکی اوزرینه سجده ایدر انچون که
سجود على الذیل اقربدر الى التواضع لفقیر من

الارض پس سفلی علی الساکن اقربدر ابتدا بر
سجود علی الذیل تواضعه اقرب اولدیغی کبی زیرده
سجود سفلیدر ذیل دخی سفلیدر انکچون که
ارضه اقربدر کسره سفلیدر ساکن دخی
سفلیدر انکچون کسر عدمه اقربدر پس بو مناسبت
سببندن اولنور ساکن کسر ایله حرکتلنور
و یا ایدرم ثم فتحده مفتوح اولور حرف مخرجندن

تمام خروج ایتمز کسره خلاف فتحه یعنی
ثم کسرده مکسور اولور حرف مخرجندن تمام
خروج ایدر پس کسر انسبدر ساکنه ابتدا
ایچون بونده بر لطیفه واردر لطیفه
بو که آدمی کسر نفسله منکسر اولسه عشق
ایچنده یعنی در ترک ما سوی الله وجودنک
وارن بالکلیه ترک ایتسه یعنی المزدن اکدن موت

اختیارله اولسه فناء تام بولسه حرف وجود
آدمی نحن حبدن تمام خروج ادر یعنی عدمدن
الفقر فخری ادیزی است که این فقر حقیقی است
ومشرقی عجب این فقر است نه براخر شید محبت
که ویا آفتاب حقیقت گویند آزان مشرق طلوع
کند یعنی تجلی کند وصحرای امکانرا منور
کند بو مقام بر مقامدر که عیان بونده نهان

الور ونهان عیان الورتنه کم عارف دیدی بیت
نجا سحکله عیان کیده ولی • سحر کله نهان
کلا عیان کرک • در این حال سخن اسرار بسیار
است ولی در اینجا این قدر کافیست زیاده بیانرا
حاجت نیست ویا ابدرم ساکن مجزوم مجبوس
کبد صفت حرکت مجبوس سفلی لکدر بس
بوننده که ساکن کسرله حرکتلنر ویا ابدرم

وصفت حرکت ساکن
سفلی لکدر

فتحه خفیفدر ضمه ثقیلدر کسره بین

الفتح والضم در بس خیر الامور اوسطها

ای دوست چون اصول حروف بلدرک فروع

حروفی دخی بلدرلم تا که جان ودلدن اصل

فن علمک سن نه واقف اولسن وعلم ازلی ابدی بر

بلب اهل دانش اولاسن **باب**

بیان فروع الحروف وحروف العلة وحروف القلقلة

ای دوست بلکل که فروع حروف اون درت

حرفدر اما ایکی نوع اوزرینه در بر نوع مستحسنه

در وبر نوع مستهجنه در اما مستحسنه

نوع التی حرفدر بر حرف نون خفیفه در مکی

اندی نون خفیفه صوت مرکبه در جسم

خیشوم اوزرینه خاصة لساندن انده بر

جزا چون نصب یقدر ونون خفیفه

القلقلة

ایکی نوعدر بر نوعی تنوین‌در و بر نوعی نون خفیفه
در داخله‌در فعل اوزرینه تأکید ایچون و ایکنجی
حرف شول سننه‌در که قرائت قرآن‌ده فصیح
دن واقع اولدی که اول همزهٔ بین بین‌در و
بو اوچ الفاظده لفظ اول بین الهمزة و
الالف‌در سأل کبی و لفظ ثانی بین الهمزة و
الواودر یستهزؤن کبی و لفظ ثالث بین الهمزة

والیادر سئل کبی و اختلاف بنده حرکت همزه
نک اختلافی حسبیله‌در اوچنجی حرف الف
ممالة‌در و الف ممالة ایکی وجه اوزرینه‌در
وجه اول امالهٔ محضه‌در و وجه ثانی امالهٔ
بین بین‌در دردنجی حرف الف تفخیم‌در الف علی
و الف صلوة کبی بشنجی حرف شول صاددر که
زا کبی اوقونه یصدفون و الصراط و صراط و اصدق

وبمصبيطر كبي كما مر في بحث الاشمام التنجي
حرف شبيندر كه جيم كبي اوله مثال اشدق
بو ذكر اولنان آلتي حرف كلام فصيحدن قراءة
قرائده واقع اولدي اما صاددر زا كبي وشين جيم
كبي اولنغه مضارعتدر ومضارعت اشراب
صوت زايه دركه صادده واشراب صوت جيمه دركه
شينده واما مستهجنه نوع يعني مستقبحه

نوع سكز حرفدر كافدر كه جيم كبيدر وجيم
دركه شين كبيدر وصاددر كه سين كبيدر و
طادر كه تا كبيدر وظادر كه ثا كبيدر وبادر كه
فا كبيدر وضا ضعيفه‌در فروع حروفك
مستهجنه نوع قراءة قرائده فصيحدن واقع
اولمدي ابس بونفيسه عدد حروف قرق
اوج اولدي يكرمي طقوز حرف اصولدر واون

دردن حرف فی وغدر والله اعلم **فصل**

ای دوست بلکل که اکثر مصنفین قتنده

حروف علت اوچ حرفدر یعنی **اوی**

دراما ناظم حروف علتده همزه زیاده

ایدی انکچون که همزه انواع تخفیفه داخل

اولور حذفله وقلبله وتسهیلله بس

بو تقدیرجه حروف علت دردن حرفدر وبعض

هاء

هاء حروف علتدن عد ایدی هانک همزیه

انقلابی ایچون ماء وابهات کبیده بس بو تقدیرجه

حروف علت بش حرفدر وحروف علتنه وجه

تسمیه اولدر که حروف علت کلمه‌نک نفسندن

قوة زایل اولدیغنه کم علت حیوانک نفسندن قوة

زایل اولدیبا تغییرلر ایچون وبر حالدن بر حاله انقلاب

اولدقلری ایچون وحقیقت علته تغیرنه نسبیه دیرلر

حالتِ اصلیه سندن یعنی اعتلال تغییر حرفه
دنلر ابتدا الله وحذفله وتسهیلله تنه کم همزه
نك صفت مبدلسندن بیان اتدك والله اعلم

فصل ای دوست بلکل که حروف قلقله بش
حرف در یعنی **ق ط ب ج د** در بو مذکوره
بش حرف ترکیب انسك ناظم طریقنجه قطب
جدّ اولور معناسی جمع حسن دمك اولور وناظمدن

سز

سز طلب اظهار ذاتیله وصوتی زومله اشد
در شیخ ابو عمرو قلقله نك وجه تسمیه
سنه الك وجه ابتدی یا انکجون که صوت
قلقله صوت آنسن تحرك وقدر ماخوذ در
شول قلقله دن که اشباع یا بسه صوتندر
ویا انکجون که صوت قلقله یقین اولمز
که سکون قلقله صوتیله بیان اوله

تا تحرکه نسبیه خروج اتمینجه شدة امر اچون
وقلقله اچون بو حاصل الذیکه مجهوره الموق
لقدن مفارقت ایلمز بس جهر نفس منع ادن
قلقله بله جریان اتمکدن شدة دخی منع
ادن جریان صوت قلقله وفتی که بوالك وصف
قلقله اچون جمع اولدیسه یعنی امتناع نفس
قلقله بله وامتناع جریان صوت قلقله

احتیاج اولدی تکلفه بیاننده بس بنك اچون
حاصل اولور شول نسنه که ضغطدن متکلم
اچون حاصل اولور عند النطق قلقله بله ساکن
اولدوغ حالده حتی یقین اولورکه قلقله تحرکنه
نسبیه خروج ادر بیاننك قصد اچون اکر بو
اولمسه یعنی تحرکه شبیه اولمسه بیان اولنمزدی
انکچون که فتح نفس وصوت منع اولسه بیان

متعذر اولور مادام كه تكلف اولمیه اظهار امریله
وجه مذكوره اوزره نسخ ایتدی قلقلیه
انكچون قلقله دیدیلر كه قچن سن انك اوزره
وقف ایتسك تقلقل لسانله حتی عند الوقف
بر حرف اوزره اندن نبره ایشدیلر كه تابعدر
اكا وبعضلر ایتدی قلقله نك مواضعنده
ضغط واردر قچن حروف قلقله نك اوزرینه

وقف اولنسه اغزدن صویت لسان چیقر وممكن
دكلدر حروف قلقله نك اوزرینه صویت
سز وقف اولنمق وبعض كمسه ایتدی
قلقله شول نسنه دركه ضغط اندن شدته
منضم اولور ای دوست بلكل كه اعرف حروف
قلقله قاف در مشهور بودر قلقله قافله
واضحدر حروف مذكوره ده كل قرا قاف

حروف قلقلة عدا تدلر يعني كل قوا حروف
قلقلة دن قاف اوزنه جمع اولدلر نته كم ناظم
ذكر ايدي . واعرفهن القاف كل بعدها .
فهذا مع التوفيق كاف محصلا . قوله واعرفهن
القاف اي اعرف هذه الحروف القلقلة
القاف وقوله كل بعدها اي كل القاف بعدها
حرف قلقلة اي القاف وقوله فهذا مع التوفيق

كاف اي هذا الذي ذكر من مخارج الحروف
وصفاتها مع توفيق الله تعالى كاف في قراءة
الكلام المجيد حال كون المذكور محصلا وهذا
اشارة الى ان للحروف صفات اخرى غير هذا
قد ذكرها النحاة في كتبهم وقوله محصلا حال
كون الذي ذكر من مخارج الحروف وصفاتها محصلا
وقوله محصلا مفعول كاف اي يكفي الطالب

المشتغل المحصل ويجوز ان يكون حالا من
الضمير في كاف اي في حال كونه محصلا لغرض الطالب
محتويا عليه ومحتوى محيط معناسنه در والاحتواء
بر چيزي دست يافتن وجمع كردن شيخ
ابو الحسن ايتدي اصل قلقله قاف اچوندر ديلر
انكچون كه شول نسنه كه حس اولنرا انكله منصعد
شدة صوتندن صدردن ضغطله وحفزله

اول قافده اكثردر غيرسندلسه وضغط
ضيق معناسنه در وحفز دفع معناسنه
در وايتدي مبرد كاف حروف قلقله
دن عد ايتدي لكن قافدن دون قلدي انكچون
كه قافك حصري اشدردر كافدن مبرد ايتدي
قلقله نك بعض بعضندن اشددر وقتي حروف
قلقله وصل ايتسك بونزه كدر انكچونكه

وانتشردن صفا سنه

لسانك سن بوندن صوت آخره خروج ايدرسن

بس انكله استقرار ايتسنده جولان ايدر بيت

ز درياي قران كه اين جواهر • برون آمد كه وافر

تا كه فاخر • فاخر كه آخر اين بيت است

دو معني را اشارت است يكي اين جواهر

را كه ز درياي قران وافر برون آمد كه در بيت

گفته است دوم تاريخ اين جواهرنامه را اشارت

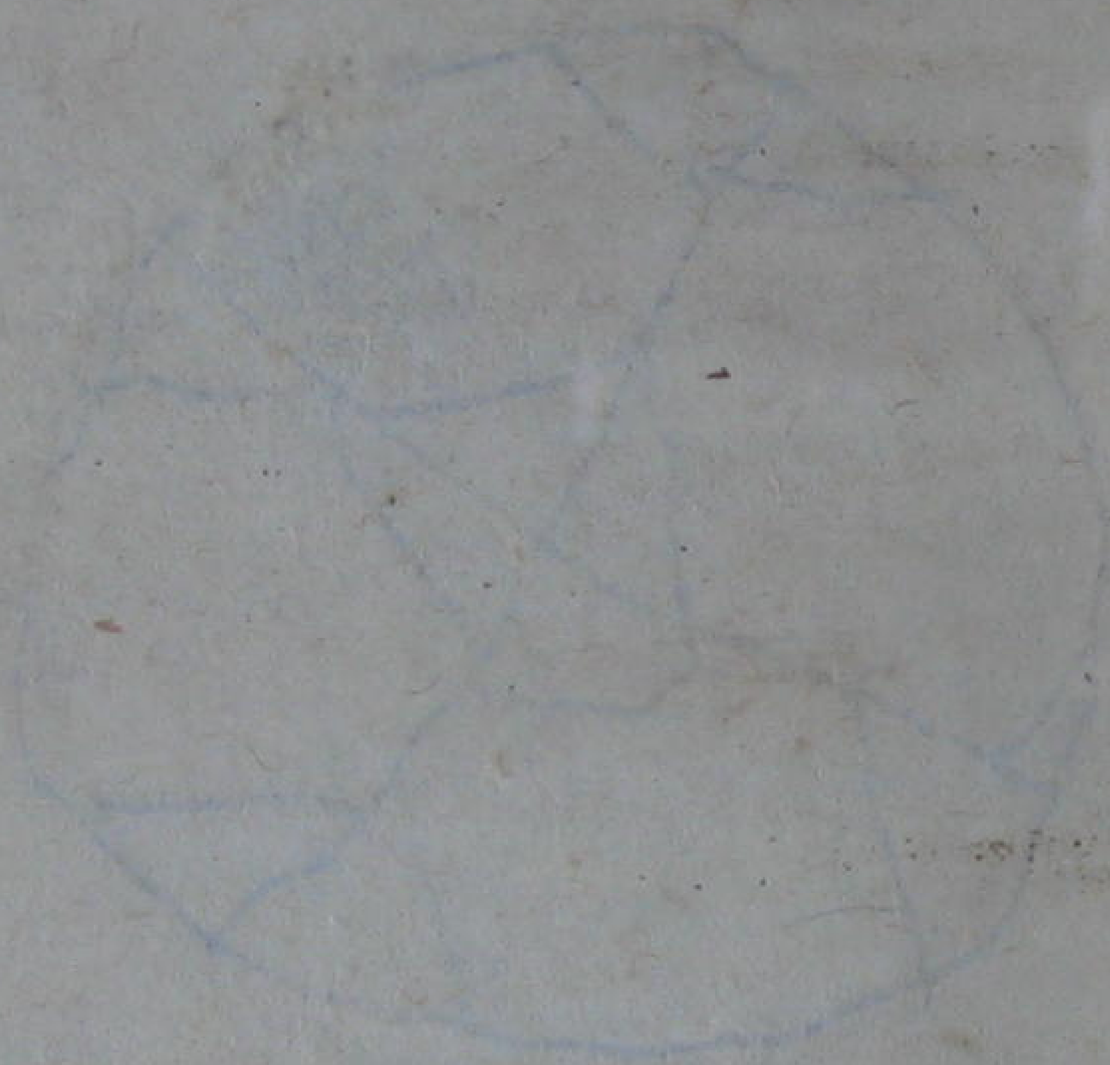
است فافهم

والله اعلم

تمت

بعون الله

وحسن توفيقه

14

386

385

